

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קמ"א | פרשת דברים - חזון | תשפ"ג

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
בגמ"ח	אית השבת	בגמ"ח	בגמ"ח	אית השבת	בגמ"ח	בגמ"ח	אית השבת	בגמ"ח	אית השבת	בגמ"ח	
21:00	20:24	19:23	20:56	20:03	21:10	21:32	20:50	22:10	22:19		

זמני כניסת ויציאת שבת קודש: 19:08

חשיפה: מי אמר למי: "שומע אתה, ר' יהודי? אני אינני יכול לעזור לך, אולם רבנו תם' הקדוש יכול לעזור לך. סע הביתה ותהיה בריא, תחיה ותאריך ימים!" | עמ' ה'
סגולה: חבר נאמן - סגולה נפלאה בעבודת ה' | עמ' ב'
אקטואליה: מהו גדר עשיית מלאכה האסורה בתשעה באב | עמ' ט"ז

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

חלה קטנה מארץ ישראל חשובה מגדולה שבחו"ל

עד הנהר הגדל נהר פרת (א, ז). וברש"י מפני שנזכר עם ארץ ישראל קוראו גדול משל הדיוט אומר עבד מלך מלך וכו'.

מסופר שכשחזר הבית אברהם מארץ ישראל לעיר מגוריו ברנוביץ הביא עמו מרוב חביבות דקדושה חלה קטנה שנאפתה מעיסה בארץ ישראל וצירפה בשולחנו ביום שבת קודש ללחם משנה לחלתו הגדולה, ונסתפק על איזה מהם לברך, על החלה הגדולה מחו"ל, או על החלה הקטנה מארץ ישראל. ולידו ישב הגאון רבי אריה לייב רוגוזניצקי זצ"ל הרב מנאליבוק והשיב לו על פי מה שפרש"י דאע"פ שהוא (-נהר פרת) קטן יותר משאר הנהרות, מכל מקום משום כבודו של ארץ ישראל קוראים לו גדול, הרי שאף בענינו אף על פי שהחלה מארץ ישראל קטנה יותר, יש לה מעלה של גדול, ויש לברך עליה.

וכעין זה מסופר על רבינו המלבי"ם שפעם אחת הודיעו לו כי שני אורחים מחכים לו, אחד שבא מארץ ישראל והשני אחד מגדולי הרבנים ברוסיה, וצוה המלבי"ם להכניס בראשונה את זה שחד בארץ ישראל. וכשנכנס אחר כך הרב מרוסיה היה נעלב מעט שהכניס קודם את היהודי מארץ ישראל, ושאל את המלבי"ם אם שמע ממנו הרבה חידושי תורה. השיב לו המלבי"ם לא שמעתי ממנו חידושי תורה אבל נזכרתי באותה שעה במאמר הכתוב על "הנהר הגדל נהר פרת"

ענה עזות: "רבי, מה לנו לצום ולבכות ולספוד לחורבן בית המקדש שכבר עברו עליו כאלף שמונה מאות שנה שנה, אבלות ישנה זו מה טיבה?" - שתק הרב ושלחו הביתה.

ויהי לתקופת הימים, ביום פורים, באמצע "סעודת מרדכי" ושכרות עד דלא ידע בביתו של האיש הנ"ל, הופיע פתאום שלוחו של הרב והכניסו למעצר בבית הכלא למשך שעתיים בפקודת המלך. כשיצא והביע את פליאתו בפני רבינו למה השבית לו את שמחת פורים, ענה הרב בשאלה: "מה לך לשמוח ולהשתכר על נס מרדכי ואסתר שעברו עליו יותר מ-אלף ומאה

ורש"י מפרש לפי שהיה דבוק לארץ ישראל קראוהו גדול אף על פי שהוא קטן, ועל אחת כמה וכמה שמי שיושב בארץ ישראל הוא גדול יותר מהגדולים היושבים בחוץ לארץ. חשוקי חמד (בכורות דף מו.).

אם אשכחך ירושלים - תשכח ימיני

מסופר על יהודי אחד חפשי בדעותיו, שאכל ושתה ביום תשעה באב בפני עדים רח"ל. שלח אחריו הגה"ק רבי ישועה בסיס זצ"ל ונזף בו והוא

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ה

פניני אביר יעקב עמ' ז'

יהודים מעוטפים בטליתים ואומרים בתפלה 'ותתן לנו ה'א באהבה את יום תשעה באב החג הזה, הרחמן ית'ש יגאלנו, ותחזינה עינינו בשוב ה' שיבת ציון עכ"ד קדשו.

ואפ"ל הכוונה שיקרא בשם תשעה באב כבימי הגלות, ע"פ הרמז שאות ה"ט מהא"ב טובא גנוז בגויל כלשון הזוה"ק, שצורת ה' כפופה וטמונה בתוכו, כי בגלוי ראו ישראל רק השריפה והחורבן, אבל באמת היה גנוז בזה גם דבר טוב, כמבואר בספ"ה"ק שבחורבן הבית כילה הקב"ה חמתו על עצים ואבנים, וע"ז ניצל הכלל ישראל לנצח נצחים. ומהאי טעמא נקרא ת"ב מועד אף עכשיו בזמן הגלות.

"בענין הנ"ל מסופר שהרה"ק ר' אלימלך מליזענסק ז"ע בעל 'נועם אלימלך', בעת גלותו, נתאכסן בבית כפרי אחד, והאיש הלז שמע בלילה קול מר צועק מחדרו של הר"א, והביע תמיהתו לפניו על כך, והסביר לו ענין הקינה על חורבן ביהמ"ק ושכינתא בגלותא בעוונותינו המרובים. ובבוקר בעת העיר השחר, הסביר לו הר"א עניני עבודת ה' בשמחה ובתקוה טובה לישועת ה' כהרף עין. הכפרי הלז עירב הפרשיות, ועל ידי התעוררות הר"א יצא החוצה ורקד ושמח על חורבן ביהמ"ק! ומוסבר עפ"י הנ"ל, שתשעה באב נקרא מועד, וטובי גנוז בגויה"

יפה שיחתן של עבדי אבות (ה"ב, הובא בגל' יין ישן בתוספת נופך)

ובאמת ישראל שמעו התורה בסיני רק בלשון הקודש (עי' ברכות יג. מגילה יז:), והקב"ה המביט מראשית אחרית שראה שישראל צריכין להיות בגלות, לזה כתב בתורה לשון של שאר אומות, שעל ידי זה יהיה להם אחיזה בחיות שלהם, שהוא הלשון בהתורה הקדושה, בכדי שישראל יוכל להיות להם תקומה בגלות.

זהו הרמז בפסוק ה' יספור בכתוב עמים, כלומר שהקב"ה כתב בתורה איזה כתב מן העמים שאר האומות, 'זה יולד שם סלה', בכדי שהצדיק יוכל לקיים שם, כי הצדיק נקרא 'זה' כמאמר חכמינו ז"ל (ברכות ו:): כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה. וזהו הרמז 'זה' יולד שם סלה, בכדי שהצדיק יהיה לו קיום בגלות. וזהו 'בארץ מואב' כי בארץ ישראל לא היה רק לשון הקודש, אבל בארץ מואב שהוא ארץ הגויים חוץ לארץ ישראל, צריך לבאר התורה בכל הלשונות בכדי לקיים ישראל בגלות.

קדושת לוי-בפרשתנו

לעתיד לבוא יאמרו: 'ותתן לנו ה'א באהבה את יום תשעה באב החג הזה'

סיפר הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל, גאב"ד ראדומיזשלא: "שמעתי מפי הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, שהחזנה אמר שרואה בעיניו

שנה, ולשמחה - מה זו עושה? האיש התבייש מדברי הרב וידום.

והוסיף הרב בסיס לפרש בדרך צחות: "לכן אנו אומרים בתשעה באב: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. כלומר: אם נשכח את חורבן ירושלים בטענה שכבר עברו עליו כמה דורות, אדרבה, תשכח ימיני, הוא נס פורים של מרדכי איש ימיני, שעברה עליו תקופה ארוכה יותר". ודברי פי חכם חן.

אבני צדק (בפתח הספר)

ביאר את התורה בע' לשון - שתהיה להם תקומה בגלות

בעבר ה'רדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה (א, ה). וברש"י באר - בשבעים לשון.

ו"ל למה ביאר כאן התורה בשבעים לשון. ובזה גם יבואר הפסוק (תהלים פז, ו) ה' יספור בכתוב עמים זה יולד שם סלה.

הכלל, כי לפעמים כתיב בתורה תיבת התרגום, כגון 'יגד שהדותא' (בראשית לא, מז) וכן הלשון של שאר אומות, כגון 'טוטפת' (שמות יג, טז) ט"ט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים (מנחות לד.), וכן 'הן בלשון יוני אחת (שבת לא:), וכן שאר לשונות שכתוב בתורה מלשונות הגויים. וחד טעם הוא, כי הלשון של כל האומות הוא החיות מן האומה, ולשון הקודש הוא של ישראל לבד.

סגולת השבוע

חבר נאמן - סגולה נפלאה בעבודת ה'

איש אחד לשבט (א, כג).

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע, נותן עצה נפלאה להצליח בעבודת השם יתברך, שיהיה לו חבר נאמן שבפניו יוכל להשיח דאגותיו, וכה כתב בצעטיל קטן (ס"ק יא) וז"ל: "לספר בכל פעם לפני המורה לו דרך השם ואפי' לפני חבר נאמן כל המחשבות והרהורים רעים אשר הם נגד תורתנו הקדושה אשר היצר הרע מעלה אותן על מוחו ולבו, הן בשעת תורה ותפלה הן בשכבו על מטהו והן באמצע היום, ולא יעלים שום דבר מחמת הבושה, ונמצא על ידי סיפור הדברים שמוציא מכה אל הפועל משבר את כח היצר הרע שלא יוכל להתגבר עליו כל כך בפעם אחרת חוץ עצה הטובה אשר יוכל לקבל מחבירו שהוא דרך השם והוא סגולה נפלאה.

ובזה פירש הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זצ"ל בדרך רמז את הכתוב שלפנינו, וכה כתב: "סגולה נפלאה לעבודת הבורא ית"ש שתמיד יהיו לו לאדם חברים נאמנים. אבל אם אתה איש אחד ללא כל חבר אז 'לשבט' (לשון מקל) - קומט דיר א בייטש, א שטעקן. וכי כיצד אפשר להיות לבד, ללא חבר נאמן? ונסיים במה שמספרים: על הרה"ק השפת אמת זצ"ל, על אותם זמנים שלא היה לו לחם בביתו לתת לילדיו, שהרי כידוע לא היה השפת אמת ז"ל לוקח

קו 'מחברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

שום כספים מן החסידים, והיתה כל פרנסתו ממה שנתעסקה הרבנית במסחר הטבק. אמנם היו זמנים שהעסקים לא הלכו, ואז פשוט לא היה לו בביתו לחם לילדיו. ומספרים, שפעם שלח לקרוא לאחד החסידים עשיר מופלג והכניסו בחדר לפניו מחדר, ושם גילה לו את סודו, כי אין לו לחם בביתו לילדיו. והחסיד לכששמע כך מיד הוציא את כל הארנק שלו, ושם אותו לפני הרבי, ואמר לרבי שיקח ככל שרוצה, אלא שהשפת אמת זצ"ל ענה לו מיד חס ושלום איני לוקח! תמה החסיד במאוד ושאל, אם הרבי אינו רוצה לקחת ממני כסף, בשביל מה שלח לקרוא לי, וענה לו השפת אמת ז"ל רציני פשוט לקיים את עצתו של שלמה המלך ע"ה דאגה בלב איש ישחנה - לאחרים".

מנת היגון והסבל שנפלה בחלקו לא יכולה הגיליון, ותצילינה אונייים מלשמוע את קורותיו, אך כדי שלא לייאשו ולהביאו לדכדוך, הבעתי הזדהות מרבית במצבו. גם כשהרגשתי כי אינני מסוגל לשמוע כל כך הרבה צרות, הייתי חייב להראות כלפי חוץ כי חפץ אני לשמוע כמה שיותר, העיקר שהוא ירגיש יותר בנוח.

כך עברו על שנינו שעות הטיסה. מתוך דבריו הבנתי כי הוא נולד להורים יהודים, אך ידיעותיו על יהדות שאפו לאפס. אביו נפטר בגיל צעיר מאוד, והוא לא זכה להכירו. המזכרת היחידה שנשארה לו ממנו, היא הצוואה שבכל שנה ביום הזיכרון שלו עליו להופיע בבית כנסת יהודי. בכך הבנתי למפרע את מטרת אותו ביקור חדי־פעמי.

הוא סיפר לי שעתה הוא נוסע להשתלם באוניברסיטה ידועה, וכי הוא עתיד בקרוב לקבל תעודה ותואר בכיר מאוד, שבוודאי יפתח בפניו את שערי האושר. חישבתי את דרכיי מה לומר, אולי לנסות לכוון אותו אל דרך הישר, אך הרגשתי כי אין השעה כשרה לכך. על כל פנים, השתדלתי לשזור בתוך השיחה דברי אמונה והשגחה, אף שנראה היה שהם זרים לו.

"שמענו איך אחד אומר לחברו: 'הרי בית המדרש פנוי וריק מאדם, היחיד שיושב כאן זה הוא, והוא מצידו אינו מדבר! יש אפשרות אחת יחידה - שרק ידו הייתה במעל!' וכאן קרה משהו שלא יכולנו להעלות על דל מחשבותינו: הלה הוציא סכום כסף מכיסו ואמר: 'אם דעתכם נוטה שאני גרמתי לנזק, קחו נא את מנחתי מידי, ויהא זה לכם לתיקון העניין'

ההכרזה בעניין הנחיתה הגיעה מוקדם מהצפוי. השיחה הנעימה שלתוכה נשאבנו גולה מאיתנו את תחושת הזמן, ולא האמנו שכל כך מהר הגיעה עת פרדה. הוא מצידו הביע את רצונו לשמור על קשר איתי, ולכן רשמתי לו את מספר הנייד שלי, כך שבכל זמן נתון תהיה לו פינה חמה ואוזן קשבת. וככה נפרדנו.

ימים ושבועות נקפו וחלפו ולא שמעתי ממנו מאומה. ליל שישי אחד, אני בתוך עבודת הקודש בארגון הבית לכבוד שבת, והנה מצלצל הנייד – ומספר לא מזוהה על הקו.

ענית לשיחה:

"הלו?"

"כאן ליאון, מה נשמע?"

"מי?" שאלתי.

"ליאון!" הוא חזר ושנה – "זה מהטיסה מברזיל". בבת אחת נזכרתי בו. "כן! כן! כמה התגעגעתי! מה נשמע איתך? איך אתה מרגיש?" "ברוך ה' מצוין ביותר!" ענה באושר. "שאלה לי אליך" – הוא המשיך, "האם אוכל להתארח אצלך בשבת?"

הרגשתי מבוכה, שתקתי מעט. במוחי חלף ביעף תסריט איך אני צועד ברחוב כשליצידי ליאון עם בלוריתו המגודלת

ובגדיו המרופטים. אך מייד התעשתי, והחלטתי שאם הוא מגלה בכך עניין, אין ברשותי למנוע זאת ממנו. תכף הפטרתי בהתרגשות: "בוודאי, מה השאלה, אורח כמותך יכבד אותנו מאוד! בוא ברוך ה' בשמחה! אמור נא לי: אילו מאכלים אהובים עליך ביותר, שאדע להכיןם על הצד היותר טוב?" הוא ענה שלא צריך להכין כלום, עצם הדבר שאני פותח לפניו את שערי ביתי, הוא המתנה הכי גדולה.

יידעתי את בני הבית בהתפתחויות, והכנתי אותם לבאות כדי שלא ייבהלו ממראה עיניהם. אך מה שקרה בפועל הוא, שאני נבהלתי כהוגן בראותי את ליאון... אם הוא לא היה מציג את עצמו בפניי, לא יכולתי לשער שזה אכן הוא! בחור מגודל זקן, לבוש בחן ובטוב טעם, כשטלית קטן מכסה את חולצתו.

שמעו דבר ה':

הפגישה עם הצעיר מברזיל בבית כנסת ואח"כ בהשגחה פרטית במטוס - כשבפגישה שלישית בארץ הקודש הגיע כבר לאחר התחזקות וחזרה בתשובה, המעגל שנסגר...

שבועות מספר חלפו עברו. הלה לא הציג שוב את כפות רגליו בבית הכנסת, וזכרו כמעט נמוג מנגד עיניי. הגיעה העת שהייתי אמור לטוס ולשוב ארצה. כרטיס הטיסה היה מוכן בחיקי, והמתנתי עם שאר האנשים לשמע הקריאה לעלות לטיסה. כשהתיישבתי על מקומי וסידרתי סביבי את צרורותי, ראיתי פתאום דמות מוכרת מגיחה מולי...

שפשפתי את עיניי בתימהון: הרי זהו אותו אלמוני שהשתתף אז בתפילה! ההשגחה הובילה שמקום מושבו יהיה בדיוק לידי. הייתי נתון בהלם מוחלט; איך זה שמכל יושבי המטוס, שרובם ככולם מעמי הארצות המה, נבחר הוא לשבת ליצידי?! החלטתי שאם כך טובה ההשגחה, עליי לנצל את ההזדמנות כפי יכולתי. מייד עם המראת המטוס התחלתי לגלגל עימו שיחה. בהתחלה היה שיתוף הפעולה דל, אך בהמשך הוא החל לדבר יותר ויותר.

את ליאון פגשתי לראשונה בברזיל. כמי שמונה לשמש כאחראי כשרות במפעל ידוע בברזיל, אני מתפלל בבית חב"ד המקומי, שהבאים בשעריו מועטים ודלים היו, ומלבד תפילות היום במניין מצומצם שהיה מתאסף, המקום לא רחש פעילות כלל. כדי שאספיק להשתתף במניין זה אני צריך לחשב את צעדיי לבל תתאחר לי השעה, ואיתה המניין הקבוע.

יום אחד באמצע התפילה נכנס לתוך בית הכנסת אורח חדש, שמהתנהגותו ומלבושו היה נראה כי מגויי הארץ הוא. הוא לא פתח סידור לפניו כלל, אלא עמד כל שעות התפילה במבט תימהוני. הייתי מסוקרן מאוד לדעת ולהבין מה הביא אותו אל שערי בית הכנסת, ומה התועלת שהוא שואף להפיק מביקור זה.

לצערי, הכוונה בתפילה הייתה ממני והלאה. מוחי ולבי היו עסוקים במתן השערות על זהות ומהות האורח, אך כל אחת מאלה לא התיישבו על ליבי. סקרנותי סחפה אותי לגשת אליו לדלות מפיו תשובות מספקות על שאלותיי. אך מלבד כמה לחשושים ודיבורים בלתי ברורים לא השמיע הלה מפיו דבר, כך שהסקתי שהוא אינו מגלה נכונות לשותף אותי במחשבותיו ובהליכותיו.

שבועות מספר חלפו עברו. הלה לא הציג שוב את כפות רגליו בבית הכנסת, וזכרו כמעט נמוג מנגד עיניי. הגיעה העת שהייתי אמור לטוס ולשוב ארצה. כרטיס הטיסה היה מוכן בחיקי, והמתנתי עם שאר האנשים לשמע הקריאה לעלות לטיסה. כשהתיישבתי על מקומי וסידרתי סביבי את צרורותי, ראיתי פתאום דמות מוכרת מגיחה מולי...

שפשפתי את עיניי בתימהון: הרי זהו אותו אלמוני שהשתתף אז בתפילה! ההשגחה הובילה שמקום מושבו יהיה בדיוק לידי. הייתי נתון בהלם מוחלט; איך זה שמכל יושבי המטוס, שרובם ככולם מעמי הארצות המה, נבחר הוא לשבת ליצידי?! החלטתי שאם כך טובה ההשגחה, עליי לנצל את ההזדמנות כפי יכולתי. מייד עם המראת המטוס התחלתי לגלגל עימו שיחה. בהתחלה היה שיתוף הפעולה דל, אך בהמשך הוא החל לדבר יותר ויותר.

וכך גולל ליאון באוזני את מאורעות חייו, שעברו עליו שלא בשלום:

נפש לחסות בצל כנפי השכינה! כמה עלינו להיזהר שלא להיכשל בלשונונו ח"ו, אלא להרבות בדיבורים של שלום ושלווה, ובזה נזכה לחיים של טובה, חיים של ברכה".

(גל משמרת שלום)

כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם:

היה דחוק מאוד בפרנסתו, והתחזק והתגבר על שמירת עיניו וזכה להארה נפלאה מן השמים - צ'ק שבועי בסך \$ 3,500

ברגע הראשון הייתי בטוח שמדובר בחלום, הוא דיבר על עבודה צדדית שהמשכורת שלה היא, לא פחות מ-3.500 דולר לשבוע, טבין ותקילין!

מי מוכן לשלם כה הרבה עבור עבודה צדדית? חשבתי שמישהו חומד לי לצון... אך הוא הבהיר לי שהוא מתכוון להצעתו במלוא הפשטות. הייתי אחוז התרגשות, אני אמנם זקוק לישועה גדולה בעיני פרנסה, אך ישועה מושלמת כזו, ועוד בזמן כזה! זה היה ממש כמים קרים על נפש עייפה. לא יכולתי שלא לראות בכך הארת פנים משמים; אות וסימן שעבודתי רצויה, ושאמשיך לנהל מלחמות ככל יכולתי למען קדושת.

וכאן מוציא האברך מכיסו משהו "זהו הצ'ק של השבוע הראשון" הוא אומר בהתרגשות, ומציג לעיני הרב צ'ק חלק, שהספרות 3500 מתנוססות עליהן בגאון ובתפארת, כמו מכריזות על עצמן: ככה יעשה לאיש אשר יתאמץ לקיים את דבר המלך ודתו במסירות נפש.

בדרשתו של הרה"ג ר' יוסף משה שטויבער שליט"א הוא סיפר מפי בעל המעשה עצמו, סיפור על ישועה מפליאה שבאה בעקבות שמירת העיניים. היה זה באחד הימים כשלמדו בשיעור הלכות שמירת העיניים. משהסתיים השיעור, ניגש אל הרב אחד ממשתתפי השיעור, ואמר לו שיש באמתחתו סיפור דברים שהיה רוצה לספר.

וכה סיפר אותו יהודי:

"לדאבוני הרב הייתי לקוי מאוד בשמירת העיניים, עד שעיני היו מופקרות ממש לכל פגע רע ולכל מרעין בישין ל"ע. לפני כמה שבועות עשיתי לעצמי חשבון הנפש, והגעתי למסקנה הבלתי נמנעת: ככה אי אפשר להמשיך. אך לא הסתפקתי בידיעה זו בלבד, קבלתי עלי באותו מעמד החלטה נחושה שמהיום והלאה אשמור על עיני בדיוק כפי שהתורה דורשת, יהיה מה שיהיה. "ידעתי שלא יהיה קל, אך לא שיערתי עד כמה. קיוויתי שלאחר כמה ימים כבר יקל עלי המלאכה, אך לא כן היה, הקושי הלך והתגבר ככל שעברו הימים. הייתי צריך להילחם כאריה על כל ראייה וראיה, וכעבור שבוע כבר הרגשתי שהגעתי לקצה גבול כוחותי - אני פשוט לא יכול יותר!

באותה תקופה גם ידעתי קשיים גדולים בענין הפרנסה, המשכורת שהכנסתי הספיקה בקושי כדי מחיה בסיסית, ולסיים את החודש היה סיפור שלם כל פעם מחדש. ביום בו הרגשתי שבאו מים עד נפש בענין שמירת העיניים, אני מקבל פתאום שיחת טלפון לא צפויה, מהצד השני מציע לי מאן דהו הצעת עבודה.

ברגע הראשון הייתי בטוח שמדובר בחלום, הוא דיבר על עבודה צדדית שהמשכורת שלה היא, לא פחות מ-3.500 דולר לשבוע, טבין ותקילין!

לא יכולתי להסתיר את התפעלותי, אך מטעם הנימוס הנחתי אותו להיכנס ולסדר את מיטלטליו וחיכיתי לשעת הכושר שבה יידע אותי מה גרם לשינוי. תוך כדי סעודת הלילה, כטוב ליבו ביין, החל לגולל בפניי את הקורות אותו מיום הגיעו ארצה. "כבר בשיחה בינינו בטיסה היא התחילו לנבוט בליבי ניצני התחזקות", אמר, "אך סיפור אחד הביא אותי אל השינוי המיוחל: "אחד מחבריי לטיול שכנע אותי כי היות שיש לנו הזדמנות לבקר בארץ ערש אבותינו, כדאי לנצל אותה לסייר קצת באתרי מורשת, וכך מצאנו את עצמנו מטיילים להנאתנו בכל מיני מקומות, בחלקם גם התודענו לראשונה לעולם של חיי תורה ומצוות.

"במהלך טיול בירושלים באזור חרדי מובהק, חיפשנו מקום לפוש קמעה, וכיוון שראינו איזה מבנה שהיה נראה כמקום ציבורי, נכנסנו לתוכו. גילינו שאנו נמצאים בבית כנסת. המקום היה ריק מאדם, זולת אדם אחד שישב ועיין בספר. אני וחברי התיישבנו שם ובילינו בו כרצוננו. על אחד השולחנות הבחנו באיזה מכשיר שלא ידענו מהו, אך הדבר עניין אותנו מאוד.

התחלנו לשחק בו לנסות לעמוד על מהותו. תוך כדי כך הגענו להבנה שגרמנו כמו ידינו לקלקולו. נבהלנו כהוגן, וחשבנו לנוס על נפשנו טרם ייודע הדבר לאיש. האמת היא, שזה שישב ולמד הביט במעשינו וראה הכול, אך חשבנו שכל עוד אין פרסום לדבר, אנחנו במצב טוב. ערכינו המוסריים עדיין לא היו רגישים דיים כדי להביא אותנו להחלטה שעלינו לשאת באחריות על מעשינו ולשלם את הנזק, לכן שמנו פעמינו במהירות אל שערי בית המדרש לכיוון היציאה.

"אך בהבזק של שנייה שמנו לב דרך החלון בשני אנשים העושים דרכם אל פתח בית המדרש. חשבנו שייציאתנו תעורר בהם חשד, ולכן חזרנו על עקבותינו וחיפשנו מקום מפלט.

עד מהרה גילינו מדרגות המובילות אל חדר צדדי. טיפסנו במרוצה, ושם מצאנו פתח שיוכל לשמש לנו למילוט. לצערנו הפתח היה נעול. החלטנו שהאופציה היחידה בשבילנו היא להישאר כאן עד יעבור זעם. למזלנו היה שם חלון הפונה אל תוך היכל בית המדרש, ומשם יכולנו לעקוב אחר ההתרחשויות ולחשב את המשך צעדינו.

"ראינו את אותם אנשים נכנסים וניגשים היישר אל השולחן שממנו לקחנו את המכשיר. הם ניסו להפעילו ומייד הבחינו שמשוהו אינו כשורה. כיוון שכנראה מדובר היה במכשיר סיוע רפואי המיועד לקבל נתונים בזמן אמת, הוא היה רגיש מאוד, ושימוש לא נכון היה מביא לשיבושים בתפקודו.

"הם היו נבוכים. היה נראה כי המכשיר מיועד לסיוע לאדם שהיה חולה בסיכון גבוה, כך הסקנו מהתגובה שלהם בהיותם אובדי עצות. הם ניגשו אל האברך שישב ולמד שם, לברר אם יש לו מושג מי התעסק במכשיר. רעדה אחזתנו. פחדנו מאוד שהוא יסגיר אותנו ויבולע לנו, אך הוא לא הסכים בשום אופן לענות. הם ניסו לתחקר ולתשאל אותו מי היה פה, מי נכנס, מי יצא, אך הוא מילא את פיו מים ולא הסכים לנדב שום פרט.

"שמענו איך אחד אומר לחברו: 'הרי בית המדרש פנוי וריק מאדם, היחיד שיושב כאן זה הוא, והוא מצידו אינו מדבר! יש אפשרות אחת ויחידה - שרק ידו הייתה במעל! וכאן קרה משהו שלא יכולנו להעלות על דל מחשבותינו: הלה הוציא סכום כסף מכיסו ואמר: 'אם דעתכם נוטה שאני גרמתי לנזק, קחו נא את מנחתי מידי, ויהא זה לכם לתיקון העניין.

הם לא מיהרו לקחת זאת מידו, כי בכל אופן הבינו שאין להם שום ראייה כי הוא עשה זאת, אך בשלב זה, בראותנו ששופטים אדם אחר במעללינו, הבנו שחצינו את הגבול, ועם כל האי נעימות הכרוכה במהלך, החלטנו לצאת. שמנו פעמינו אל ההיכל.

"ניגשנו ללא שהיות אל הבעלים, והתנצלנו מאוד על מעשינו. הבטחנו שנדאג לשלוח לו בהקדם פיצוי כספי. הסיפור הסתיים כאן. אך הדבר הותיר עלי רושם בל יתואר: אם אדם מוכן לספוג עלבונות ולשלם מממונו על דבר שלא עשה, והרי ברמז קל יכול היה להתחמק מהם, ועם כל זה הוא נזהר ועמד בדיבורו כדי להינצל מאיסור לשון הרע - לאילו כוחות נפש אדירים אדם מן השורה יכול להגיע! על אתר החלטתי על שינוי גורלי בחיי.

"הרהרתי בליבי: הרי האברך היקר שנצר את לשונו, אין לו שמץ של מושג מה הוא חולל בהתגברות קשה זו! אין לו השגה בזכויות הכבירות של הבאת

בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאֹמֵר:

זכה להירפא ממחלה קשה בזכות שיטת רבינו תם במסכת חולין, הסכיתו ושמעו:

הרב מסליש הפנה את תלמידיו לדברי רבנו תם המובאים בתוספות דיבור-המתחיל 'דילמא' בגמרא במסכת זבחים (דף קטז, א): 'ורבנו תם היה רגיל לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה, משום דאדם אית ליה מזלא.'

כלומר, בהמה שיש בה מומים מסויימים אכן היא טרפה ואינה יכולה לחיות לאחר שחלתה במחלות האלה, אולם אדם הסובל מאותה מחלה יכול לחיות ולהאריך ימים, מכיוון שיש לו 'מזל'. זה המזל האלוקי המעניק לאדם יכולת להיחלץ מדברים גם למעלה מדרך הטבע.

סיים הצדיק לצטט את דברי רבנו תם, ופתאום פנה אל היהודי מפולין וקרא: 'שומע אתה, ר' יהודי? אני אינני יכול לעזור לך, אולם רבנו תם הקדוש יכול לעזור לך. סע הביתה ותהיה בריא, תחיה ותאריך ימים!'

בראש מורכך ובלב נשבר עמד האיש לפני הצדיק והגיש את הקוויטל, פתק בקשת הברכה. בפתק פירט את מצב בריאותו החמור ואת הבעיה הרפואית שאבחנו הרופאים אצלו. הוא עמד עכשיו לפני הצדיק וביקש שהצדיק יעזור עליו רחמים שיוכה לרפואה ניסית, למעלה מדרך הטבע. האיש הזה חלה במחלה קשה. כוחותיו אזלו והלכו, והוא התקשה לנשום. הרופאים אבחנו כי הוא סובל ממחלת ריאות נדירה. הם הודיעו לו כי כל הניסיונות לרפא את המחלה יהיו לשווא, שכן לעולם הרפואה אין מענה למחלה קשה זו.

מאז סובב האיש בין צדיקים גדולים ובעלי-שם לחפש ישועה ניסית למחלתו. אולם למרבה אכזבתו לא זכה לקבל מאיש מהם הבטחה ברורה כי אכן יחלים ממחלתו. עתה עמד לפני אחד מצדיקי פולין הגדולים והידועים, וליבו פרפר בין תקווה לייאוש.

הביט בו הצדיק ואמר: "שמע לי, יהודי יקר. בבעיה הזאת לא יוכל איש בעולם לעזור לך. רק צדיק אחד יוכל להביא לך את הישועה – זה הצדיק רבי שמואל-שמלקה, רבה של סליש".

רבי שמואל-שמלקה קליין, רבה של סליש, עיר בהרי הקרפטים (כיום באוקראינה), היה מן הצדיקים המופלאים בזמנו. הוא התפלל בנעימות מיוחדת כל-כך, עד שרבים מכל קצות הארץ באו רק כדי להקשיב לחפילתו. כמו-כן חיבר ניגונים רבים, שאותם היה שר בעצמו בקול ערב, ורבים התעוררו והתחזקו ביראת-שמים למשמע ניגונו.

כעשרים שנה כיהן כרב בבלקן. לאחר מכן שימש רב בחוסט במשך שמונה שנים. ואז עלה לכהן כרב העיר סליש שבה ישב על כס הרבנות עד סוף ימיו.

האיש התפלא למשמע תשובתו של אותו צדיק. הצדיק שולח אותו דווקא אל העיר סליש המרוחקת. מה פשר העניין, תמה בליבו, אך הוא ידע שאין להרהר ולשאול על דברי הצדיק.

בטרם יצא מן החדר, הוסיף הצדיק ואמר: "כאשר תיסע אל רבי שמואל-שמלקה אל תעזוב אותו עד שיאמר לך בבירור כי תחיה, ואז ודאי תחיה ותאריך ימים. זכור! עליך להתעכב אצלו גם אם תידרש לכך שנה שלמה. כדאי שתנצל את הזמן לשבת בין תלמידיו ולהאזין לשיעורים שהרב מסליש משמיע לפניהם".

מי מוכן לשלם כה הרבה עבור עבודה צדדית? חשבתי שמישהו חומד לי לצון... אך הוא הבהיר לי שהוא מתכוון להצעתו במלוא הפשטות. הייתי אחוז התרגשות, אני אמנם זקוק לישועה גדולה בעניני פרנסה, אך ישועה מושלמת כזו, ועוד בזמן כזה! זה היה ממש כמים קרים על נפש עייפה. לא יכולתי שלא לראות בכך הארת פנים משמים, אות וסימן שעבודתי רצויה, ושאמשיך לנהל מלחמות ככל יכולתי למען קדושת.

וכאן מוציא האברך מכיסו משהו "זהו הצ'ק של השבוע הראשון" הוא אומר בהתרגשות, ומציג לעיני הרב צ'ק חלק, שהספרות 3500 מתנוססות עליהן בגאון ובתפארת, כמו מכריזות על עצמן: ככה יעשה לאיש אשר יתאמץ לקיים את דבר המלך ודתו במסירות נפש.

הדיין שליט"א בסיימו את הסיפור הוסיף, שלמען האמת הוא הסתפק כיצד, והאם בכלל, יספר את הסיפור.

אנשים עוד עלולים ללמוד מכאן לשמור על העינים כדי לזכות לישועות, ולא זו הסיבה שבגינה צריכים לשמור על העינים!

אותו אברך לא קיבל על עצמו לשמור את עיניו בגלל חשבונות כלשהם, הוא שמר לשם שמים, ומשמים שלחו לו בחזרה אות של קורת רוח. אבל אם מלכתחילה שומרים כדי לקבל שכר, לא זו היא המידה הרצויה.

והוא השווה זאת למעשה הידוע עם האלשיך הק', שפעם הרחיב על אודות מידת הבטחון, ושיהודי צריך להשליך על ה' את יתרו לגמרי ולדעת שהשתדלותו לא מביאה בעצמה את השפעה. נכח שם יהודי פשוט שקיבל את הדברים בפשטות, וגמר אומר לעשות מעשה, אם השתדלותו ממילא אינה מעלה ומורידה, למה לו לעבוד קשה מהנץ ועד השקיעה? מוטב יהיה אם יבטח בה' באמת, ייכנס לביהמ"ד ושם ייאמר תהלים מבוקר ועד הערב, ואת פרנסתו ישלח לו הקב"ה עד לפתח ביתו. אמר ועשה, הוא סגר את חנותו על מנעול ובריה ונכנס לביהמ"ד, יותר אין לו שייג ושיח עם עולם המעשה. ובטחונו עמד לו! בדרך פלאית הוטענה עגלתו באוצרות ממון, והגיעה אליו עד לפתח הבית...

הדבר נודע לרבים, ותהום כל העיר... הרבה חשבו למה נגרע, מדוע עלינו לעבוד קשה, הנה, יש דרך אחרת והיא מצליחה. סגרו איפה כולם את חנויותיהם, נכנסו לביהמ"ד וחיכו לאוצר. אך זה מעולם לא הגיע. באו כלום בטרונאי אל

האלשיך, מה נשתנינו מאותו בעל עגלה?

ענה להם האלשיך הק', מדוע זה לא תבינו? אותו יהודי החליט להתחזק במידת הבטחון בה', הוא לא חשב על אוצר ולא חיכה להתפתחות מסוימת, הוא בטח בה' באמת ובפשטות שלא יעזבוהו, בלי כל חשבונות. אתם בטח אתם בחשבונות ובסיבות, בטחון עם חשבונות אינו הבטחון האמיתי.

לשמור על העינים צריך כי כתוב בתורה. השפעות וישועות, אלו הם חשבונות ששייכים לה', רק הוא מחליט למי לשלוח את הצ'קים.

(גליון טהור עיניים)

הדבר נודע לרבים, ותהום כל העיר... הרבה חשבו למה נגרע, מדוע עלינו לעבוד קשה, הנה, יש דרך אחרת והיא מצליחה. סגרו איפה כולם את חנויותיהם, נכנסו לביהמ"ד וחיכו לאוצר. אך זה מעולם לא הגיע. באו כלום בטרונאי אל האלשיך, מה נשתנינו מאותו בעל עגלה?...

לשמור על העינים צריך כי כתוב בתורה. השפעות וישועות, אלו הם חשבונות ששייכים לה', רק הוא מחליט למי לשלוח את הצ'קים

בגמרא במסכת זבחים (דף קטז, א): "ורבנו תם היה רגיל לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה, משום דאדם אית ליה מזלא".

כלומר, בהמה שיש בה מומים מסויימים אכן היא טרפה ואינה יכולה לחיות לאחר שחלתה במחלות האלה, אולם אדם הסובל מאותה מחלה יכול לחיות ולהאריך ימים, מכיוון שיש לו 'מזל'. זה המזל האלוקי המעניק לאדם יכולת להיחלץ מדברים גם למעלה מדרך הטבע.

סיים הצדיק לצטט את דברי רבנו תם, ופתאום פנה אל היהודי מפולין וקרא: "שומע אתה, ר' יהודי? אני אינני יכול לעזור לך, אולם רבנו תם הקדוש יכול לעזור לך. סע הביתה ותהיה בריא, תחיה ותאריך ימים!".

נדהם ונגרש קם היהודי מכיסאו ופנה לשוב לביתו, בלב מלא הודיה ושבח לקב"ה, על שנתן מרוחו על עבדיו הצדיקים. ואכן, מחלתו חלפה לגמרי, והוא האריך ימים ושנים טובות.

(גליון שיחת השבוע)

תלמידיו, מתעלם לחלוטין מנוכחותו של היהודי מפולין.

יום אחד עסקו בישיבה בלימוד פרק 'אלו טריפות' במסכת חולין. בסוגיה זו הגמרא דנה במומי הבהמה, אשר מקצתם פוסלים אותה מכשרותה ודינה דין טרפה, ואילו מומים אחרים אינם מטריפים את הבהמה.

באותו יום עסק השיעור במומים העשויים להיווצר בריאת הבהמה. התפתח דיון בעניין מום מסויים בריאה, ומום זה היה בדיוק אותה מחלה שממנה סבל היהודי...

אוזניו של היהודי נדרכו. הצדיק הוסיף להרצות את דברי הגמרא. הוא שטח וביאר את הסוגיה לאורכה ולרוחבה, וסיכם כי מדברי הגמרא עולה, וכך גם פוסק רש"י, כי בהמה כזאת היא טרפה.

אולם מיד שב רבי שמואל-שמלקה והביא את שיטת רבנו תם, העוסק אף הוא בעניין זה. הרב מסליש הפנה את תלמידיו לדברי רבנו תם המובאים בתוספות דיבור-המתחיל 'דילמא'

יצא האיש לסליש, ומיד בבואו לשם פנה אל בית הרב. כאשר עמד לפני רבי שמואל-שמלקה שאלו הרב: "מניין באת ומה מטרת בואך?". שטח היהודי לפניו את סיפורו, והוסיף כי צדיק פלוני שלח אותו במיוחד אליו, כי רק הוא יוכל להושיעו.

הרים רבי שמואל-שמלקה את גבותיו ובמבט תמה קרא: "מדוע יהודי מפולין בא לכאן?! וכי פועל-ישועות הנני?! הלא בפולין, ברוסיה ובגליציה יש צדיקים גדולים וקדושים. אני אינני יכול כלל לעזור לך".

נבהל האיש לרגע למשמע הדברים, אך מיד נזכר בדברי הצדיק מפולין, כי לא יעזוב את המקום עד שהצדיק מסליש יברכהו, והוא נשאר. עברו יום, יומיים, שבוע, שבועיים. החודשים נקפו. בכל הימים האלה בא היהודי בקביעות ללמוד בין תלמידיו של רבי שמואל-שמלקה והקשיב לשיעוריו.

הצדיק מסליש עשה עצמו כאילו אינו מבחין בו. בכל יום ויום היה משמיע את שיעורו לפני

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

נכה
מתחילים
את היום!

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

פנינים על הפרשה:

יתרוק מאד מהרהורי עבירה

פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הפנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר פרת (דברים א. ז). אפשר לרמוז דסמוך לזה אמר (שם פסוק ו) 'ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה ואחר כך אמר פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי, יש לרמוז שני הרים אלו על יצר הטוב ויצר הרע, דכל אחד מהם נקרא 'הר', ועוד, דשניהם שוכנים בלב האדם, אחד מימין שהוא יצר הטוב ואחד משמאל שהוא יצר הרע, כמו שנאמר (קהלת י ב) 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו' (במדב"ד כב ח). זה מדבר לו מחשבות והרהורים רעים וזה מדבר לו מחשבות והרהורים טובים. והנה מלת 'הרהור' היא אותיות 'הר' והר' דהינו שהרהור האדם משתפים בו שני הרים שהם יצר הטוב ויצר הרע, כל אחד מהם מתנשא לאמר אני אמלך, שכל אחד רוצה שעצתו והרהורו הוא שיחלקם, וזהו מלת 'הרהור', 'הר והר' כאמור:

הר האמורי הוא יצה"ט

וזהו שנאמר כאן ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, שהזהיר לנו להתרחק ממנו בתכלית הרחוק ולא נשמע לעצתו והרהורו, וזהו רב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, 'הר' (ה) זה גימטריא 'הריב', דהינו צריך שתדעו לכם שיצר הרע הזה כל עסקו הוא לעשות ריב ביני וביניכם כדי להרחיקכם מעלי, לכן התרחקו ממנו רחוק גדול, ומיד פנו וסעו לכם ממנו ובאו הר האמרי שהוא יצר הטוב. וקראו הר האמרי מלשון 'את ה' האמרת היום' (דברים כו יז) שהיא לשון חטיבה (חגיגה ג.א). משום שהוא שדרשו טוב ומורה לכם פי אם דרך טובה וישרה, ולזה אמר ובאו הר האמרי הוא יצר הטוב. ואל כל שכניו הם המלאכים טובים המסייעים עמו לאדם ללכת בדרך טובה וישרה:

(מעגלי צדק אות פ"א)

לימוד התורה מציל מיצר הרע

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח).

אפשר לרמוז, דהנה נחש הקדמוני

עצות וסגולות:

סגולת ותיקון חצות הלילה

צריכים להשתתף בצער השכינה בחצות

והנה הצער הגדול שיש לשכינת עזנו הוא בכל לילה ולילה, שנדחית ממקומה הקדוש העליון, שהוא עולם האצילות, ויורדת לעולמות בריאה יצירה עשייה, ששם אחיזת הקלפות. וכשירדת שם היא בצער גדול, ובחצות הלילה היא שואגת ומקוננת על שנפרדה מדודה, וצריכים יראי ה' וחושבי שמו להשתתף עמה בצערה ולקום באותה שעה לקונן ולבכות על צערה. ואחר כך יעסק בתורה, כדי לתת לה סיוע לעלות בבקר על ידי התפלה למקומה. ועל זה הדבר צריך האדם להתאמץ ולהתחזק בכל לילה, ובפרט מאחר שאנחנו גרמנו לה, חובה עלינו להתאבל עמה.

(אלף בינה, אות ח"ת ו)

הקם בחצות - חלקו עם הצדיקים בגן עדן

מי שקם אחר חצות לעסק בתורה, דאזתה שעה עת רצון שבה הקדוש ברוך הוא משתעשע עם הצדיקים בגן עדן (ח"א פב: ח"ב קעג), והקם באותה שעה נוטל חלקו עם הצדיקים אשר שם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב): כל העוסק בלילה בתורה חוט של חסד משוף עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו משום ד'בלילה שירה עמי, והחוט של החסד הזה עקרו משעשוע הצדיקים אחר חצות. (פיתוחי חותם פרשת חוקת, ד"ה על כן)

להיות זריז לקום אחר חצות

הרוצה להיות חלקו עם השעשוע שמשתעשע הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בגן עדן אחר חצות, צריך להיות זריז לקום אחר חצות לעסק בנהל של תורה.

(פיתוחי חותם שם)

הקם בחצות צריך לזיזר בעוד דברים

והנה באמת צריך לידע דלאו בקימת חצות לבדה תליא מלתא, שצריך שיהיה זה הקם בחצות שלם בכל דרכיו, שיהיה מתפלל בכל יום שלש תפלות כראוי, ויהיה משאו ומתנו באמונה, ולא יוצא שקר על פיו. ואם הוא בעל תורה לא יתבטל מדברי תורה כל עת שאינו עוסק במלאכה או בסחורה. כלל העולה, יהיה זריז במצות עשה ולא תעשה כראוי, וכשיהיה עושה כך אז קימת חצות תועיל לו להשלימו בשלמות, אבל אם הוא זהיר כי אם בקימת חצות לבד ויאנו חושש לקיום המצות, עליו נאמר (תהלים כז א) 'שוא שקד שומר', שאין הקדוש ברוך הוא והצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולו כלל, רק אומרים לו שתק שתק, שתיקתך יפה מדבורך. לכן זיזר האדם שיהיה שלם בכל דרכיו, כדי כשיהיה קם בחצות לילה יקשיב הקדוש ברוך הוא והצדיקים שבגן עדן לקולו, ויכתב בספר זכרון מבני היכלא דמטרוניתא.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חכו ממתקים)

קימת חצות הוא עיקר הדביקות בשכינה

ואפשר לרמוז זה בפסוק (דברים ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום', ואתם הדבקים גימטריא 'זה הוא חצות הלילה', דעקר הדבקות בשכינה והקדוש ברוך הוא הוא קימת חצות. ובה זוכה כל יום לחיים חדשים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב): כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוף עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו משום ד'בלילה שירה עמי'.

(מעגלי צדק, אות ק"ף, ד"ה קדמתי בנשף)

קימת חצות מסוגלת לטהר הנשמה

וידוע מה שאמר בזהר הקדוש (ח"ב יח: ח"ג כג): ובדברי רבנו זלה"ה (שער הכונות דרושי הלילה דרוש ד). דקימת חצות היא סגלה נפלאה לטהרת הנשמה ביותר, ולהשגת החכמה, ובפרט בחכמת סודות התורה, והיא עת רצון ממש (יבמות עב.), שבו הקדוש ברוך הוא נכנס ומשתעשע עם נשמות הצדיקים בגן עדן, ואין לה עת רצון יותר משעה זו שהקדוש ברוך הוא משתעשע עם נשמות הצדיקים, וכשהצדיקים למטה קמים בחצות הלילה ועוסקים בתורה, הרי הקדוש ברוך הוא ונשמות הצדיקים שבגן עדן של מעלה מקשיבים לקולם, כמו שכתוב (שה"ש ח יג) 'חברים מקשיבים לקולך', ובדאי מה ששואלים ומבקשים הצדיקים של מטה באותה שעה הקדוש ברוך הוא עושה להם רצונם.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חסדך ה')

איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות המצות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נותנת בי התורה חכמות כדי לעשות המצות בשלמותם. וזהו תחכמי מצותך, דהיינו התורה נותנת בי חכמה לעשות מצותיך כחוקונם, וזהו תחכמי מצותך, דהיינו התורה תחכמי לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהיינו התורה לעולם כך סגלתה ששמעלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

תורה מגינה על לומדיה גם כשאין עוסקים בה

אי נמי אפשר לומר לפי מה דקימא לן (סוטה כא.) דהתורה בין בעדנא דעסיק בה ובין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו שנאמר מה אהבתי תורתך, דהיינו אני דבק בה תמיד, והטעם משום שהיא מצלת אותי מאויבי שהם יצר הרע וגונדא דחמא דיליה, והתורה היא הנותנת לי חכמה להנצל מיצר הרע וגונדא דחמא דיליה כדי לקים מצותיך. וזהו מאיבי תחכמי מצותך, דהיינו התורה מגנה עלי ומצלת אותי מן החיצונים כדי לקים מצותיך, משום שהיא סגלתה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו כי לעולם היא לי, דהיינו לעולם בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני ומצלא כאמור:

(מעגלי צדק אות מ"ם)

החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, הכונה דכשישמעון הגוים שגצטויתם על תר"ג מצות, רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה, ואתם מקימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופתי יצר הרע, יתמהו על זה הדבר המימה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמוד, ואתם בתר"ג יכלתם לעמוד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלוייה בתורה הקדושה שקבלתם, שפחה גדול מכל היצר הרע, ואינו שונה לנגדה כלום. וזהו שנאמר דק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, דהיינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים עם חכם ונבון, בזאת החכמה שגרמה להם:

נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן בכח התורה הקדושה יכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפר מועצותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמי מצותך, הכונה כיון שהזכיר 'מה אהבתי תורתך', דהיינו אני דבק בה ועוסק בה מאהבה לשמה, ובזה אני מבטח שלא ינצחני יצר הרע וחילותיו במועצותיהם, שכח התורה ותחבולותיה, יותר מתחבולות יצר הרע, דהתורה כתיב בה (משלי כד ו) 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה', והינו מלחמתה של תורה. וזהו מאיבי תחכמי מצותך, דהיינו תורתך הקדושה שנתת לנו ואני אוהב בה ודבק בה, בכח סגלתה העצומה היא נותנת חכמה בי לעשות מצותיך כחוקונך, ואין יצר הרע מועיל בי במועצותיו ותחבולותיו. וזהו מאיבי תחכמי, דהיינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים

הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום, וליכא מאן דידע למפתן כותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשתו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו (ברכות יז.). ובפרט בשעה שירצה האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שיצר הרע רצונו שלא תעשה המצוה ההיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה. וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על ימינו לשטנו, ויתאזר האדם בכח כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכהה הוא שמסייע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:.) אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין. משמע מזה דכל מה שיצר הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומועצותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', דהיינו אפלו אדם שעדין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתי יצר הרע. ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הכונה דאמונה וקבלה בדינו דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכך אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

אך צריך האדם ללמד ולקיים, כמו שנאמר (דברים ד ו) 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל

אוצרותיהם של מגידים

הרב שמע את הדברים ושאל, 'תגיד לי, איזה דבר אתה כן אוהב לאכול?! אמרתי לו, סיפר היהודי, 'אני אוהב לאכול חלווה'. הוציא הרב מכיסו חמש לירות, נתן לו ואמר לו 'לך תקנה לך חלווה'. הלך היהודי וקנה לו חלווה בשפע, בכמות שהספיקה לו עד סוף השנה. בגלל החלווה הזו, אמר היהודי, נשארתי בישיבה. החלווה הזו הגדילה תורה בישראל, אני יצאתי בן תורה, כל הבנים שלי תלמידי חכמים וכל החתנים שלי דיינים וראשי כוללים. כל זה מכח החלווה הזו שהרב בהארת פניו נתן לי.

הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א ראש ישיבת כף החיים: וכשאדם נרגן - הכל נראה לו הפוך, וכל כמה שנותנים לו ומבקשים את טובתו, הוא מפרש את זה ששונאים אותו ועושים הכל נגדו.

עניתי, 'אדרבה, דווקא אני מתעלה בלימוד, לומד בשקידה ובהנאה. אבל הבעיה היא שאני בן יחיד להורי, כל חיי האכילו אותי בבית פטומות, ואני לא יכול להסתדר עם האוכל שיש כאן בישיבה.

הרב שמע את הדברים ושאל, 'תגיד לי, איזה דבר אתה כן אוהב לאכול?! אמרתי לו, סיפר היהודי, 'אני אוהב לאכול חלווה'. הוציא הרב מכיסו חמש לירות, נתן לו ואמר לו 'לך תקנה לך חלווה'. הלך היהודי וקנה לו חלווה בשפע, בכמות שהספיקה לו עד סוף השנה. בגלל החלווה הזו, אמר היהודי, נשארתי בישיבה. החלווה הזו הגדילה תורה בישראל, אני יצאתי בן תורה, כל הבנים שלי תלמידי חכמים וכל החתנים שלי דיינים וראשי כוללים. כל זה מכח החלווה הזו שהרב בהארת פניו נתן לי.

לפעמים בהארת פנים כל דהו שאדם מאיר פניו לחבירו, הוא יכול להשפיע הרבה הרבה, ולדורות, באופן שלא עלה בכלל על דעתו ועל לבו.

הוא מביא את דברי רבינו יונה בספר שערי תשובה (שער שלישי אות רל"א): אמר שלמה עליו השלום (משלי יח, ח): 'דברי נרגן כמתלהמים והם ירדו חֲדָרֵי בֶטֶן. נרגן הוא האיש אשר דרכו וחוקו להתאונן ולהתרעם, כמו שפירש רבינו יונה. תמיד לא טוב לנרגן, תמיד רע לו ותמיד הוא מתרעם על כל דבר. תמיד הוא מוצא תואנות על חבירו, ובכל דבר שחבירו עושה הוא מייחס אליו כוונות רעות אשר לא עלו על לבו ועל דעתו. הנרגן, כותב הרב רובמן, תמיד ידון כל דבר לחובה ולא לזכות, וכל מה שמתרחש תמיד הוא מפרש לגנאי ולחובה, וכל שגגה ישים לזדון. לפעמים יכול להיות שאדם יעשה משהו שלא כשורה נגדו, אבל הנרגן תמיד

יקח את זה הלאה ויפרש את זה שעשו לו את זה בכוונה, ואותו אחד שעשה לו את זה הוא איש צר ואויב, רודף שלו ועושה דווקא נגדו. וימצא תמיד תואנות על חבירו ועל דבריו אף על פי שחבירו בתומו מתהלך עמו ולא זז עליו בדבר. החבר שלו יבוא ויאמר לו 'בוקר טוב' או 'שלום עליכם', והנרגן כבר יעשה פלפול, 'למה הוא אמר לי שלום עליכם? זה לא סתם.

הרי הוא בוודאי לא התכוון לברך אותי. אין

יחיד להורים שלי, והתגוררנו כל השנים בטבריה. כשגדלתי רציתי ללכת ללימוד בישיבה, ושלחו אותי ללימוד אצל הרב רובמן בחיפה. זו היא מסירות נפש, כי הורים שיש להם רק בן אחד בדרך כלל דואגים לו כל הזמן ורוצים שיהיה בקרבם, אבל ההורים שלו כפו את האבתם בשביל רצונו ללכת וללמוד תורה, ושלחו אותו ללימוד בחיפה.

כשהגעתי לשם, סיפר אותו יהודי, באמת הישיבה מצאה חן בעיני. היו לי חברותות טובות, למדתי היטב ובשקידה, והתעליתי מאד מאד בתורה. רק בעיה אחת היתה לי. לא הצלחתי להסתדר שם עם סדרי האכילה. הגע בעצמך, אמר לי אותו אחד, וכי אתה יכול לאכול דגים עם סוכר?! ... יש כאלו שאצלם זה מעדני מלכים כמו המן במדבר, ויש כאלו שבשבילם זה יהרג ואל יעבור... לא הסתדרתי עם המאכלים שהיו שם, וכך מצאתי את עצמי אוכל רק לחם עם לחם... כך היה שבוע ושבועיים חודש וחודשיים, אבל כמה זמן אדם יכול לאכול רק לחם?!

יום אחד, עבר ראש הישיבה - הרב רובמן לידי, וראה על פני שיש משהו שמטרד אותי ושאינו שריו קצת בעער. קרא לי ואמר לי, 'בני, אני רואה שיש איזו בעיה שמעיקה עליך ומפריעה לך. תספר לי מה מפריע לך, ואולי ביחד נוכל לפתור את הבעיה?! אמרתי לו, 'כבוד הרב אכן קלע אל המטרה. באמת יש משהו שמציק לי, ואני חושב שאצטרך לעזוב את הישיבה. הוא התפלא, 'מה קרה? אתה לא מצליח בלימוד?! ואני

והתרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו (א, כז).

הלב שלנו הוא נפתול ועיקש, וצריכים אנחנו להכיר אותו ולדעת מהם המקומות בו הוא צריך תיקון ויישור. התוכחות האלו שהוכיח בהם משה רבינו את ישראל בפרשיות שלנו, הם תוכחות הפועלות על כל לב עקוב והפוכות כל לב עקוב למישור, וצריכים אנחנו להתבונן בהם.

למשל, הפסוק בפרשה אומר: ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו. הפסוק הזה מבהיל כל לב. משה רבינו בא ומספר כאן מה אמרו בני ישראל, 'והתרגנו, מפרש רש"י שהוא לשון הרע. על מה היתה התרועמות של בני ישראל ואיפה הוציאו דבת הקב"ה רעה? ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו. זו היא 'מדת הנרגנות', אותו כח בנפש שמביא את האדם להתלונן על כל דבר בלי צדק ובלי סיבה. רבינו יונה (שערי תשובה שער שלישי רל"א) מגדיר אחד כזה 'איש אשר דרכו וחוקו להתאונן ולהתרעם ולמצוא תואנות על חבירו תמיד על מעשיו ועל דבריו. זה הוא האיש הנרגן, זה שמחפש תואנה וטענה בכל דבר, למה עשו כך, למה דברו כך', וכיוצא בזה.

וההסבר בזה, כי זו היא מדת הנרגנות. כפי שפתחנו ואמרנו, 'עקוב הלב מאד', יש בו כוחות רבים ופיתולים שונים, ויש כח כזה בכוחות הנפש להפוך את הקערה על פיה, כל דבר שיעשו לו לאדם הוא יפרש אותו לגנאי, וכל מה שיתנו לו - הוא יפרש שעושים את זה לרעתו. אלו הם הנרגנים, וזה מה שהיה עם ישראל 'והתרגנו באהליכם', מדת הנרגנות עלתה על לבם, וכשאדם נרגן - הכל נראה לו הפוך, וכל כמה שנותנים לו ומבקשים את טובתו, הוא מפרש את זה ששונאים אותו ועושים הכל נגדו.

לפני כעשרים שנה נפטר תלמיד חכם ותיק, הגאון הרב מאיר רובמן זצ"ל, שהיה ראש ישיבה בחיפה. יש לו ספר על התורה שנקרא 'זכרון מאיר', ובו הוא מדבר על המכה הזו של הנרגנות. [שמעתי עליו סיפור נפלא מיהודי אחד, וכך סיפר. אני, אמר אותו אחד, יהודי מרוקאי, בן

אוצרותיהם של מגידים

האיש הזה היה חבול ומוכה באופן מבהיל, כל פניו היו נפוחות, וכל כולו שבר כלי. אמרו לו השנים, כבוד הרב יראה, אתה יודע מי עשה את זה? - ראובן פלוני. הוא התקוטט עם זה האיש והכהאותו מכות נמרצות, ועכשיו יראה כבוד הרב איך הוא נראה.

אמר להם הרב, טוב, ומה אתם רוצים ממני? אני לא יודע עזרה ראשונה... בשביל מה הבאתם אותו לכאן? אמרו לו, אנחנו רוצים שכבוד הרב יעכב את המשכורת שאמור ראובן לקבל, וידאג שלא תגיע אליו. הרי תראה איזה עבריין הוא ואלו מכות שהכה את זה המסכן! לא מגיע לו לקבל עכשיו כסף.

רבי שמואל סלנט שמע ושחק. והם הבינו שהוא לא מתייחס לדבריהם, והתחילו לשכנע אותו. כבוד הרב, תראה איזה 'עין הרע' עשה לו... בקושי נשארה לו עין. תראה איזה אף יש לו, כבר בטל ממנו שם אף... תעיין ותראה מה שעולל לו ראובן זה. אבל רבי שמואל סלנט ממשיך לשתוק. שוב אמרו לו, כבוד הרב, למה אתה שותק, תראה אותו, רחמנות עליו איך שהוא נראה. כיון שראה רבי שמואל שהם מתעקשים ועומדים על דעתם, אמר להם: איני יודע אם זה החבול המסכן הזה, לא הכה את ראובן שהוא מכות הגונות שכאלו, שגם להגיע לכאן הוא כבר לא יכל... ובאמת נשלח השמש של רבי שמואל לבדוק, והוא הגיע ומצא את ראובן הזה שוכב כשהוא חבול כפלים מזה, שלשת רבעי מת, ואנשי החברה קדישא כבר מסביבו...

אדם לפעמים רואה צד אחד, שומע מחבר שלו איך שבזו אותו או הכו אותו, וכבר פוסק את הדין: 'מח שמו של מי שעשה לך את זה. וכי שמעת את שתי הצדדים?! אתה צריך לראות את 'כל האדם', לראות את כל הצדדים וצידו הצדדים, מתן מתון, עד שיצא הדין לאור.

זה מה שלמדנו כאן בתוכחה של משה רבינו אל בני ישראל, 'זרנגו באהליכם'. כאן הוכיח משה רבינו את בני ישראל על מדת הנרגנות, וזו היא תוכחה לכל אחד ואחד מאתנו. התפקיד שלנו הוא להכיר את כוחות הנפש שלנו, להבין שיש לנו מדה כזו של נרגנות, ולעשות כל שאלא ידנו כדי לעקור אותה מתוכנו.

הגאון רבי יעקב חיים סופר ראש ישיבת קץ (חיים - מגיד דבריו ליעקב)

החפץ חיים זצ"ל בהקדמה לספר מתנה ישראל ובספר כבוד שמים (פרק א' אות י"ד), ע"ש], ובאמת שורש אחד לשני הדברים, כי לשון הרע מוליד שנאת חנם ושנאת חנם מולידה לשון הרע. שואלת הגמרא, מי חמור ממי, חורבן בית ראשון או חורבן בית שני? אומרת הגמרא 'בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים'. צא וראה, בית ראשון חרב, אבל אחרי שבעים שנה באו עזרא ונחמיה ובנו את בית המקדש השני. אמנם לא בנו אותו באותה המעלה שהיה לבית הראשון והיו חסרים בבית שני כמה וכמה דברים (יומא כ"א ב'), אבל סוף סוף הרי נבנה ועמד על תלו ארבע מאות ועשרים שנה. לעומת זה בית שני חרב ועדיין בעוונותינו בית המקדש שטם ושועלים הלכו בו. הנה לך, אומרת הגמרא, שעוונותיהם של ישראל בזמן בית שני היו חמורים יותר.

לכן, בימים האלו ימי בין המצרים, אנחנו צריכים להתחזק ולתקן את הענינים של בין אדם לחבירו, ולכן זה גם הזמן שאדם צריך לעקור מעצמו את הכח הזה של הנרגנות, כאשר כל דבר שעושים לו הוא מפרש שעושים את זה כנגדו ולרעתו.

צריכים אנחנו גם לחנך את בנינו ובנותינו ללכת בדרך הזו של אהבת הזולת. יש אחד שכשהבן שלו מגיע אליו ומספר לו איזה דברים רעים שראה אצל חבריו, הוא נהנה לשמוע ושואל אותו 'מה עוד ראית', 'מה עוד היה', וכיוצא בזה. כשאתה מדבר עם בן כך, אתה בעצם מחנך אותו להיות 'מבקר מומין'. תמיד הוא יבדוק מה פלוני אמר ומה פלמוני עשה, כדי לבוא ולספר לך. תפקידך האמיתי הוא לחנך אותו להיות זן את כל האדם לך זכות, להסביר ולומר לו 'לכון, אתה ראית כך וכך, אבל מי אמר שבאמת זה כך?! אתה ראית רק צד אחד, אבל יש גם צדדים אחרים'. והרי זו הסיבה שכשאתם בא לדון ולשפוט איזה דבר, הוא מחוייב לשמוע ולראות את שני הצדדים, ואם ישמע רק צד אחד, אין ספק בדבר שיצא המשפט מעוקל.

בענין זה מסופר, רבה של ירושלים, היה הגאון הגדול רבי שמואל סלנט זצ"ל. הוא היה איש אלוקים קדוש, והיה ידוע בפקחותו המופלגת. סיפרו שפעם באו אליו שלושה אנשים. איך באו? - שנים מהם גררו והביאו אתם אדם שלישי.

ספק בדבר שהוא התכוון לקלל אותי, ועל ידי לפול יפרש כל מעשה וכל דיבור כאילו זה נגדו. והנה יתן עצמו כעשוק והלום, עושה את עצמו תמיד כאילו הלמו בו, הכו אותו וציערו אותו, וכאילו כבדה חטאת חבירו עליו, נראה לו שחבר שלו כל הזמן חוטא נגדו וזה מכביד עליו. אבל באמת מי אשם שכבד' לו? מי גורם את זה שהוא מרגיש כל כך רע? - הוא המכה והוא ההולם כי דבריו ירדו חדרי בטן, המחשבות והדיבורים שלו בעצמם פוגעים ומכאיבים לו.

כי מי שילין תלונות על חבירו, מי שיש בו את המידה הזו להתלונן תמיד על החבר, כאשר לא נגעו, גם כשהחבר לא התכוון לשום רעה, ואדרבה, החבר עשה עמו רק טוב, הנה זה סער מתחולל על הלב והוא כיורה זיקים חדרי בטן.

ופעמים רבות הנרגן כפוי טובה. המידה הזו של הנרגנות הולכת יחד עם כפיות הטובה, יחשוב לרעה וישיב רעה תחת טובה. ויש כלל בדינו, כשהקב"ה רואה שאדם הולך בהנהגה כזו, שעושים לו טובה והוא לעומת זה כפוי טובה ומחזיר רעה תחת טובה, הוא מעניש אותו במידה כנגד מידה, וכך אמר שלמה המלך (משלי יז, ג), משיב רעה תחת טובה, לא תמוש רעה מביתו, ח"ו.

החיזוק בעניני בין אדם לחבירו בימי בין המצרים

אנחנו נמצאים עכשיו בימי בין המצרים. הגמרא ביומא (ט, ב) מביאה שבית ראשון נחרב בגלל שלשה עבירות חמורות שהיו בידי ישראל, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, עבירות חמורות שאדם חייב ליהרג ולא לעבור עליהם. בגלל העוונות שהיו ביד ישראל נחרב הבית, וכמו שאמרו רבותינו במדרש (איכה רבה א, מא) שכשבא נבוכדנצר והחריב את הבית אמרו לו 'קמחא טחינא טחנת', אתה לא החרבת מאומה, כי לא הפלת ולא שברת אלא קיר בעלמא. מי שבר ומי החריב באמת את בית המקדש? כלל ישראל בעוונותיהם. הם אלו שהחריבו את המקדש, ולנבוכדנצר לא נותר לשבור אלא קיר אבנים גרידא, וכמו שהארץ לבאר בספר נפש החיים (ש"א פ"ד).

בית שני על מה חרב?! - שנאת חנם. ובירושלמי מובא שנחרב בעוון לשון הרע [וכמו שכתב רבינו

אוצרותיהם של מגידים

היתה לי תחושה של אכזבה, אבל החלטתי שבמוצאי שבת, מיד לאחר ההבדלה, אני לוקח עט ביד ועונה לו. במוצאי שבת הזכירה לי אשתי שזו ההזדמנות האחרונה לנחם את משפחת כהן, דחינו כל השבוע, ומחר הם כבר קמים מה"שבעה". הלכתי לנחם וחזרתי במצב רוח קודר הרגשתי שאין זה הזמן לכתוב מכתב ידידותי. ומלבד זאת, בין כך אין מרוקנים את תיבות הדואר בלילה. לא יקרה כלום אם אדחה זאת למחר ואכתוב את המכתב מתוך שמחה ויישוב הדעת. המכתב כבר מחכה חודש, יחכה עוד יום אחד.

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: כולנו שואפים להתקדם, להיות מעודכנים, להמנות עם "אנשי המחר". הננו להוכיח לעצמנו, שעוד אתמול נמנינו עם "אנשי המחר"!

בולט לעין. כך הוא נזכר בו בכל יום, כשהוא חוזר מן העבודה.

מצחיק? זה היה מצחיק, לולא זה היה עצוב כל כך. כל אחד מאיתנו יוכל למצוא את עצמו, אם לא על המדף שמתחת לראי, אז בראי שמעל למדף...

המסקנה? לא "שם", אלא כאן ועכשיו! ופסוק הוא בפרשתנו: "ועתה ישראל, עכשיו ומיד, שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מצוה אתכם לעשות!"

הבה נצטט סיפור מן הגמרא. רבי איבו סיפר: השנה היתה שנת שמיטה, שיש להפקיר בה את הפירות הגדלים בארץ ישראל. עמדת לפני רבי אלעזר, ובא אדם לשאול שאלה: יש לו מטע זיתים וכרם ענבים. הוא מביא פועלים מן העיר, והם מטפלים בגפנים (באותן עבודות המותרות בשמיטה) ובשכר עבודתם אוכלים מן הזיתים.

האם הוא עושה כהלכה? ענה ר' אלעזר: "לא, אינך נוהג כשורה!" (משום שהזיתים הם הפקר בשביעית, ואינך יכול לשלם בהם את שכר עבודתם של הפועלים!) עזב האיש את המקום.

פנה רבי אלעזר אל רבי איבו ואמר לו: "כבר ארבעים שנה אני מתגורר כאן, וטרם ראיתי אדם המהלך בדרכים ישרות כאדם זה!" כעבור שעה שב האיש ושאל: "ומה אעשה?" אמר לו רבי אלעזר: "הפקר את הזיתים, ולפועלים שלם במזומנים!" עד כאן הסיפור.

הגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל, מייסד תנועת המוסר, התפלל ושאל: מה מצא רבי אליעזר באותו אדם, שהתפעל ממנו כל כך עד שאמר שלא ראה אדם ישר כמוהו זה ארבעים שנה!

ועוד: לאן הלך האיש באמצע השיחה? ושאלה אחת מתוצרת בחברתה: כאשר אותו אדם נוכח לדעת שאינו נוהג כשורה - לא התמהמה אף לשנייה אחת! מיד ביקש סליחה ורץ לשדה, אל מחוץ לעיר, כדי לומר לפועלים ססדרי העבודה השתנו. רק לאחר מכן שב העירה להמשיך ולשאלו כיצד לנהוג בעתיד.

הוא לא היה "איש המחר". הוא היה "איש העכשיו"!

(הגאון רבי שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

השבוע, ומחר הם כבר קמים מה"שבעה". הלכתי לנחם וחזרתי במצב רוח קודר הרגשתי שאין זה הזמן לכתוב מכתב ידידותי. ומלבד זאת, בין כך אין מרוקנים את תיבות הדואר בלילה. לא יקרה כלום אם אדחה זאת למחר ואכתוב את המכתב מתוך שמחה ויישוב הדעת. המכתב כבר מחכה חודש, יחכה עוד יום אחד.

למחרת ישבתי לכתוב. אצלי החלטה זו החלטה. התחלתי לחפש את המכתב של החבר בערימת המכתבים שעל השולחן ונהיה לי שחור בעיניים. יש כל כך הרבה מכתבים שצריך לענות עליהם! זה באמת לא עניין לרבע שעה. מחר אני מפנה לי שעתיים, ויושב לענות על כולם!

הרי לכם, "איש המחר"! זה לא רק המכתב הוא. הנה, על המדף, מתחת לראי בכניסה לדירתו, מונח פתק ממחלקת החבילות בדואר. למה דוקא שם? כדי שיהיה מול העיניים. הפתק נשלח לשכן שגר בבניין ממול, והגיע לכאן בטעות. מובן, שאין טעם לרדת במיוחד כדי לשים אותו בתיבת הדואר ממול. הרי בין כך יורדים מהבית ויוצאים לעבודה כל יום.

אז מחר, כשירד לעבודה, יקח אתו את הפתק. למחרת הוא התעכב בבית וירד באמת ברגע האחרון. מיהר כל כך, עד ששכח את הפתק. אבל אין דבר, מחר הוא יקח אותו. למחרת היום שכח, ונזכר במדרגות. לחזור? לא, הרי גם מחר הוא ילך לעבודה.

למחרת ביקשה ממנו אשתו להוריד את הקרטון הריק של הירקות לאשפה. לכן הוא החליט, שמחר הוא ירד עם הפתק אל השכן. אבל מה, טוב שהוא מונח על המדף, ליד הכניסה. במקום

ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות וגו' (ד, א).

כולנו שואפים להתקדם, להיות מעודכנים, להמנות עם "אנשי המחר". הננו להוכיח לעצמנו, שעוד אתמול נמנינו עם "אנשי המחר"!

כיצד ייראו אנשי המחר? האמנם יפעילו מערכות אלקטרוניות בכח המחשבה הטלפטית? האם ינהגו במכוניות סולריות מודרניות מחשבים? כלום ישוחחו בטלפונים טלביזיוניים אלוהטיים? למה לנו לנחש, הבה נערוך היכרות עם איש המחר. ניתן לו לספר על עצמו. הנה סיפורו, מלה במלה.

חבר טוב שלי עבר להתגורר בעיר מרוחקת. איך אומרים, "רחוק מן העין - רחוק מן הלב". אבל לפני כחודש מגיע מכתב ידידותי, שהזכיר את החבירות הגדולה והזמין אותנו לחגיגת ה"בר מצוה" של בנו.

מוכן שחשבנו לנסוע, הרי היינו ידידים בנפש ואת הילד הכרנו מאז היותו תינוק. הוא גדל יחד עם מוישי שלנו, הלכו יחד לגן. אבל בדיוק באותו יום חיתנה אחותי. אז רציתי לשלוח לו מכתב, לספר כמה רצינו, וכל זה. אז המכתב שלו מונח על שולחן הכתיבה שלי, ועד היום לא יצא לי לענות עליו.

זאת אומרת, באמת, זה לא עניין גדול. אני רק לוקח עט ביד וכותב. כמה דקות, והמכתב גמור. בדרך כלל אני די חרוץ. גם כאן, החלטתי שתיכף ומיד כשאחזור מהעבודה, הדבר הראשון שאעשה, זה לכתוב את המכתב.

כשחזרתי מהעבודה אכלתי, והגיע טלפון מקונה. הייתי חייב לשבת על החשבונות והלך לי ערב. אבל המכתב לא יצא לי מהראש. החלטתי: מחר, מחר יום שישי, גומרים לעבוד מוקדם, ואני מתיישב לכתוב את המכתב. אבל אתם יודעים איך מתנהלים העניינים ביום שישי. באים הביתה וצריכים לרוץ לקניות, להכין את הנרות ולהשגיח שהילדים יתרחצו, וכבר נכנסת השבת.

היתה לי תחושה של אכזבה, אבל החלטתי שבמוצאי שבת, מיד לאחר ההבדלה, אני לוקח עט ביד ועונה לו.

במוצאי שבת הזכירה לי אשתי שזו ההזדמנות האחרונה לנחם את משפחת כהן, דחינו כל

אוצרותיהם של מגידים

שני הבחורים זה בזה, ומפני הכבוד - לא הגיבו מילה, כשבתוך תוכם גוברת התמיהה. יש כאן גבעת טרשים. עומד עליה יהודי באמצע הלילה, וטווה לו חלום: בית מדרש, אלפי תלמידים, חדרי פנימיה, יש לו בעיה היכן ימוקם חדר האוכל... הם ביקשו לצבוט את עצמם לוודא שאינם הוזים, אכן כן, יהודי של צורה עומד ומפרט חזון דמיוני נטול כל סיכוי והגיון, וגם טורח לבזבז עליו את שעות הלילה היקרות... הם נפרדו ממנו בלי מילים, לא ידעו איך להגיב למחזה המוזר בו נתקלו...

הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א: כל הצלחה עוצמתית וכבירה - מתחילה מצעד אחד קטן. כל יעד שיהודי רוצה להגיע אליו, כל שאיפה שהוא מבקש להגשים - הכל מתחיל מצעד אחד קטן, מהאדם נדרש רק הצעד הקטן הזה!.

חלפו שנים רבות, ואחד מאותם הבחורים שב ונקלע אל הגבעה. הפעם, ישיבת פוניבז' כבר היתה בנויה לתפארת, ההיכל המה אלפי תלמידים, חדרי הפנימיה היו צפופים, ומצאו מקום גם לחדר האוכל שהיה צפוף עד אפס מקום...

הוא ניגש אל ראש הישיבה, וסיפר כמתנצל כי באותו לילה הוא וחברו תמחו בליבם על ראש הישיבה, והנה - הוא ניצח אותם, חזונו הגדול קם והיה, חלומו התגשם, הישיבה עומדת וגם ניצבת, אלפי תלמידים לומדים בה!.

ראש הישיבה נזכר, חיך, והשיב: "האמת היא, שהגינות - אתם צדקתם. הרי אני אדם זקן וחולה, עברתי את מאורעות השואה הנוראה, אני חלוש וחסר כוחות. כל האימפריה הזו - לא יתכן שאני בנתי אותה, הרי אין בי את הכוחות לכך."

רק טיפיש יאמין שאני עשיתי את כל זה... כל מה שאני עשיתי - זה רק להתחיל. אני חלמתי. מדדתי את השטח. הסתובבתי על הגבעה עם פנס. שרטטתי. ביקשתי. בכל פעם עשיתי את הצעד הקטן שנדרש ממני, וזהו. את כל היתר - בורא עולם עשה לבד, אבא שבשמים בנה את הגבעה כולה. אני עשיתי רק צעד אחד קטן, ולפעמים עוד אחד...".

סיפור זה, כפי שמסופר 'אוהל משה', מטלטל את הלב, מסעיר את החשיבה. גם אימפריה תורנית ענקית - נבנית מצעד אחד קטן. כל הצלחה עוצמתית וכבירה - מתחילה מצעד אחד קטן. כל יעד שיהודי רוצה להגיע אליו, כל שאיפה שהוא מבקש להגשים - הכל מתחיל מצעד אחד קטן, מהאדם נדרש רק הצעד הקטן הזה!.

הבה נעזוב את הסיכויים והסיכונים, נתעלם משיקולי ההגיון, פשוט נעשה מעשה... צעד אחד קטן, צעד שיחולל שינוי, צעד שיחולל מהפכות. הצעד הקטן שלנו - זה מה שנדרש מאיתנו. את השאר יעשה הבורא, הוא ישלים את המשימה לתפארתו!.

(הגאון רבי אשר קובלסקי - פניני פרשת השבוע)

אשר אני רואה. "איננו רואים דבר" - השיבו הבחורים במשיכת כתפיים, "מה יש לראות כאן? רגבי אדמה, עוד ועוד ועוד, בגבהים משתנים לפי מבנה הגבעה. מה יש לראות כאן?"

התחייך הרב מפוניבז': "רגבי אדמה? אוי, נו, האינכם רואים כי כאן יש חלקת אדמה מישורית - זה המקום המתאים לבנות היכל גדול ומפואר, שיכול לאכלס כמה אלפי תלמידים?" - אמר, והצביע על חלקת אדמה אחת.

"ומאיך?" - הוסיף מיד והצביע על מורד הגבעה, "כאן ניתן לבנות חדרי פנימיה, כאן יישנו התלמידים. שאלתם אם אני מחפש משהו? בהחלט, עודי מחפש היכן יוקם חדר האוכל, הרי לא שייך לבקש מאלפי (!) הבחורים לחפש משפחות שיארחו אותם..."

הביטו שני הבחורים זה בזה, ומפני הכבוד - לא הגיבו מילה, כשבתוך תוכם גוברת התמיהה. יש כאן גבעת טרשים. עומד עליה יהודי באמצע הלילה, וטווה לו חלום: בית מדרש, אלפי תלמידים, חדרי פנימיה, יש לו בעיה היכן ימוקם חדר האוכל... הם ביקשו לצבוט את עצמם לוודא שאינם הוזים, אכן כן, יהודי של צורה עומד ומפרט חזון דמיוני נטול כל סיכוי והגיון, וגם טורח לבזבז עליו את שעות הלילה היקרות... הם נפרדו ממנו בלי מילים, לא ידעו איך להגיב למחזה המוזר בו נתקלו...

איכה אֶשָׂא לְבָדִי (א, יב).

הם היו שני בחורים, שלמדו בישיבה קטנה 'אור ישראל' בפתח תקווה, וחשקה נפשם להיכנס אל החזון איש, לקבל את הדרכתו ועצתו בנושאים שונים. הם יצאו לבני ברק לעת ערב, ועד שנכנסו אל החזון איש, התייעצו עמו ויצאו מלפניו, כבר היתה השעה מאוחרת יחסית, התחבורה הציבורית לכיוון פתח תקווה כבר לא פעלה... יצאו השניים לרחובה של עיר, מחפשים אחר 'טרמפ' לכיוון פתח תקווה.

בני ברק של אז היתה כמה שכונות קטנות שביניהן שרועים פרדסים אותם עיבדו חקלאי בני ברק והסביבה. החלו הבחורים לתור אחר רכב שיוביל אותם לפתח תקווה. הם שוטטו וטיילו בשבילים שבין הפרדסים, ולפתע הבחינו באור פנסים מהבהב ממרחק...

'נפלא, הרהרו, עתה נמצא טרמפ, הלא הפנסים הללו הם כנראה פנסים של רכב שנמצא על הגבעה. הבה נתקרב אליו - אמרו זה לזה, ועלו במעלה הגבעה, לכיוון האור המנצנץ. אולם ככל שהתקרבו הבחינו כי ככל הנראה לא מדובר בפנסי רכב... ובכל זאת, אם יש שם אור - משמע יש שם מישוה, אולי הלה יוכל לסייע להם לצאת מכאן לכיוון פתח תקווה..."

הם הולכים ועולים לכיוון מקור האור, ואז הם מגלים כי מדובר באדם בגיל העמידה המסתובב על הגבעה ופנס בידו, בעזרתו הוא סוקר את הגבעה, בוחן את אדמתה. הם התקרבו עוד, והופתעו לראות כי האיש הוא לא אחר מהגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל - הרב מפוניבז' שעלה ארצה, והוא זה שעומד על גבעה נטושה באישון ליל, פנס בידו, והוא מביט לכל עבר...

"נאבד לרב משהו?" - שאלו אותו הבחורים ביראת כבוד, "ראינו שהרב עסוק בלחפש אחר משהו, בוחן את האדמה, מביט לכל עבר, כבר שעה ארוכה. אנו יכולים להצטרף ולסייע בחיפושים?" - הציעו מיד..."

"אני לא מחפש, אני פשוט רואה..." - השיב הרב מפוניבז' קצרות, 'האם גם אתם רואים את

השבוע במדור:

הנחת תפילין בתשעה באב | צום ליל תשעה באב | מרק שיש בו שישים כנגד
הבשר (בתשעת הימים) | מהו גדר עשיית מלאכה האסורה בתשעה באב |
האם מותר לנקות את הבית בתשעה באב אחר חצות

הראשון לציון
הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל הילקוט יוסף

דעת המחייבים בתפילין בתשעה באב

אולם רוב הראשונים כתבו שהרי יש הבדל בין אבלות חדשה לאבלות ישנה (עי' יבמות מג, ב), ובאבלות חדשה כגון שנפטר לו אחד משבעה קרובים ב"מ, ביום הראשון אינו מניח תפילין, אך באבלות ישנה כגון תשעה באב, חייבים להניח תפילין, ואם אינו מניח באותו יום, הוא קרקפתא דלא מנח תפילין ועוונתו חמור מאד. וכך מבואר בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' קנה ורסו) בשם רב ששנא גאון, שתשעה באב חשיב אבלות ישנה וחייבים להניח בו תפילין. וכן דעת רב האי גאון, וכ"כ בשו"ת הרשב"א (ח"ה סי' ריד) בשמו, ספר העיטור (הל' תפילין עמ"ס) ואור זרוע (ח"ב סי' תלט) בשם רבינו יצחק בעל התוס'.

וכן משמע מדברי הרמב"ם (הל' תעניות פ"ה ה"א) שכתב: "ומקצת חכמים נוהגים שלא להניח תפילין של ראש בתשעה באב", ומדייק המגיד משנה שדעת הרמב"ם שדין תשעה באב כדין

הנחת תפילין בתשעה באב

שאלה: כיצד יש לנהוג בתשעה באב לענין הנחת תפילין, האם להתעטף בטלית ולהניח תפילין בשחרית, או אין להניח אלא רק במנחה?

תשובה:

דעת הפוסטים מתפילין בתשעה באב

נחלקו הראשונים בעיקר חיוב הנחת תפילין בתשעה באב. הרא"ש (תענית פ"ד סי' לז) הביא דעת מהר"ם מרוטנבורג, שאין להניח תפילין בתשעה באב, כמבואר בגמרא (מועד קטן טו ע"א) לענין אבל ביום ראשון שאסור להניח תפילין, שנאמר (יחזקאל כד ז) פֶּאֶרֶךְ חֻבוֹשׁ עֲלֶיךָ, מכלל ששאר אבלים אסורים בהנחת תפילין. והסביר רש"י (כתובות ו, ב) שהרי האבל מעולל בעפר קרנו, ואין זה פאר לתפילין, ומבואר בגמרא (מועד קטן כא ע"א) שהאיסור הוא ביום הראשון לאבלו בלבד, מפני שעיקר המרידות יום אחד, שנאמר (עמוס ח, י) וְאַחֲרֵיהָ כִּיֹּם מָרָה וְבִיַּאֲד מַהֲרָם מְרוֹטְנַבּוּרְגַּ שְׁהָרִי אֵין לָךְ יוֹם מֵר יוֹתֵר מִתְשַׁעָּה בָּאֵב, שנקבעה בו בכיה לדורות (תענית כו, ב), ונאמר (איכה ב א) הֲשִׁלֶּיךָ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל. וכן כתב הרוקח (הלכות תשעה באב) שבתשעה באב אין מתעטפין בטלית, על שם (איכה ב ז) בְּצַעַע אֶמְרַתְךָ, ולא מניחים תפילין, על שם הֲשִׁלֶּיךָ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל וכן בשבלי הלקט (סי' ער) הביא שיש נוהגים שלא להניח תפילין בתשעה באב, שנאמר (ישעיה סא ג) לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן לְתַת לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֶפֶר, מכלל שבמקום שיש אפר אין פאר, ובתשעה באב נאמר (איכה ב י) שְׁבוּ לְאֶרֶץ יְדֻמוֹ זְקֵנֵי בַת צִיּוֹן הִגְלוּ עֶפֶר עַל רֵאשִׁים.

שאר הימים לענין תפילין, אלא שרק מקצת חכמים נהגו שלא להניח, והעיקר דעתו שצריך להניח תפילין גם בתשעה באב. וכן כתב הרא"ש (שם) שחייבים להניח תפילין בתשעה באב, כיון שהאבל עצמו לא נאסר בהנחת תפילין אלא ביום הראשון, ואין תשעה באב חמור יותר משאר ימי אבלות, שהרי מותר מן הדין לעשות מלאכה בתשעה באב, ורק במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בתשעה באב אין עושים (פסחים נד, ב), ואילו האבל אסור בעשיית מלאכה כל שבעה (מועד קטן כב, ב). וכן שנינו (בתוספתא, וכן בירושלמי תענית פ"א ה"ח) שאין שואלים שלום בתשעה באב, אבל משיבין שלום את ההדיוטות בשפה רפה ובכבוד ראש, ואילו באבל כל שלשה ימים הראשונים אפילו הקדימו ושאל בשלומו, אינו משיב שלום. הרי שיש חילוק בין אבלות חדשה לאבלות תשעה באב.

וכן כתב הרמב"ן (תורת האדם פו ע"ג, והידושויו סוף תענית) שבתשעה באב אינו חמור יותר מאבלות ביום שני לאבלו שמניח תפילין, שהרי תשעה באב מותר מן הדין בעשיית מלאכה ובהשבת שלום. וכן ביאר הריטב"א (תענית ל. ד"ה ת"ד) והר"ן (תענית, דף י. מדפי הרי"ף) והגימוקי יוסף (תענית, עמ' עו) ובספר הבתים (עמ' קצז). וכן פסק מרן בשו"ע (סי' לח ס"ו, תקנה ס"א) שחייבים להניח תפילין בתשעה באב.

שעת הנחתם ביום אבלות תשעה באב

באב

ולענין זמן הנחתם, כתב מרן הבית יוסף (סי' תקנה) שנהגו העולם לא להניח תפילין בתפילת שחרית, ובמנחה מניחין אותם. מרן דיבר בזמנו לפני 450 שנה, מה שנהגו בקהילות בצפת, אז לא היו יודעים מה מנהג ירושלים, מנהג חברון, כי

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

שראוה גדול בתורה], וכשבא הגר"ש משאש זצ"ל וראה מנהג ירושלים נגד מרן הבית יוסף, סבר שעושים כן על פי מנהג בית-אל שהוא מנהג המקובלים עפ"י הרש"ש, ושאל שהרי במקום שנחלקו בעלי הפשט והקבלה, הלכה כבעלי הפשט, [כפי שכתבו רבי אליהו מזרחי (ח"א סי' א), שו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' לו, פ, קח), מהרי"י אלגאזי בשלמי צבור (דף נג ע"א, ודף רלב ע"ג), שו"ת חתם סופר (או"ח סי' טז, כה, נא, ק, קצז, אהע"ז ח"ב סי' פה), שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' מז) ועוד]. ואם כן כיצד נוהגים כמנהג בית א-ל, מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בשחרית בתשעה באב, ולכן כתב לערער על המנהג בירושלים, ולהתפלל שחרית בתשעה באב בלי טלית ותפילין.

ברם, כבר ביארנו שאינו על-פי מנהג המקובלים, אלא הוא מנהג קדום מלפני חמש-מאות שנה, משנת רס"ט, ואין אנו משנים מנהגים קדומים שבהארץ ישראל ולהנהיג תחתם מנהגים אחרים. וברוך ה' כי מרן זצ"ל הצליח במשימתו לאחד את בני ספרד תחת דגלו של מרן הבית יוסף, ותחת דגל מנהגי ירושלים הקדומים. ולעניני הקינות וסדרי התפילה וכ' שאין בהם נפק"מ להלכה, מה בכך שכל עדה תמשיך כמנהגה, אך בעניני הלכה, לאחר שעלו לארץ ישראל, יש לנהוג כבארץ ישראל, כ' מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים (ישעיה ב ג). רוב חכמי הדורות הקדומים, בעיקר הספרדים, היו בירושלים, ומכאן יצאה תורה והוראה לעם ישראל. ולכן יש להסביר בדרכי שלום שאין לעשות אגודות אגודות. ואם קיבלו, הנה מה טוב.

המזדמן לבית-הכנסת שנוהגים בשונה ממנהג

הגאון האד"ת בקונטרס הר המוריה (עמ' כח) נשאל באחד מבני אשכנז שהזדמן לו להתפלל שחרית תשעה באב אצל הספרדים שנוהגים להניח תפילין בבוקר, האם לנהוג כמנהגם, או יתפלל ביחיד בלי תפילין, והשיב שיעשה כמנהגם ויתפלל עמהם בתפילין, משום לא תתגודדו (דברים יד א) וכפי שדרשו חז"ל (יבמות יד ע"א) אל תעשו אגודות אגודות, ותפילה בציבור עדיפה, ומצד הדין אין שום חשש בזה, שאינו אלא מנהג. ומכל מקום מי שכבר הניח בשחרית, ובמנהג נזדמן לו להתפלל במקום שכולם מניחים תפילין במנהג, יחזור ויניחם בברכה, ובלא"ה יש נוהגים בכל תענית צבור להתעטף בטלית ולהניח תפילין במנהג, וכמ"ש בספר ויקרא אברהם (דף קכג ע"ד), וכנזכר בדברי מרן הבית יוסף (סי' מז) שהוא כדי להשלים מאה ברכות שצריך לברך בכל יום.

רק במנחה. והרי מנהג זה אינו כמו שפסק מרן בשולחן ערוך שקיבלנו הוראותיו. והתשובה לכך, שמרן הבית יוסף בהקדמתו כתב, שבהלכותיו לא בא לעקור מנהגים קדומים שנהגו בארץ ישראל קודם שפשטו הוראותיו בספרו השר"ע. וכמו כן לענין הנחת תפילין בתשעה באב שחרית, המנהג הקדום הוא להניח תפילין בשחרית, והוא מנהג עתיק יומין בירושלים מלפני יותר מחמש-מאה שנה, כמובא בקונטרס חידושי דינים מרבני ירושלים, משנת רס"ט (נדפס בסוף ספר חיים וחסד, להגאון רבי חיים יצחק מוסאפאי זצ"ל), ושהגאון רבינו יצחק אבוהב היה מסירם מיד לאחר תפלת שמונה-עשרה קודם הקינות. ואילו מרן הבית יוסף נפטר בשנת של"ה, שישים ושש שנה לאחר מכן, וכתב המנהג הנהוג בצפת. אך בהגלות נגלות אשר משנת רס"ט, כבר היה מנהג עתיק יומין להניח תפילין בשחרית, כך יש לנהוג, ובעצמו כתב מרן הבית יוסף שלא בא לעקור מנהגים קדומים בארץ ישראל ובירושלים. וכך היה מנהג קהל קדוש 'בית אל בירושלים משנים קדמוניות, כפי שהעידו בספר חסד לאלפים (סי' לח) ובכף החיים (סי' תקנה). גם הגאון רבי ישראל משה חזן בספר איי הים (עמ' סב) כתב שהמנהג הפשוט בקהל קדוש 'בית אל שבעיקר ירושלים, להתפלל בפומבי בשחרית תשעה באב עם התפילין, ובשני זוגות, רש"י ור"ת, כמו בכל שאר הצומות, כמו שנהגו הרב שר שלום שרעבי, וכן הנהיג אחריו מרן מלכא מהרי"ט אלגאזי, ואחריו הראשון לציון הגאון רבי חיים אברהם גאון, וכך הוא עד היום הזה.

גם הראשון לציון רבי חיים משה אלישר בשו"ת משה האיש (או"ח סי' כג אות ו) הביא מנהג ק"ק בית אל, שנוהגים להתפלל בטלית ותפילין בעשרה כמו בכל יום, ושכן נהג אביו הראש"ל מרן היש"א ברכה בביהמ"ד שלו, ושכן אנו נוהגים אחריו. ובשו"ת קרית חנה דוד (ח"ב עמ' קמה) העיד שמנהג זה נתפשט אחר כך בכל בתי הכנסת שבירושלים החדשה, זולת בבית-הכנסת על שם רבן יוחנן בן זכאי, שנהגו לעשות כמו שכתב בשו"ע להניח במנחה. גם בספר נתיבי עם – שהיה גאון עצום ובקי במנהגי ירושלים (עמ' רכה) כתב שעכשיו הולך ומתפשט המנהג ברוב בתי הכנסת של הספרדים בירושלים להניח טלית ותפילין בת"ב בשחרית. וכ"כ הגאון רבי יחיאל מיכל טוקצינסקי ז"ל בספר אר"י (עמ' סח).

כולם אגודה אחת

אמנם הגאון רבי שלום משאש זצ"ל [הוא עלה לירושלים בשנת תשל"ח עפ"י הזמנת מרן זצ"ל, והביאו לכהן כרב הראשי לירושלים, אחרי

לא היו שיירות מצויות כל כך באופן שידעו מה המנהגים, ובצפת היה המנהג שאין מניחים תפילין בשחרית אלא רק במנחה. ובהגות מיימוניות (פ"ה ה"א אות ג) הביא שמהר"ם היה נוהג להניח תפילין במנחה. וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סי' תקנה ס"א): נוהגים שלא להניח תפילין בשחרית בתשעה באב, ולא טלית, אלא לובשים טלית קטן תחת הבגדים בלא ברכה, ובמנחה מניחים ציצית ותפילין ומברכים עליהם.

קריאת-שמע בלי תפילין

ולכאורה יש לשאול על המנהג שכתב מרן הבית יוסף שנהגו העולם להניח רק במנחה, הרי מבואר בגמרא (ברכות יד, ב) "כל הקורא קריאת-שמע בלא תפילין, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו", והאיך אפשר להתפלל שחרית בלי תפילין. אלא שכבר כתב הרמ"ע מפאנו באלפסי זוטא (ברכות יד ע"ב) שכל שמניח טלית ותפילין אחר כך באותו יום, אינו נחשב מעיד עדות שקר, שהרי מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אפילו לאחר עשרה ימים (מנחות טו ע"ב). וכן כתב הגאון רבי יצחק שמעלקיס בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' יז אות ג) שלא אמרו כאילו מעיד עדות שקר בעצמו אלא כשאינו מניחם כלל, אבל לא אם מניחם באותו היום. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שנט), חתן סופר (שער ק"ש וברכותיה, עמ' סז) ועוד. ולכן מי שנתעורר מעט מאוחר וחושש שעד שיגיע לקריאת-שמע בסדר התפילה, יעבור זמנה, יכול לקרוא קריאת-שמע, כיון שדעתו להניח תפילין אחר כך.

המאירי (ברכות יד ע"ב) כתב שלא אמרו כן אלא כשעושה כן דרך זלזול ופריקת עול מצות תפילין, מה שאין כן אם עושה מטעם אחר, כגון משום גוף שאינו נקי וכיו"ב. ולפי זה כל שנוהגים כן בתשעה באב מטעם אבות, אין בזה חשש משום כאילו מעיד עדות שקר. וכן מוכח במשנה (ברכות כב ע"ב) לענין מי שירד לטבול סמוך להנץ החמה, "אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות קריאת שמע עד שלא תהא הנץ החמה, יעלה ויתכסה ויקרא, ואם לאו יתכסה במים ויקרא", והרי בכהאי גוונא הוא קורא קריאת-שמע בלא תפילין, ולא חששו משום שהוא כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, וכן כשאינו מניחם בקריאת-שמע מחמת אב"ל תשעה באב, ולא משום פריקת עול ולזול.

מנהג הנחת תפילין בשחרית

אולם כיום אנו רואים שרוב תושבי ארץ ישראל מתפללים שחרית בתפילין כבכל יום, ומה שביארנו הוא על המנהג שכתב הבית יוסף שמתפללים שחרית בלי תפילין ואין מניחים אלא

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

צום ליל תשעה באב

שאלה: מי שאינו יכול לצום מעת לעת מחמת בריאותו, האם יאכל בליל ת"ב שיוכל להתענות לכל הפחות מהבוקר?

תשובה: חידוש עצום כתב בספר נזירות שמשון סימן תקנ"ד דאדם שמצד מצב בריאותו אינו יכול לצום מעל"ע, יאכל בליל ת"ב כדי שיוכל להתענות ביומו דתענית דיממא חמורה מתענית דלילה, ע"ש.

ולא ידעתי מנא ליה דעיקר התענית הוא תענית היום והלילה טפילה ליום. ולכאורה יש לזה ראייה מהא דחזינן דבשאר הצומות מתענין רק מעלות השחר עד צאת הכוכבים, אך באמת תמוהין הדברים דמה ענין זה אצל זה, דאף דבשאר הצומות לא גזרו על הלילות, בתשעה באב דלילו כיומו כיוה"כ (לשון השר"ע סימן תקנ"ג ס"ב ומקורו בפסחים כנ"ל) מה"ל לחלק בין יום ללילה. (ומה שדייק מלשון הרמב"ם פ"ג מהל' תעניות הוא דיוק קלוש כמובן למעיין).

ונראה לכאורה לפי דברי הת"י במגילה ה' ע"ב דמעיקר תקנת הגביאים דין ת"ב כדין כל יתר ד' הצומות ובכולם לא תיקנו אלא תענית בלבד וכלישנא דקרא צום הרביעי צום החמישי וכו' ורק לאחר חורבן בית שני החמירו יותר בת"ב מבשאר הצומות ואסרו בו כל חמשת העינויים. לכאורה מסתבר לפ"ז דגם לענין לילו כיומו מעיקרא דמילתא אין בין ת"ב לשער הצומות ובכולם לא תיקנו הגביאים אלא לצום ביום וכשם שהחמירו בת"ב לענין חמישה עינויים לאחר

וכיוצא בדבר נחלקו האחרונים במי שקשה לו לצום בצום גדליהו וביה"כ, באשל אברהם סימן תר"ב פסק דחייב להתענות בצום גדליהו ואם שוב יסתכן ביה"כ יאכל בהיתר ודיה לצרה בשעתה, אך באהל משה סימן ט"ז כתב דיש להתיר לו לאכול בצ"ג כדי שיוכל לצום ביה"כ, ועיין בזה בשדה חמד מערכת יוה"כ סימן א' אות ל'.

אמנם יש לדון דאף האשל אברהם יודה בני"ד כיון דשני הצדדים צום אחד הם דהיינו ת"ב, מסתבר טפי להקל בליל ת"ב הקל כדי לאפשר תענית יום ת"ב. וכעין זה אמרו במנחות דף מ"ח ע"א עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בשבת אמרינן, עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בחול לא אמרינן, עיין שם היטב ודו"ק.

ובמקום אחר דנתי בחתן וכלה שתענית ציבור נופל תוך שבעת ימי המשחה וקשה להם להתענות יומיים בזמן קצר, האם ראוי להקל בתענית של יום החופה שאינו אלא מנהג אשכנז (והובא ברמ"א או"ח סימן תקע"ג ואה"ע"ז סימן ס"א) כדי שיוכלו לצום ב"ז בתמוז וכדו', או שמא נאמר דיה לצרה בשעתה כנ"ל.

ועוד מצינו שנחלקו האחרונים במי שנאסר בבית האסורים ונתנו לו יום חופשי, האם יצא בשבת הראשונה כדי להתפלל בציבור ולשמוע קריאת התורה או שמא ימתין עד שבת זכור או לר"ה כדי לשמוע תק"ש וכדו', ונחלקו בזה הרדב"ז והחכם צבי והביא דבריהם בבאר היטב בסימן צ' ס"ק י"א ע"ש.

ויש לחלק בין הדברים כמובן לכל מעיין ואכמ"ל.

חורבן בית שני, כך החמירו בו לאסור לילו כיומו. ולפ"ז אכן חמור יומו של ת"ב דהוי דברי קבלה מלילו דהוי דברי סופרים בלבד, ויש מקום לדברי הנזירות שמשון.

ולשיטת הרמב"ן כל ארבעת הצומות נאסרו בחמשת עינויים ובכולם התחילו מבעוד יום בימי הנביאים ודין אחד היה לכולם, אלא דבזמן בית שני הקילו בשאר הצומות והתירו בהם את הלילות ואת חמשת העינויים. ודבריו הובאו בר"ן ובבית יוסף בסימן תק"ג ע"ש. ולהדיא כתב כן גם לגבי דין לילו כיומו דמעיקרא היו כל ארבעת הצומות אסורים באכילה גם בלילה, אלא ששוב התירו את הלילות בזמן בית שני, ולשיטתו אין נפ"מ בין ליל יום ת"ב כפי שביארתי לעיל.

ועוד חידוש יש בדברי הנזירות שמשון דאף אם אכן נניח דהלילה קל מן היום, עדיין יש לדון דכל עוד ביזו לצום חייב הוא לעשות כן, ולא נתיר את האיסור מחשש עתיד, דכאשר יתעורר צורך בהיתר לאכול ביום המחרת יעשה כן בהיתר ולמה יאכל באיסור בליל ת"ב.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

סעודת סיום בתשעת הימים

שאלה: אני רוצה לעשות סיום בתשעת הימים כמה אנשים אפשר להזמין לסעודה ומי מותר באכילת בשר ושתיית יין?

תשובה: מותר לאכול בשר ולשתות יין בסעודת מצוה בתשעת הימים, וסעודת סיום היא סעודת מצוה, וכן מותר לשיר ניגוני שמחה להתעוררות ושמחה של מצוה, אך אסור לרקוד ולהשמיע כלי נגינה.

יכול להזמין כל השייכים לסעודה. יש אומרים שאין לעשות סעודת סיום בר"ח, אב, וכן מז' אב נוהגים שלא לעשות סעודת סיום.

מקורות להרחבה: הרמ"א בסימן תקנ"א ס"י כתב דבסעודת מצוה וסיום אוכלים בשר ושתיים יין כל מי ששייך לסעודה, ובשבוע שחל בו ט' באב יאכלו רק מנין מצומצם, וכתב המשנ"ב שם ס"ק ע"ג דלא ימהר או יאחר הסיום בשביל זה אלא אם נזדמן לו יעשה, וכן מותרין לאכול בשר ולשתות יין מי שהיה מגיע גם הסעודה

הייתה בזמן אחר. וכתב עוד שם בס"ק ע"ה דנשים במקום שהדרך לזמנם גם מותרות, ואשת בעל הסעודה שעושה את הסיום מותרת תמיד. ובלבוש (ס"י) כתב דמותר אפילו בערב ט' באב אך כותב דיביא רק מניין מצומצם של עשרה אנשים ויש מביאים עשרה חוץ מהקרובים השייכים לבעל השמחה, ובמשנ"ב ס"ק ע"ז פוסק כהרמ"א דלפני השבוע שחל בו ט' באב יכול להזמין כל השייכים לסעודה. וכתב המנחת יצחק ח"ט סימן מ"ה דאף מי

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

וכתב רעק"א דמ"מ החידוש הוא מאחר והר"ן בנדרים (גב. ד"ה וקשיא) כתב דדבר שיש לו מתירין מיד אפילו מין בשאינו מינו לא בטל, וזה החידוש שכותב האיסור והיתר הארוך כאן דמותר לערבו עם בשר, ומביא עוד רעק"א שם דלדברי הר"ף במסכת חולין (לב): לכאורה יהיה אסור לערב המים עם בשר, והניח בצ"ע מהדין של צמר גמלים ורחלים שהתערבו דיכול לתפורו שלא בפשתן ואעפ"כ בטל.

ומביא עוד שכן משמע בשו"ע בסימן צ"ה דכתב שדגים שהתבשלו בקדירה בשרית אם יש ממשות בשר שאין ששים כנגדו אסור לאכול הדגים בכוחת חלבי, אך אם יש ששים הרי זה טעם היתר ומותר.

וראה עוד בשו"ע סימן פז (סקל"ה) שהביא מה שכתבו הפוסקים דעור קיבת כשירה מאחר שהוא מותר בפני עצמו ולית ביה איסור אלא משום חבורו עם הגבינה, כל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא, אלא האי באפיה קאי והאי באפיה קאי.

ומכל זה אנו למדים דהמרק שיש בו ששים כנגד הבשר, וממילא אין בו טעם בשר, ומותר לאכול אחריו חלב.

אמנם לאוכלו יחד עם חלב, נראה מדברי הפתחי תשובה הג"ל שאין להקל בדבר, אע"פ שאין בו טעם בשר, דמ"מ נתבשל עם הבשר. ובקדירה בשרית, דהיינו שכבר בישלו בה בשר, והיא בת יומא, יש לחוש עוד שמא אין ששים כנגד הבליעות.

וראה שיש במרק מעל שישים כנגד הבשר, וכן הסיר היה חדש ואינו בשרי, האם המרק בשרי?

תשובה: המרק אינו בשרי ומותר לאכול אחרי אכילתו חלבי ואין צריך להמתין שש שעות. ויש אומרים דאף מותר לכתחילה לערבו עם חלב,

מקורות להרחבה: בפתחי תשובה יו"ד סימן פ"ט סק"ז כתב דתבשיל של בשר שיש בו שומן בשר, אם השומן אינו נותן טעם בתבשיל מותר לאכול אחריו גבינה, ואם אין בתבשיל שישים נגד השומן אין להקל.

הרמ"א ביו"ד סימן צ"ט (סעיף ז) כתב דכזית חלב שנפל למים ונתבטל בשישים ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אף שאין ששים בבשר נגד החלב שהרי נתבטל במים.

וכתב השו"ע שם ס"ק כ"ב בשם התורת הטאת כלל פ"ה דין י"א דמותר ליתן אפילו לכתחילה המים (עם החלב) בתוך קדירה של בשר כיון דכבר נתבטל החלב בתוך המים, והחידוש הוא דאמרינן כאן דהיתר בהיתר בטל, ולא כמו שכתוב לקמן סימן רצ"ט ס"ק א' דהיתר בהיתר לא שייך ביטול. ומביא שם השו"ע שכן כתב באיסור והיתר הארוך כלל כ"ד דין ה' דהיתר בהיתר בטל.

וכתב רעק"א שם ס"ק י"ב שגם לפי דברי השו"ע שם בסימן רצ"ט החלב מתבטל במים ומותר יהיה לערבו בבשר. דשם כתב השו"ע לגבי צמר רחלים וצמר גמלים שעירבם יחד, דאם רוב הצמר של גמלים אז בטל הצמר של רחלים ומותר לתפורו בפשתן.

שאיחר והגיע אחר שכבר סיים יכול להצטרף לסעודת המצוה ולשמוח ולאכול בשר ולשתות יין ובלבד שיסייע לעשות הסעודה,

וכתב בסידור יעב"ץ שאף הממהר לסיים הלימוד מותר, ובספר שיח שרפי קודש אות תצ"ב כתב בשם החידושי הר"ם שמנהג בין חסידים לעשות סיום מסכת בימים אלו שביהמ"ק נהרג משום שנאת חנם, ובסיום מסכת עושים יום טוב לחכמים ושומחים עם זה, והוא היפך שנאת חנם והתיקון לזה,

וכתב בספר דברי אמת מהרה"ק מלובלין (ליקוטים איכה) דבסיום אין לדקדק כלל כי התורה היא התיקון, והחורבן הוה על עזבם את תורתם והגאולה תיהיה ע"י התורה, וע"כ נוהגים שאפשר להזמין כל הידידים והמכרים שישמחו בשמחת הסיום ואף בשבוע שחל בו.

יש נהגו לא לעשות סעודה בר"ח כי מאחר שר"ח אינו מועיל לבשר ויין, גם סיום אינו מועיל, וכן לא לעשות סיום אחר ז' אב (אוצר החיים).

מרק שיש בו ששים כנגד הבשר (בתשעת הימים)

שאלה: היום בישיבה היה לאכול בארוחת צהריים מרק, והיה רשום על הסיר 'מרק בשרי', ניגשתי למטבח ושאלתי כמה בשר יש במרק והראו לי את הכמות בשר ששמו בסיר, ואני

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

באב אחר חצות.

תשובה: אמנם יש שנהגו (ברכי יוסף תקנט, ז) לא למחות בנשים המסדרות ושוטפות את הבית אחר חצות, כחזוק האמונה בזמן לידת המשיח (איכה רבה א, ג) לקראת הנחמה בגאולה הממשמשת ובאה, אך הרוב לא נהגו לשטוף, ואף בעדות המזרח (ילקוט יוסף מועדים תקפו), ושמעתי מרבינו הגר"ש אלישיב לאסור אף על-די נכריה. ולמרות שאיסור עשיית מלאכה הותר לאחר חצות היום, בכל זאת בשטיפה יש שמחה יתירה, וכפי הנראה מאותם שאסרו אף בתשעת הימים לשטוף את הבית (מעשה איש ה, כא. ובשו"ת שלמת חיים שלב בשם הגר"ש סלנט), ואף שהתיר לשטוף בתשעת הימים שטיפה קלה, קל וחומר הוא לתשעה באב.

כמנהג עשיית מלאכה.

שטיפת הבית

שאלה: האם מותר לנקות את הבית בתשעה

מלאכה בתשעה באב

שאלה: מהו גדר עשיית מלאכה האסורה בתשעה באב.

תשובה: כעין מה שנאסר בחול המועד, ולא כל מה שמסיה דעתו מהאבלות. כמבואר במאירי (פסחים נד, ב) שאיסור עשיית מלאכה בתשעה באב מקורו באבלות, הנלמד (מועד קטן טו, ב) מחול המועד שנאמר "והפכתי חגיכם לאבל". ודברי המשנה ברורה (תקנ"ד, מג) שאיסור עשיית מלאכה הוא בכדי שלא יסחו דעתם מהאבלות, הם רק לומר שדינו כאבל. וכפי שהאריך במטה יהודה שפשוט שלא חמור מחול המועד. ודברי המשנה ברורה (תקנט, מא) להימנע מדיבורים בטלים המסיחים דעת, הוא רק הנהגה טובה ואינו

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת גיטין דף סח-עד

האם מותר לומר לתינוק 'פסוק לי פסוקיך' ולעשות מעשה עפי"ז?

בגמרא: אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקך אמר ליה נטה לך על ימינך או על שמאלך אמר ליה לשמעיה מאי קא חזית אמר ליה ציפיתא דשדיא אמר ליה הדר מינה (גיטין סח, א).

בסוגיין מסופר שרב ששת נמנע מלעשות מעשה מפני שהתינוק אמר לו נטה לך על ימינך או על שמאלך. כך מצינו בעוד מקומות שאמוראים אמרו לתינוק פסוק לי פסוקיך ועפי"ז עשו מעשה.

באגרא דכלה (דף טז:): ביאר שעל ידי התורה והמצוות נהנין מן האור הגנוז, כי בתורה נגזו האור הגנוז, וכמו שנאמר במדרש (פסיקתא דר"כ פ"ב) אם בקשת לטול עצה, מן התורה הוה נוטל, והיינו להסתכל בפסוקי התורה לידע איך יתנהג, כי באור הראשון היה אדם צופה ומסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, והוא גזו וגניזתו בתורה, על כן על ידי הראיה בתורה יכול האדם לידע עתידות, והוה טעם הראשונים ששאלו לתינוק פסוק לי פסוקיך. והנה כתב הרמב"ם (עכו"ם פ"א ה"ה) באדם שעשה כבר דבר מסוים, ושואל לתינוק אי זה פסוק אתה לומד כדי שיהיה לו לסימן אם עשה דבר טוב, אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב, דבר זה מותר, הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות, אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה.

בכסף משנה כתב לתמוה ממה שמצינו בסוגיין שרב ששת נמנע מלעשות מעשה מפני שהתינוק אמר לו נטה לך על ימינך או על שמאלך, ורואים שאף לשאל אם לעשות מעשה מותר ולא רק על מעשה שעשה כבר לשאל לסימן טוב, וכתב לתרץ שכאן לא סמך על פסוק התינוק לבד, אלא ממה שנחר ליה רב חסדא שעשה לו סימן, ועוד שחשידי עבדי דלא מעלו, וכמו שאמר רב ששת בעצמו ולא סמך רק על הינוקא.

אולם כתב שכל זה לדעת הרמב"ם שאסור לסמוך רק על פסוק לי פסוקיך, אך הסמ"ג כתב, מצינו כמה גדולים שאמרו לינוקא פסוק לי פסוקיך ועושים מעשה עפי" הפסוק וחושבים זה כענין נבואה עכ"ל, וביאר הכסף משנה שלדעתו לא היה זה מין נחש אלא מין נבואה, ולכן מותר.

ברמ"א (יו"ד סי' קעט ס"ד) כתב מותר לומר לתינוק פסוק לי פסוקיך. וביאר הש"ך (סק"ה) שאפילו לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר משום שנחשב קצת נבואה. וע"ע בביאור הגר"א (שם סק"י).

כתיבת קוויטל בשבת לבקש רפואה מצדיק

בגמ': ואי לא ליבקי שכבא דשכיב בשבתא

(גיטין ע, א).

בעל המנחת אלעזר בספרו דברי תורה (ח"א סי' יג) כתב, בענין השיריים שנוהגים החסידים לאכול, והראה מקור מירושלמי (מועד קטן פ"ב ה"ג) שר' יוחנן היה בשחרית יורד לביהכ"ס שישבו שם אתמול בסעודת קידוש החודש, והיה מלקט הפירורין שנפלו מהסעודה ואכלן, שהיתה חביבה עליו המתאספים בחבורת סעודת מצוה.

ועוד אמרו בש"ס (בסוגיין) סעודה שהנאתך ממנה משוך ירך ממנה, וכ"כ הרמב"ם (דעות פ"ד הט"ו), ומבואר בסה"ק שהכוונה להפסיק באמצע אכילתו לשבר תאוות אכילה והוא כהקרבת קרבן, ולכן הצדיק שאוכל בבחינה זו השיריים הם בבחינת שיורי מצוה.

ובספר דגל מחנה אפרים (פרשת בחקותי ד"ה ואכלתם) כתב על מה שאמרו בסוגיין אכול שלישי ושתה שלישי והנה שלישי לכשתכנסו תעמוד על מילואך, שנמצא מי שיש לו בחינת ענוה שבודאי לא יבא לידי כעס כי כעס הוא ענף מן הגאווה אז מותר לו לאכול לשובע, והוא שאמר הכתוב (תהלים כב כז) יאכלו ענוים וישבעו שמוחר להם לאכול עד שישבעו, כי בודאי לא יבואו להכעס כלל, ע"כ, וזהו גם כן (משלי יג כה) צדיק אוכל לשובע נפשו, היינו מי שהוא צדיק, בודאי הוא עניו יכול לאכול לשובע נפשו, ואינו צריך להזהר בנפשו לאכול ולשתות פחות שלישי כנ"ל, לא כן הרשעים שהם מתגאים ונרתחים, לכן ז'בטן רשעים תחסר, היינו צריך לחסור ממאכלו כנ"ל.

תשלום למנקה שלג, כשלא ירד שלג

בגמ': ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא מיטרא וכו' (גיטין עד, ב).

ונישקליה לידיה ונותבה אטחליה (גיטין סט, ב). בענין רפואה בדרך סגולית ושלא כדרך הטבע, כתב הג"ר שלמה קלוגר (שור"ת ובחרת בחיים סי' פז) בתשובה למנהלי עדת ישרון בקהילת זלאטשוב, בענין חילול שבת בעקבות הוראה הרעה ומקולקלת אשר נעשה בקהילתכם בשבת העבר אשר הורה מורה אחד לחלל שבת בחילול אחר חילול, לכתוב בשבת קוויטל ושיסע יהודי יותר מג' פרסאות שהוא איסור דאורייתא, ובסוסים של יהודים ובשליחת מעות חוץ לתחום וכו', והוסיף עוד חטא על פשע ששלח שני אנשים יהודים לשני מקומות עם פדיונות, והנה באמת הוראה זו מקולקלת מאד מאד, כי אף שבדין זה פשוט שפקוח נפש דוחה שבת, אך לא הותר רק ברפואה שהוא בדרך הטבע, ואף בזה צריך שיהיה מומחה ידוע בדוק ומנוסה, אבל בדרך נסי ותפלה לא הותר בשום אופן אפילו יהיה המתפלל כרבי חנינא בן דוסא, לא ניתן לדחות שבת עבור זה.

ובשור"ת מהרש"ם (ה"ג סי' רכה) האריך לתלות ענין זה בנידון הפוסקים על חילול שבת ברפואה סגולית, וכתב עובדא ידענא בעיד מולדתי בזלאטשוב שהיה חולה מסוכן, ובאותו זמן היה מו"ד הגה"ק מוהר"ש אבד"ק בעלו זצ"ל משותבי ש"ק בבראד, והתיר דיין אחד לכתוב ע"י עכו"ם בש"ק שם החולה ואמו ושלה לבראד, והרעיש הגאון מהרש"ק ז"ל ופסל את הדיין מלהורות עוד, וכבוד מו"ד הגה"ק הג"ל נתרעם ג"כ על הכותב ואמר, עכשיו אני מחויב להתאמץ שישגי החולה רפואה שלא יוגרם על ידי חילול ש"ק, וכן היה שנתרפא, ובכל אופן הדומה לזה אין להקל, ובפרט בדור הזה אין להקל מכמה טעמים, ועל כיוצא בזה אמרו שבת הוא מלועוק וכו' יכולה היא שתרחם וכו'.

אכילת שיריים

בגמ': סעודה שהנאתך ממנה משוך ירך ממנה

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

בשורת משנה הלכות (ח"ד סי' רג) נשאל מאדם שיש לו הסכם עם בעל מפעל, שבכל עת שיבא שלג ינקה סביב המפעל שלו אפילו פעמיים בכל יום, וישלם לו סכום קצוב עבור זה, ושנה זו כמעט לא ירדו שלגים ובא רק פעם אחת בכל החורף, אם חייב לשלם לו כל הסכום שקבעו ביניהם, או שיוכל הבעה"ב לומר לו הלא שנה זו לא עשה כלום, וישלם לו עבור נקוי אחד.

והשיב, פשוט שבאופן זה חייב לשלם כל מה שסיכמו ביניהם, ומזלו של הפועל גרם שלא ירד השלג, וגמרא מפורשת היא בגיטין (בסוגיין), על שהיה מנהג העולם שם שהיו האריסין משקין השדה שלש פעמים בשנה, וקבלו בשכרן רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזריעה וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה, ואמר בעה"ב לאריסו אתה תשקה את השדה ד' פעמים בשנה ועל"ז התבואה תשתבח יותר ותקבל שליש התבואה, ולבסוף קודם השקאה רביעית ירד גשם ולא היה צריך לדלות ולהשקות בידים, ואמר רב יוסף שלא התנה עמו שיתן לו שליש רק בכדי שישקה השדה, וכיון שלא השקה אין לו תוספת אלא הרי הוא כשאר אריסין, ואמר לו רבה הרי לא היה צריך להשקות יותר ומזלו גרם שבאו גשמים והשקו את השדה במקומו, ומגיע לו שליש התבואה.

והקשתה הגמ', נאמר שרב יוסף כרבנן ורבה כרשב"ג, והרי הלכה כרבה לגבי רב יוסף, וכאן הרי אין הלכה כרשב"ג, והסיקו שדינו של רבה הוא אף לרבנן משום שהתנה עמו שישקה ארבעה פעמים שרצה להרווחה של השדה, והרי יש לו הרווחה אפילו שלא היה צריך האריס להשקות ומזלו גרם.

וכך פסקו הרמב"ם (שכירות פ"ט ה"א) והשור"ע (ח"מ סי' שלד ס"ג), וא"כ גם בנדון זה אומרים מזלו גרם שלא ירד השלג ולא היה צריך לנקות, ופשוט.

חרש שלמד לדבר, או שמתמש בתנועות ידים

בגמ': אמר רב כהנא אמר רב חרש שיוכל לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו (גיטין ע"א, א).

הפוסקים דנו בדינו של חרש אילם שלמד להסביר את עצמו בתנועות ידים, האם יש לו דין שוטה שאין קידושו קידושין, או שאין לו דין שוטה.

והנה הטיפול בחרשים אילמים בדרך מסודרת היה בעיר וינה, כמבואר בדברי הרש"ש (בסוגיין) שהשיג על דברי חכמת שלמה (שם) שחרש מלידה אינו יכול לכתוב, וכתב הרש"ש בזמניו נמצא בוין הבריה בית תלמוד על הכתיבה לחרשים מלידה.

ודן בזה בארוכה בקונטרס מלאכת חרש (ל' יהודה אב"ד טאפליא) וז"ל, אלו הם הנולדים חרשים מבטן, אינן שומעים ואינם מדברים,

בדברי הפוסקים מבואר שיש כמה דרגות בנידון זה.

א. חרש אילם אשר למד לדבר כאחד האדם דיבור שלם ותקין. כתב המלאכת חרש (שם) ששאל את גדולי דורו ולא הסכימו כולם לדיעה אחת, זה אומר שדינו כפיקח לכל דבר, וחלק אמרו לו שעדיין לא יצא מכלל שוטה ופטור מכל המצוות, ויש מהם אשר לדעתם הם ספק פקחים וספק שוטים, אולם הוא בעצמו פסק שדינו כפיקח לכל דבר, ואלה החרשים כשרים לשחיטה, לצירוף עשרה, לתפילה ולענין עדות במקום שאין צריך דרישה וחקירה, וקידושיהם קידושין דאורייתא, וגם בידם לגרש שהרי הקידושין ג"כ חלים מדאורייתא, אך לענין חליצה יש לדון בזה.

ב. חרש אילם המדבר בתנועות ידים וגם בדיבור בקול עילג. לדעת הדברי חיים (שו"ת אה"ע ח"ב סי' עב). ובתשו' שבקוטרס מלאכת חרש) הרי הוא בגדר המדבר, וכפקחים הם, ואף שאינם שומעים, כיון שלפי הטבע אי אפשר לדבר מבלי לשמוע, ולכן אם הם מדברים אנו אומרים שכנראה הם שומעים קצת עכ"פ, והם נחשבים כשומעים ומדברים, ויכולים לקדש וקידושיהם קידושין דאורייתא וכן יכולים לגרש, אך לגבי חליצה כתב שעדיף באופן כזה לייבם.

המהרש"ם (ח"ב סי' קמ) נשאל בנידון אשה שנפלה לפני יבם חרש שאינו שומע ואינו מדבר מתולדתו, וע"י שלמד בבתים המיוחדים לחרשים בזה"ז יודע ומכיר בתנועות שבכלי המבטא של המדברים עמו ע"י תנועות השפתיים, ומבין כל מה שמדברים עמו לנוכח, וגם הוא מדבר בלשון נלעג ובכל זאת מבינים השומעים את דבריו, והוא עוסק במלאכתו בחכמה ובדעת ככל האדם,

לומדים לקרוא בלשון עברי ואשכנז וכשיוצאים מבית הלימוד לחרשים יודעים להתפלל ומבינים היטב בלשון אשכנזי, וגם מלומדים המה לדעת רעליגיאן [למודי דת], ומבינים דברי המדברים אליהם כמעט בהברה ובחיתוך הלשון, וגם המה מדברים בלשון עילגים באמת קשה עד למאוד, מכל מקום יש היכולת בידם לדבר באופן אשר השומע יודע ומבין מה שמדברים, אשר כעת היום השאלה להלכה ולמעשה מה דינם של אלה בענין קדושין וגירושין, חליצה, שחיטה ועדות, אם המה גם אחרי הלימוד כהנ"ל עוד בכלל חרשים שאמרו חז"ל או לא, כי אף שאינם שומעים מכל מקום הרי מבינים יודעים, ואנו רואים שיש בהם דעת ותבונה, גם יש לומר שהרי הם מדברים בלשון עילגים, ואם אמנם שמדברים בכבד פה, מ"מ הרי אנחנו יודעים ע"י דיבורם מה שאומרים ומבקשים.

וכן בסוף ספר מלאכת חרש (ל' יחזקאל חפץ נדפס שנת תרלה) כתב המחבר קול קורא, כאשר בזמנינו חדשה נשמע בארץ, אשר המציאו בתי לימוד ללמד לחרשים שאינם שומעים ואינם מדברים לכתוב ולקרות בספר ולדבר כאחד האדם וכו', וכתב שיש בלונדון בית לימוד כזה ולמד שם נער אחד וכשבא לבר מצוה שלו עלה לתורה ובירך בקול גדול עד שכולם השתוממו על זה, ועתה יש לחקור מה משפט החרשים האלה, אם יש להם עדיין דין חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר, או שנאמר מאחר שהם מדברים כאחד האדם בדעת ובהשכל יש להם דין חרש המדבר ואינו שומע שהוא כפקח לכל דבריו, וא"כ יש להם קידושין וגירושין מן התורה וחייבים בכל המצוות האמורות בתורה. והנה אנכי בעניותי העליתי כי יש להם דין חרש המדבר ואינו שומע שהוא כפקח לכל דבריו, והבאתי בעזה"י ראיות לזה.

**'פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע**

פניני הדף היומי

לתפקד לגמרי.

בתשובתו כתב השבט הלוי, שאין אפשרות כזו שיגרשה בתנאי שיחול הגט רק לאחר זמן כשיפסק לתפקד לגמרי, אך יכול הבעל לתת גט מעכשיו, ויכתוב בו את הזמן של יום הנתינה, ויוסיף לו תנאי שלא יחול אלא רק עד חצי שנה או שנה וכיו"ב, שהרי גט מועיל לאחר זמן כמו שפסק הרמב"ם (גירושין פ"ט ה"א), וביאר המגיד משנה שהוא מפני שדומה גירושין לקידושין, וכמו שבקידושין מועיל לאחר זמן כמו כן בגירושין. וכן נפסק בשו"ע (אבהע"ז סי' קמו ס"א), וא"כ בנידון זה אפשר לכתוב גט עם תאריך של עכשיו כהלכה, ויעשו תנאי שיחול רק אחרי חצי שנה או שנה וכיו"ב.

באופן זה התועלת היא שאם ידאו אח"כ שבעזרת רופא חולים המצב לא הורע, ויכל הבעל לתת גט אחר לפני חלות זמן הראשון כפי ראות עיניהם, ובינתיים היא אשתו גמורה, ויכולה לשמש אותו כפי רצונה הטוב.

אולם סיים וכתב, אם יתן גט ויעשה בו תנאי ויכתוב בו שיחול מעכשיו אם יתקיים תנאי פלוני, אין זה עצה נכונה מפני שבאופן זה הלכה היא כספק מגורשת מעכשיו, ואסורה ביחוד עמו כמבואר בשו"ע (אבהע"ז סי' קמח ס"ב).

אינו בר קידושין וגירושין דינו כשוטה, ומשמע שהוא הדין המדבר על ידי תנועות ידים, אך בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' לח) מסתפק בזה.

גירושין על תנאי כשהבעל חולה

במשנה: משנה זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט (גיטין עב, א).

בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' רנח) נשאל בדבר אברך שנחלה במחלה קשה, שיש לו גיוון המוח רח"ל, ולדעת הרופאים המצב מדרדר והולך, ולהשערותם בתוך כשנתיים לא יוכל לתפקד כלל כאדם, ויהיה מונח כעץ בעלמא [צמח], וישאר ח"ו כך כל ימי חייו.

אשתו שנפשה שבורה על שתשאר אלמנה חיה, מבקשת למצוא עצה לנפשה שתוכל אח"כ להנשא לאחר, אך כעת אין ברצונה להתגרש, כיון שאיננה רוצה לצער אותו עכשיו ולהניחו לבד, אבל היא פוחדת מפני העתיד שאז כבר לא יהיה במצב גירושין, ונפשה בשאלתה אם יכול הבעל לגרשה על תנאי שיחול רק לאחר זמן כשיפסק

והאשה מרוב חשיבותה אין רצונה להתייבם לו בשום אופן ותשב כל ימיה גלמודה אם לא יתירו לחלוץ.

וכתב המהרש"ם להכריע שבנידון זה הליצתו כשרה, שהרי לימדוהו להבין מה שמדברים אליו ע"י היכר תנועות השפתיים, שגם אין כאן החשש שכתב הריטב"א (יבמות קד) שאינו יכול לחלוץ מפני שאינו שומע שהרי כאן מבין מה שמדברים אליו, והסיבה שאסר הריטב"א הוא משום שהוא נבהל כי אינו מבין דברי חבריו משא"כ כשמבין ע"י תנועות השפתיים או הידיים, וכתב גם לצרף דעת המהר"ל (שו"ת סי' קו אות ב) שפסק בחרש המדבר ואינו שומע שכפקה הוא לכל דבריו, ולכן כאן שעכ"פ מבין מה שמדברים אליו הליצתו כשרה לכו"ע.

אכן דעת הגאון דשא (בעל לבושי שרד, אה"ע סי' קלב) שדינו כשוטה, ואף שמוציא מפיו קול בעת תנועותיו ועל ידי זה נושא ונותן עם בני אדם אין זה כלום, שאין זה קול בן דעת אלא קול כסיל בעלמא, ולא נחשב קול אלא קול דברים של אדם המדבר, משא"כ קול הברה הזה ודאי שאינו כלום. ג. חרש אילם המדבר בתנועות ידים בלבד. מבואר בגמרא שחרש שאינו יודע לדבר כלל אלא מתוך הכתב, אע"פ שאנו רואים שהוא חרף

כלל ישראל תדרשוני לטובה

מדרש רבה המבואר והמשולב

עם ילקוט אמרים
מתורת החסידות והמוסר

מדרש קושטא בארון הספרים היהודי

כלל ישראל חובבים ומדרשי לדוריהם

המבואר והמשולב הוא סדרת ספרים חדשה ויחידה מסוגה, המבשרת את כלל ישראל ואת כלל חובביה. הסדרה כוללת את כל ספרי מדרש רבה, ילקוט אמרים ומתורת החסידות והמוסר, המבוארים ומשולבים באופן חדשני ומעמיק. הסדרה נכתבה על ידי רבנים גדולים ומומחים בתחומיהם, ונערכה על ידי צוות מקצועי. הסדרה היא חובה לכל חובבי התורה והמוסר, וכל מי שרוצה להעמיק את ידעו ולהתחבר עם חכמינו הגדולים.

הסדרה כוללת את כל ספרי מדרש רבה, ילקוט אמרים ומתורת החסידות והמוסר, המבוארים ומשולבים באופן חדשני ומעמיק. הסדרה נכתבה על ידי רבנים גדולים ומומחים בתחומיהם, ונערכה על ידי צוות מקצועי. הסדרה היא חובה לכל חובבי התורה והמוסר, וכל מי שרוצה להעמיק את ידעו ולהתחבר עם חכמינו הגדולים.

עוז והדר

חיים של תורה

מרכז השרון
1800-22-55-66

הגאון רבי משה שטרן זצ"ל אבד"ק דעברצין מח"ס באר משה ב' אב תשנ"ז

ה' מביט בי בבשוות וכמעט החזיר פניו ממני אמאי לא צויתי לבנו לעשות כמבוקשתו, ובפרט שכמה ראשי ישיבות החזיקו בידו, עד ששמעתי מרב מופלג אחד נ"י שבעיר ראדין מקום משכן הגאון צדיק הדור בעל החפץ חיים ה' מעשה כזה, שאחד מבחורי חמד, יצא מן הכלל כי שם לא ה' המנהג כן אצל הבחורים כידוע ומפורסם, הניח זקנו מגדל וה' ידוע ומפורסם לכל שע"ז יש לו קשויים גדולים בענין שידוך, ובא אביו לפני החפץ חיים זצוק"ל בתור אב"ד ור"מ שיצוה לבנו להסיר זקנו כדי שיה' בידו (היינו ביד אביו) להשיא אשה לבנו כאשר מצוה ע"ז, ועל גדל תמיהתו השיב לו החפץ חיים שבת ישראל הרוצה באותו בחור עצמו אם יגלח זקנו, ואותו בחור בעצמו איננה רוצה כשזקנו מגדל, אין בה סימן ברכה ואין לו להצטער במה שהיא אינה רוצה בו וה' זימין לו זוג יתור טוב והגון.

וכשסיפרתי לו אלו הדברים יוצאים מפי הרב הגאון ציס"ע אין על העפר משלו הבעל ח"ח זכ"ע, אמר לי שאלף פעמים תודות חייב הוא לי רק בוש ה' לבוא אצלי כי בעזה"ת גם בנו עשה שידוך הגון ויפה שאי אפשר היה לו לבקש טוב ממנה.

(ש"ת באר משה - חלק א סימן סב)

והשבתי לו שאין בידי לצוות לבנו שיגלח זקנו ואדרבה בזה אין לו לבנו לשמוע לאביו, כי כבר ידועי דברי תשו' הצמח צדק החדשות (יו"ד סי' צ"ג) הובא בדרכ"ת (יו"ד סי' קפ"ב אות א') ועוד האריכו בזה גדולי רבותינו שדבר זה ענין גדול מאוד ועי' בדרכ"ת (סי' קפ"א אות ב' ז"ח ו"ט) באריכות, באופן שמקורו בתורה בש"ס ופוסקים. וכמה שנים בכל פעם שפגשתי באבי אותו הבן

הגאון רבי משה שטרן נולד בשנת תרע"ד לאביו רבי אברהם בסלובקיה למשפחת רבנים. למד בישיבת פרשבורג, ובגיל צעיר מונה לדיין בעיר הגדולה דברצין שבהונגריה.

בשנת תש"י עבר לארגנטינה ושימש כרב בבואנוס איירס, ואחרי שלוש שנים מונה לרב קהילת 'חתם סופר' בניו יורק. נחשב לאחד מגדולי הפוסקים בארה"ב.

נסתלק לישיבה של מעלה בב' מנחם אב שנת תשנ"ז.

חיבר ספרים רבים, ונודע בעיקר על שם ספר השו"ת שלו 'באר משה' בן שבעת החלקים.

כיצד פסק בבחור שגידל זקנו ולא הלך לו בשידוכים

לפני כמה שנים נתגלגל לפני שאלה כעין זו, בבחור שה' זקנו מגדל, ובני משפחתו לא ה' מאלו הנוהגים בדרך החסידות וכמעט כל המשפחה מסביב היו מגולחי זקן, וממילא לרוב ורובא דרובא מהשדכנים הציעו לפני הבחור בנות משפחות הדומות למשפחה שלו, וכל הבנות מיאנו בהשידוך מפני שזקנו של הבחור מגדל, ובא אבי הבן לפני בקובלנה על בנו בזה.

הגאון הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי הי"ד

בעל דן ידין ועוד,
ג' אב ש"ס

שלום בין ישראל לשמים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א, א). מפרש רש"י, ש"הדברים" הללו "הן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן".

הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי הי"ד, נרצח על קידוש השם בג' באב בשנת ת"ח. יום פטירתו חל בדרך כלל בשבוע שבו קוראים את פרשת דברים. הוא אמר רעיון נפלא בענין תוכחתו של משה:

משל למה הדבר דומה, למלך שאשתו חטאה וגירש אותה מהארמון. גידוש המלכה עורר רעש גדול אצל כל השרים, ויועצו ואהובו של המלך ביקש רשות להיכנס אליו. עננה המלך, והלה החל

הגאון הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי - רב בפודוליא. נהרג על קדוש השם בגזירת ת"ח.

כאשר צרו הקוזקים על נעיר פולנאה, היה בה הרב ר"ש ועמו כשלוש מאות יהודים. בידעם כי יפלו בידי הערלים וסופם למות, לבשו תכריכים, התעטפו בטלית, הניחו תפילין, ונאספו בביהכ"ג להתפלל וחכו עד שבאו הרוצחים והרגום, וכולם מתו על קדוש השם.

ר"ש היה מקובל מפורסם. אומרים עליו שהיה לו מגיד כמו מהר"י קארו. חיבר פירוש לספר קרנים בשם דן ידין, ובסופו לקוטים מכתבי המפרש בשם לקוטי שושנים.

כך היה משה רבינו משכין

לשרור בארמון. למלך אמר היועץ שהמלכה לא עשתה אלא חטא קטן, ואילו למלכה אמר שחטאה גדול.

כך היה משה רבינו משכין שלום בין ישראל לשמים - את עם ישראל הוכיח שעשו חטאים גדולים, ואילו לפני הקב"ה אמר עליהם דברי סגוריה, שעוונם אינו כה גדול ושימחל להם. (דורש ציון)

למלך? הן אפילו אינך יודעת כמה גדול הוא, וכמה רבה תבונתו. את רואה אותו בתוך הבית, ומחשיבה אותו כאחד האדם, אך מכל קצות תבל באים כדי לשמוע את חכמתו ולראות את הנהגת מלכותו. חטא קטן שאת עושה כלפיו נחשב לעוון גדול!"

קיבלה המלכה את הדברים ובאה אל המלך. נפלה לרגליו והתחננה לסליחתו. המלך, שראה את צערה - סלח, ושב השלום

לגלג עימו שיחה. דיברו על הא ועל דא, עד שהגיעו לאותו ענין, והמלך סיפר לו מה עשתה המלכה. אמר לו אהובי: "דבר קטן עשתה המלכה, נשים אחרות מצערות את בעליהן פי כמה וכמה: עליך לשמוח בחלקך".

התרצה המלך ואמר: "הבה נראה אם מתחרטת היא על המעשה שעשתה, אם כן - אחזירה לארמון".

הלך אותו יועץ למלכה ואמר לה: "מה עשית

הרה"ק רבי בן ציון הברשטאם מבאבוב זי"ע הי"ד

בעל "קדושת ציון"

ד' אב תש"א

מו"ה יוסלי מאנדלבוים ע"ה שסיפר משמיה דהרה"ק הקדושת ציון זי"ע א הי"ד, שרופא מומחה אמר לאביו הרה"ק רבי שלמה זי"ע א בעת נסיעתו למעיינות התרופה, דג כללים יש בסגולת רפואת המעיינות ואלו הן: א, שצריך האדם להאמין באמת שטמון בהן כח נעלם המועיל לרפואת המחלות, ואם אין האדם מאמין בזה אזי אינם פועלים פעולתם בשלימות. ב, דפעם אחת לא סגי ואם רוצים להתרפאות כראוי צריכים לבוא אליהם פעמיים ושלוש ויותר. ג, שפעולת הרפואה אינה מורגשת היטב אלא אחר שכבר שבים הביתה לאחר כל הרחיצות ופעולת ההבראה.

סיים הרה"ק מהר"ש זי"ע א, דגם בנסיעה לצדיקים ישנם ג' כללים הללו: א, דצריך להאמין באמונה שלימה דיש ביד הצדיק לרפואות נגעי לבבו ולטהר את נפשו מכל סיג ופגם וגדול כח הצדיק להשפיע עליו שפע רב מן השמים. ואם נוסעים אל הצדיק בלי אמונת אומן אזי נגרע מההשפעה. ב, דלא סגי בזה שבאים אל הצדיק פעם אחת, דהאיש הנלבב הרוצה לינוק משפעו ולהזבק בו ובתורתו צריך לנסוע אליו לעתים תכופות ולהסתופף בצלו, צלא דמהימנותא, מידי פעם בפעם, ורק אז יזכה לעבוד את בוראו באהבה ושמחה כיאות. ג, דהשפעת הצדיק אינה מורגשת בשלימות כשעדיין נמצא אצל הצדיק וחוסה בצלו, כי אם אחר שחוזר לביתו עמוס באהבת ויראת השם שספג בקרבו כל ימי שהותו בצל קורת הצדיק, אזי מורגשת קדושת ההשפעה ביתר שאת וביתר עוז.

(ספיר ויהלום פר' ממות תשפ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קודש ר"ח אב תש"א, התפרצו אוקראינים חמושים לבית בו שהה בלבוב, וכפו עליו להלות אליהם. הוא פנה אל צאצאיו ואמר, "ילדים, זהו רצון הבורא, זכרו שאין להיעצב בשבת קודש".

הרשעים החזיקוהו במעצר כשהם מתעללים בו שלושה ימים, ביום שני הוצא ליער אשר במבואות העיר לבוב, שם אחרי התעללות איומה, נעקד על קידוש ה' בצוותא עם שלושת חתניו ובנו הצעיר. ברגעיו האחרונים פנה ואמר לסובביו, "וכי אפשר להימלט מחבלי משיח".

נסיעה לצדיק הוא כסגולת רפואת המעיינות

סיפר אדמו"ר מבאבוב שליט"א בשם הרה"ח

רבינו נולד ב' אייר תרל"ד בעיר בוקובסק לאביו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע א. מאחר שהילדים שנולדו לאביו לפניו, לא האריכו ימים, הורה סב אביו הדברי חיים זי"ע א שהוא היה נינו הגדול, לקוראו בן ציון כסגולה לאריכות ימים, על פי דברי החיד"א ב"שם הגדולים".

בשנת תרס"ה בהיותו בגיל שלושים ואחת, הסתלק אביו לעולם שכולו טוב, והעדה היתומה הכתירתו לממלא מקום אביו. שלושים וחמש שנים נהג נשיאותו ברמה, בצילו הסתופפו רבנים, חסידים, אנשי מעשה, והמוני יהודים שחפצו ליכות בברכותיו הקדושות. פעל גדולות ונצורות בענייני הכלל, עשה רבות למען ייסוד אגודת ישראל וביסוסה.

קירב במיוחד את צעירי הצאן, ועודדם לעסוק בתורה באומרו, "איזהו חסיד, כל שעוסק בתורה". ייסד עבורם עשרות שטיבלך וישיבות קדושות, שעמדו כתרס בפני הפורענות בקרב יהדות גליציה, בהם למדו אלפי תלמידים.

כבש לבבות בניגוניו מלאי הרגש. כבר בגיל שש הלחין את ניגונו המפורסם על הפסוק (משלי א טו) 'בְּנֵי אֵל תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ אֲתָם מִנְעַר רִגְלְךָ מִנְתִּיבָתָם', על פיו פעל כל ימי חייו, עד שאמרו כי זכה להחזיר מאות ואלפים בתשובה בתקופה קשה ברוחניות, שכמעט 'אין בית אשר אין שם מו', כאשר רוחות סערה של השכלה ופריקת עול עושות שמות בכרם בית ה'.

בינקותו, בירכו הדברי חיים ש"ינגדל חכם מחוכם", ואכן נודע שמו בשערים בפקחותו הנדירה כ"חכימא דיהודא".

בהיותו בן ששים ושמונה שנים, ערב שבת

רבינו יצחק לוריא אשכנזי זי"ע

האר"י הק' ה' אב של"ב

אופנים של נתינת שלום עליכם לחבירו, האחד הוא ה"שלום עליכם" של ההלכה, שאותו אסור לתת לחבירו לפני התפילה, אבל יש עוד אופן של נתינת "שלום עליכם", והוא נתינת שלום כזו שנובעת ממצות "ואהבת לרעך כמוך"... והנה "שלום עליכם" שכזה, מותר לתת גם לפני התפילה...

(בית פשעווארסק, ח"א עמ' 86)

'כל כלי יוצר עליך לא יצלח'

כתב בספר ק'ב הישור' (פרק מו): בבגדי שבת צריכין שמירה מעולה יותר כאמור, כי הסט"א הולך וסובב סביב נגד האדם להתדבק בו ובפרט בבגדי שול שבת, על כן אמר האר"י ז"ל שצריך האדם לומר בשעת לבישת בגדי שבת (ישעיה נד יז) 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח'.

פעם אחת נפגשו הרה"ק רבי אברהם שמחה מבראניב זיע"א עם הרה"ק המקובל רבי חיים שאול דוויך הכהן זיע"א ברחובות ירושלים בערב שבת, שאל אותו רבי חיים שאול: אולי ידוע לו המקור לדברי האר"י שכאשר לובשים את בגדי השבת יש לומר הפסוק 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח'. ענה לו הרב מבראניב מיד, שלדעתו המקור הוא בדברי המדרש (ראה ילקוט רמז תשסז), שכאשר קרא בלק לבלעם לקלל את ישראל, ענה לו בלעם: איך אוכל לקללם אם הם לובשים בגדי שבת ויום טוב, מזה מוכח כי לבישת בגדי שבת היא תריס נגד הפורענות.

(ספיר ויהלום פר' בלק תש"פ - להגה"ח ר')

מנחם מגדל פומרנץ שליט"א

למה זאת איפוא אתם מרשים לעצמכם לספר סיפורי צדיקים בטרם שהתפללתם.

השיב לו רבי יענקעלע זי"ע: בסידור התפלה כתוב בשם האר"י"ל שיש לכל יהודי לקבל על עצמו לפני התפלה מצות "ואהבת לרעך כמוך", מה הכוונה בזה, האם רק לומר את תיבות הפסוק (וואס מיינט דאס, סתם זאגן די ווערטער?) "ואהבת לרעך כמוך" ובוהו כבר מקיימים את הענין של קבלת מצוה זו על עצמו?

לא כן, אלא כן צריך לנהוג, כאשר נכנס אורח יהודי שבא מן הדרך, מקרבים אותו באהבה וחיבה יתירה, עד שהוא כבר אינו מרגיש את עצמו כאיש זר, אלא כאדם קרוב, כאחד מבני הבית. האם יש דרך לפניכם דרך טובה מזו בכדי לקיים בפועל מצות "ואהבת לרעך כמוך".

עוד אמר לו רבי יענקעלע זי"ע: ישנם שני

רבינו יצחק לוריא אשכנזי, נולד לאביו רבי שלמה בשנת רצ"ד בעיה"ק ירושלים.

האר"י הק' נולד בירושלים, ולאחר מכן ירד למצרים, ושם היה מתלמידי הרדב"ז יחד עם דודו בעל ה"שיטה מקובצת".

האר"י הק' גילה סתרי תורה וקבלה ולא היתה דעת רבו הרדב"ז נוחה מכך, ובא עליו בטענות מדוע הוא מגלה ודורש בקבלה, ומובא בחיד"א שפ"א היה אליהו הנביא זל"ט אצל הרדב"ז ונכנס אצלו האר"י, ואמר לו אליהו הנביא להאר"י שימשיך לגלות סתרי תורה, ומאז לא אמר לו הרדב"ז על זה מאומה.

לאחר שהיה האר"י"ל במשך כמה שנים במצרים, הורו לו מן השמים שיעלה לדור בעיה"ק צפת כיון שעליו ללמד סתרי תורה לרבי חיים ויטאל.

נלקח ארון האלקים בחמשה ימים לירח מנחם אב שנת של"ב בעיה"ק צפת ושם מנוחתו כבוד.

במה שתיקן האר"י"ל לומר 'ואהבת לרעך כמוך' - קודם התפילה

בפרשת כי תבא תשס"ג הגיע רבי דניאל פריש זצ"ל מירושלים לביקור של שבוע ימים באנטווערפן, ובא לבקר את כ"ק אדמו"ר (מפשעווארסק) שליט"א.

סיפר רבי דניאל לפניו, שבעת שהיה באנטווערפן בביקורו הקודם, לפני רבות בשנים, בא לבית זקינו רבי איציקל זי"ע בשעות הבוקר, ורבי יענקעלע זי"ע, אביו של הרבי שליט"א, פתח לפניו את הדלת, ותיכף ומיד נתן לו שלום, ונכנס עמו לשיחה ארוכה של למעלה ממחצית השעה, במהלך אותה שיחה סיפר לו רבי יענקעלע זי"ע סיפורים שונים מצדיקים, ועוד שוחח עמו בסתם ענינים, ובינתיים הגיע גם רבי איציקל זי"ע והגיש לאורח טעפעל קאווע חם ומהביל.

לאחר שכבר עברה כמחצית השעה, ורבי דניאל כבר הרגיש את עצמו מאנשי הבית ("היימיש"), הרשה לעצמו להעיר לרבי יענקעלע זי"ע, ושאל אותו בעדינות, אינני מבין, רואה אני שעדיין אתם עומדים לפני תפלת שחרית, והרי מובא בספרים הקדושים שיש ענין גדול שלא לדבר כל דיבור כל שהוא לפני התפילה, ואם כן

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

הגאון רבי אריה לייב פינקל זצ"ל

ראש ישיבת מיר בברכפלד

ו' אב תשע"ו

בר קמצא לא היה מוכן לסלוח לבעל הסעודה, אך לא פחות מכך הוא נפגע מאותם תלמידי חכמים שישבו בסעודה והיו עדי ראייה למתרחש ושתקו. בעקבות זאת החליט ללכת ולהלשין על היהודים אצל הקיסר. בסופו של התהליך, התוצאה הייתה נוראה מכל - חרבן בית המקדש.

אין צורך לומר שההתנהגות של בעל הסעודה הייתה מושחתת וחמורה ביותר. אך בר קמצא עשה מעשה נורא מאין כמוהו, שכן המלשינות שלו גרמה לחורבן בית המקדש! מה יותר חמור מזה?!

והנה, כמה דפים לאחר מכן (נז ע"א) מסכמת הגמרא ואומרת: "כמה גדולה כחה של בושה, שהרי סייע הקדוש ברוך הוא את בר קמצא, והחריב את ביתו ושוּרף את היכלו".

מה גרם לחורבן הבית? הבושה שבייש בעל הסעודה את בר קמצא!

נחשוב לרגע, עד כמה נתבזה בר קמצא? הוא לא התבזה בפני מיליון איש. מן הסתם היו שם מאה-מאתים מזמונים שהיו עדי ראייה למעשה. האם בגלל מאה-מאתים אנשים שבר קמצא התבזה בפניהם, היה כדאי לו לגרם לדבר הנורא של שרפת בית אלקינו, עם כל הגלוה לכך - חרבן ירושלים וגלות עם ישראל?

התשובה היא: כן! עובדה שהוא עשה זאת. לשם כך הוא טרח ונסע במשך כמה שבועות עד שהגיע לארמון הקיסר. כל זה היה נכון בעיניו - בגלל הבושה שהיתה לו בפני מאה-מאתים אנשים!

"אנו למדים מכאן" - אמר רבי אריה למשגיח - "כמה גדול כחה של בושה. בגלל בושה יהודי היה מוכן לגרום לחרבן בית המקדש, והקב"ה הסכים לו!

"הבחור בא אלי והתחנן על נפשו בדמעות" - סים רבי אריה - "אך, כאמור, דעתי נשארה בעינה. אמרתי לעצמי: אל תתרגש מדמעות, תעשה מה שנכון לעשות. אך כשהוא אמר לי שלא יוכל להראות את הפרצוף שלו בפני חבריו מרוב בושה - כנגד הדבר הזה לא היה לי מה להשיב לעצמי ובטלתי את החלטתי הקודמת".

(הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

מהישיבה. מה עשה הבחור? הלך לביתו של רבי אריה והתחנן על נפשו. אמר לו רבי אריה: "לך אמור למשגיח שאני אמרתי להחזיר אותך לישיבה..."

מיהר הבחור אל המשגיח והעביר לו את המסר מראש הישיבה. הלך המשגיח אל רבי אריה ושאל בפליאה: "הרי לא פעלתי על דעת עצמי, קבלתי מכס את ההוראה והאישור להוציאו מהישיבה!..."

אמר לו רבי אריה: "הבחור בכה והתחנן בפני שאחזיר אותו. אמנם יש לי לב רחום, אך אני מודיע לך שלא תחננוני שינו את דעתי. אם החלטתי שאין מקומו בישיבה - אין טעם שאשנה את דעתי, שהרי הסבה להחלטה להוציאו מהישיבה לא נעלמה. ואם תשאל, מדוע בכל זאת החלטתי לבטל את החלטת הקודמת ולהחזירו לישיבה? אמר לך: הכל בגלל מלה אחת..."

הבה נעיין - אמר רבי אריה - בספור הידוע המובא בגמרא (גטין נה ע"ב) על קמצא ובר קמצא: אדם עשה סעודה גדולה לאורחיו ושולח להזמין את אוהבו - קמצא, אך בטעות הוא הזמין את שונאו - בר קמצא. כשראה בעל הסעודה את שונאו בר קמצא יושב בסעודה, פנה אליו וצוה עליו לעיני כלם: "צא החוצה!" בר קמצא לא רצה להתבזות בפני האורחים והציע לו לממן את המנה שלו ובלבד שיניח לו להשאיר בסעודה. כשבעל הסעודה לא הסכים, הוא הציע לממן חצי מעלות כל הסעודה, ואף את עלותה של כל הסעודה כולה. אך בעל הסעודה בשלו - "צא החוצה!"

נולד בתל אביב, להגאון רבי חיים זאב פינקל, מנהל רוחני של ישיבת מיר.

למד אצל מלמד פרטי ששכר אביו ובמכינה "אור התלמוד" שהייתה מסונפת לישיבת היכל התלמוד בעיר. לאחר מכן היה מראשוני התלמידים בישיבת פוניבז', שם למד בחברותא עם הגאון ברוך דב פוברסקי והיה מקורב לאביו, ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי. לאחר שאביו התמנה למשגיח בישיבת מיר עבר ללמוד בה, למד עם סבו הגר"א פינקל, והגאון נחום פורצוביץ, והגאון רבי חיים קמיל. בפרט למד בחברותא עם דודו ראש הישיבה, הגאון חיים שמואלביץ, אותו החשיב לרבו.

נשא את בת הרב שמואל אהרן יודלביץ, חתנו של הרב אריה לוי, לאחר פטירתה בה' בתמוז ה'תשנ"ב, נשא את חנה קרסניצקי לבית רוטשילד. לאחר נישואיו למד בישיבת מיר. עם פטירת אביו בשנת תשכ"ה, הפציר בו רבו הגר"ח שמואלביץ שימסור שיחות מוסר במקום אביו, אך הוא סירב ושכנע את הרב שמואלביץ למסור בעצמו שיחות אלה. לימים, הוא והגאון רפאל שמואלביץ, בנו של הגר"ח, כתבו וערכו את השיחות שהודפסו בספר 'שיחות מוסר'.

בקני תש"ס הקים הגאון רבי נתן צבי פינקל את ישיבת מיר במודיעיני עילית, ומינה אותו לעמוד בראשה. הוא מסר בה שיעורים ושיחות, במקביל למסירת השיחות בישיבת האם בירושלים.

אחרי תקופת חולי קצרה, נתבקש לישיבה של מעלה בליל ו' באב ה'תשע"ו.

החזיר בחור לישיבה בגלל מילה אחת

הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר ברכפלד, היה גדול בתורה וביראת שמים ונודע כענק המדות. אחד הבחורים בישיבה עשה מעשה חמור של שחיתות מדות. המשגיח בא להיוועץ ברבי אריה, אמר לו רבי אריה: "אמנם בדרך כלל אני נזהר מאד שלא לסלק בחור מהישיבה, אבל מי שיש לו מדות מקלקלות ומשחתות שכאלה - אין לו מקום בישיבה".

הלך המשגיח והודיע לבחור על סלוקו

הגה"צ רבי משה גרינוולד זצ"ל

בעל ערוגת הבושם ז' אב תר"ע

לקח מאלף בעבודת ה' מאליעזר עבד אברהם ע"ה

"בל יתרעם האדם לאמר מפני מה נשתנתו שאי אפשר לי להיות מיושבי ביהמ"ד ולעבוד את השי"ת באופן זה, או שלא ניתן לו שכל חרף ומחודד, ואילמלי נבראתי כן, הייתי עובד השי"ת, דכיון דבורא כל עולמים ית"ש צפה והביט שהוא ראוי להבראות בתכונה זו, א"כ ראוי לו שיבקש להגיע לשלימותו עפ"י זה הדרך, רק שיהיה באמונה".

"באמת יש לקח מוסר השכל הנ"ל מהעבד הנאמן הזה, שהי' בן משק ביתו של אברהם אבינו ע"ה זה רבות בשנים, והנה חשב מחשבות שחכה להדבק בזרע קודש הלזה, ולהתחתן עם אברהם אבינו ע"ה, ומי יודע כמה שנים רבות שהי' מחשבה זו נגמרת אצלו, ועתה בפתע פתאום א"ל אברהם אבינו "אני ברוך ואתם ארור ואין ארור מתדבק בברוך!", א"כ הי' ראוי לאליעזר להתרשל בעבודת אדונו כיון שרואה תוחלתו נכזבה ולעולם לא יגיע למעלה שדמה בנפשו להגיע אליה".

"אבל אחר שאמר לו א"א אין ארור מתדבק בברוך, ומ"מ לא התרשל בעבודתו, ש"מ דהוא עבד נאמן".

(ערוגת הבושם, חיי שרה

העיר חוסט בהונגריה.

הרב גרינוולד חיבר ספרים רבים, אך עיקר פרסומו בא לו מספר השאלות ותשובות שכתב – "ערוגת הבושם".

רבינו נתבקש לשייבה של מעלה ביום ז' באב תר"ע.

סגולה גדולה להעביר עצבות

להעביר עצבות אין סגולה גדולה מללמוד דף גמרא עם פרש"י ותוס' בכה גדול ובשפה ברורה ותהיה כבריה חדשה.

(ספר הנהגות צדיקים - הנהגות ישרות מרבינו בעל הערוגת הבושם - אות ל)

הגה"צ רבי משה גרינוולד נולד ב"א שבט שנת תר"ג, כבן בכור לאביו הגה"צ רבי עמרם גרינוולד.

מגיל צעיר למד בישיבת הגה"צ רבי מנחם כ"ץ, מתלמידי החת"ם סופר בצעהלים, ואצל סבו רבי יוסף גרינוולד. מגיל ט"ו למד בישיבת פרשבורג אצל רבו המובהק הכתב סופר, שם למד ביחד עם חברו הטוב הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד, לימים גאב"ד העדה החרדית בירושלים.

בגיל כ' התייתם מאביו, ועול פרנסת המשפחה נפל על שכמו, והוא נאלץ לעסוק במסחר עצים, אך בנוסף המשיך בלימודו בהתמדה עצומה.

באותה תקופה החל לומר שעורי תורה בישיבה בעיר טשארגא, ובגיל 26 החל לשמש ברבנות הראשונה בחייו בעיר הומנא. בשנת תרמ"ז התמנה הרב גרינוולד לרבה של העיר קליינווארדין בהונגריה. הרב גרינוולד היה במקורו ממשפחה לא חסידית, הנהגתו כמנהגי החת"ם סופר, אולם מצעידותו נהיה חסיד והיה נוסע להרה"ק רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא, להרה"ק רבי יהושע רוקח ולבנו המהר"ד מבעלזא, ומאותה תקופה גם הקפיד בחבישת השטריימל, כמנהג החסידים. צאצאיו עמדו בראש קהילה חסידית מפורסמת, הנקראת חסידות פאפא, על שם העיר בה כיהן בנו כרב וראש ישיבה.

בשנת תרנ"ג התמנה הרב גרינוולד לרבה של

נביאים וכתובים מאידים כבודקה

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

החסיד צהלתו בפניו

והנמשל מובן כי השכינה עמנו, ואם כי לא היה מהראוי לגלות הדבר הזה, כדכתיב 'הצנע לכת עם ה' אלהיך', אבל כבר אמרו חז"ל 'הבא לטהר מסייעין אותו', לא אמר 'מסייע' אלא 'מסייעין', וצריכים גם אנחנו לסייע. עד כאן דברי פי קדשו של רבינו הקדוש מלובלין אל מורי זקני זלה"ה. ואמר לי מזולה"ה, שזה שאמר הכתוב 'קומי רוני בלילה בלשון רינה, שהוא משותף לבכי כמשמעו, ולשמחה מלשון קול רינה וישועה כו', והטעם לזה כי הוא נוכח פני ה', וכמשל הנאמר ששכינה עמנו נגדנו. עד כאן דבריו של מזולה"ה.

על הפסוק (דברים א א): 'בין פארן ובין תפל, פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: מאמר החסידים (חובת הלבבות) שער הפרישות שער ט' זה לשונו: 'הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו, והוא מה שרמז באומרו 'בין פארן ובין תפל'. כנגד צהלתו בפניו אמר 'בין פארן' לשון 'פאר' הפך עצבון שהוא פנים רעות, וכנגד עצבון הלב אמר 'ובין תפל' שלא יהיה לבו ערב עליו ויתעצב אל לבו מפחד שמא עבר את פי ה' בלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודה ממה שצריך עשות.

וראה לתלמיד רבינו שהביא מדרשותיו בספרו 'מאור החיים': ציוה משה לישראל שיש לאדם להראות פניו עם כולם מאירות, וזהו כוונת התנא (אבות פ"א מט"ו) 'הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'. וגם כן אם יש לו יגון או יהיה לו בלבו ובפרט יגון של עבירות שאדם עושה אותם. זהו שרומז 'בין פארן ובין תפל', פארן לשון פאר, ובין תפל ר"ל תפל כמו שאמר הכתוב (איוב ו ו) 'היאכל תפל מבלי מלח'.

(מתוך שיעורי הגה"ה רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כתב הרה"ק הייטב לב' זיע"א (ח"ב יפה לעיניים אות יח): למען דעת כל עמי הארץ מעלת צדיקים הקדושים אשר בארץ המה וכי הופיע רוח הקודש עליהם להבין ולהשכיל מצפוני לבות בני אדם הטמור ונעלם מעין כל, אמרתי טוב לחוק בספר את אשר שמעתי בזה הפירוש מפי קדשו של מורי זקני [הרה"ק הישמוח משה] זלה"ה סיפר לי, כי בעת עמד על המחקר להבין דרכי החסידים והוטב בעיניו, עלה בלבו קושיא אחת אשר מדרכן לשמוח תמיד, והלא מבואר בשולחן ערוך (אור"ח ס"א ס"ג) 'ראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר דוואג על חורבן בית המקדש'.

והיה בנסעו לקבל פני רבו הקדוש מו"ה יעקב יצחק זלה"ה מלובלין, עלה בלבו להתחנן אל ה' הבוחן לבות: אנה ה', אתה יודע מחשבותי ועומק לבבי כי רצוני לבלי יקשה בעיני דבר, היה נא עמדי וקומה בעזרתי אשר בבואי אל הצדיק הקדוש הוא יתן לי קושיא הנזכרת, כי כבר אמרו חכמים (יומא לה): 'הבא לטהר מסייעין אותו', לא אמרו 'מסייע' לשון יחיד, דהיה משמע שהש"ת לבדו מסייע, כי אם 'מסייעין' לשון רבים, על כן גם אותו צדיק יסייע לי להעמידני על האמת. כך היה עומד בתפלה וחישב עם קונו...

והיה כבואו אל הצדיק הקדוש זלה"ה, תיכף שאל אותו: מדוע פניכם כחושים היום, הן אמת שכתב בשולחן ערוך 'ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר דוואג על חורבן בית המקדש', אבל כבר אמר החכם 'צהלה בפני ואבלי בלבי' (חובת הלבבות), הן תאמינו לנו כי אנחנו אומרים תיקון חצות בבכיה והספד, ועם כל זה הכל בשמחה. וכך למדנו רבינו הקדוש הרבי ר' שמעלקא זלה"ה מניקלשבורג, על פי משל למלך שנשבה למרחקים ועמד לפוש אצל אחד מאוהביו. וכראותו את המלך בשביה, הלך ובכה מאין הפוגות, ועם כל זה שמח כי המלך הוא מתאכסן אצלו.

אור החיים המבור
במתיקות ועריבות
טוב התורה

אור החיים המבור
אור החיים המסולב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

קינו וחדר
חיים של תורה

נוצב ונימח: שוקי קני

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

חדש בממלכת התורה

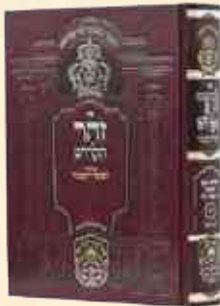

חזר למדפים

זוהר המבואר הכתר והכבוד דברים א' ואתהנן – וילך

מהדורת 'קרבן שללי ברכה' מכון 'אור לישרים' – נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' 'זוהר הקדוש' ערוך מחדש, מוגה ומזוקק בדקדוק רב עפ"י דפוסים ישנים. מבואר עם ביאור נכון ומדויק, בשפה ברורה ונעימה, המשולב בתוך תיבות הזוהר הק'. הביאור נערך עפ"י מפרשי הזוהר, עם הערות

וציונים רבים, הפניות לפירושים רבים אחרים, להרחבת העניינים ולתועלת הבנת הלומדים.

דבר בעתו

תלמוד בבלי המבואר מתיבתא לתשעה באב

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' דפי הגמרא במסכת גיטין על עניני חורבן הבית וחורבן ירושלים, עם שלל המדורים הנלווים, המותרים ללימוד בתשעה באב.

דבר בעתו

קינות מתיבתא

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' סדר הקינות עם ביאור מתיבתא עם ציונים והערות כפורמט נוח ומאיר עינים, עם ניצוצי מועד - ילקוט נרחב על עניני הקינות מספרי רבותינו. ניתן להשיג בנוסח ספרד או אשכנז ובכריכה קשה או רכה.

דברי חיים - דברים

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' דברי חיים להרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, במהדורה מבוארת כביאור שולב בדבריו, ובתוספת הערות וציונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש, במהדורה נוחה ומאירת עינים.

חזר למדפים

חומש אור החיים המבואר דברים

חוברת כיס

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

חמשה חומשי תורה, עם פירוש רש"י [המבואר]. וסביבם נסדרו דברי רבינו האור החיים זי"ע מוגהים עפ"י דפוסים ישנים, ומבוארים כביאור נפלא, עשיר ומורחב, עם הארות והוספות רבות לתועלת הלומדים.

מהדורת 'אור החיים המבואר' מבית 'עוז והדר', התחבבה על קהל לומדי התורה, מכל הקהילות ובכל הרמות, ובפרט לרבבות לומדי תורתנו של רבינו האור החיים הק' זי"ע. הפירוש הנפלא עם ההערות הנחוצות נערכו בידי הגאון החסיד רבי מנחם מגדל פומרניץ שליט"א, ריש מתיבתא 'עוז והדר', והם מאירים את עיניהם של הלומדים, פותחים בפניהם צוהר חדש כמשנתו של רבינו האור החיים, ומסייעים בידיהם להיטיב את הבנתם בעומק דבריו ובסוד כוונתו.

הביאורים ערוכים בטוב טעם וסדורים בשני מדורי הביאור 'מאורי אור' ו'ילקוט מאורי החיים', עם הרחבת העניינים, להאיר את עיניהם של הלומדים בהבנת דבריו הק'. במהדורה ייחודית, מחולקת לפרשיות ונוחה לנשיאה וללימוד בדרכים.

מלון יקרון והדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

מִי־הֵיָא חֲזֵה־הֵא

חֲזֵהֵא דְאִוְרֵי־הֵא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

אין לשמוע ליצר הרע שלא בפני היצר הטוב

ישראל, אמנם כבודו הספיק לעשות חשבון נפשו אך אני עדיין לא סיימתי. שאל אותו הצדיק, מה יש לך לעשות חשבון נפש יותר ממני, אתה הרי בסך הכל ילד בן שש, והנה אני רואה אותך כבר שעתיים הולך וחוזר משוטט במחשבות.

אמר לו הילד רבי ישראל, אגיד לך משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו כתר מפואר ביותר, וקנה למענו אבן יקרה מאוד, והביאה לאומן שילטש יבriק ויצחצח אותה, כשלאחר מכן יוכל לשבצה בכתר המלך. כשראה היהלומן את האבן אמר, איני מסוגל לעשות עבודה כזו - הן אבן יקרה היא מאוד, ופוחד אני שאכשל חלילה בתפקידי. תמה המלך, הלא ידוע אתה כמומחה בעל שם עולמי. ענה היהלומן, אכן כך, ודווקא מסיבה זו חוששני להתעסק עם אבן יקרה כזו, שכן יודע אני מה רב ערכה, ומרוב פחד עלול אני לשגות ולחתכה שלא כראוי. שאל אותו המלך, אם כן הבה לי עצה הכיצד אוכל להכשיר את האבן שתהיה ראויה לשכון כבוד בכתר המלוכה, קנייתיה במחיר גבוה מאוד כדי שאוכל לשבץ אבן יקרה זו בכתרי ואתכבד בה בפני מלכים שרים ורוזנים, ועתה מה אעשה עם אבן זו. אמר לו האומן, עצה פשוטה בתכלית יש בידי עבורך. פנה נא לאומן שאינו מומחה כמותי, ושאינו מבין כמוני ביהלומים, ברם להכשיר לנקות וללטש מומחה גדול הוא. כך תוכל להנות מאבן יקרה זו, שכן הוא אינו מודע לערכה של האבן וכך ילטשה כפי רגילותו בשאר אבנים, או אז תהיה האבן מסותתת כיאות ותהיה ראויה להניחה בכתרו של מלך.

כך הוא בכל אחד המחזיק בידו יהלום יקר מכל הלא היא נשמת אלוה שבו - סיבר הילד רבי ישראל, כשאדם בא לעשות חשבון נפש, אזי אם הוא אדם שאינו מבין בערכה, יחשבון בכמה דקות ויסיים, אבל אני מבין מה רב ערכה של הנשמה אותה נתן לי הבורא יתברך, לפיכך הנני מדקדק על כל תנועה ותנועה מה פגמתי בה, מכיון שקשה לי עד מאוד לשבץ אותה ובוודאי שקשה לי לתקן אותה ולשימה בכתר מלכו של עולם.

חשבון הנפש של הרבי מרוזין בילדותו

כאשר עושים חשבון זה שלא לשמוע ליצר הרע שלא בפני היצר הטוב, מתבררת ההסתכלות האמיתית שיש לו לאדם לייחס לכוחות הנפש שבו, שבידו לברר ולראות ולדון עצמו לטוב ולמוטב, באם ישמע ליצר הרע שלא בפני היצר הטוב והשמעת דעתו ומוציאו זכאי בדין, ידע שמפסיד לעצמו, וכאשר יגדל וירומם את היצר הטוב ויקשיב לדעתו יעפיל לדרגה עצומה ונפלאה בעבודת ה' בעילוי אחר עילוי למעלה בקודש.

וזהו חשבון הנפש הנדרש מכל אדם, כפי המסופר על הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה, היה זה בילדותו שהגיע צדיק אחד לבית אביו רבי שלום מפראהביטש ע"ה להתאכסן בביתם. נכנס אותו צדיק ללון בחדר עם רבי ישראל ע"ה שהיה אז בן שש. לפתע הוא רואה את הילד ישראל הולך אנה ואנה בחדר ולא נכנס לנוס מעט. שאל אותו הצדיק, הגד לי ילדי לשם מה אינך ישן בשעה כה מאוחרת, אמר לו הילד אני עושה חשבון נפש, אמר לו הלא גם אני עשיתי חשבון נפש אך כבר מזמן סיימתי. אמר לו רבי

וְאֶצְנֶה אֶת שִׁפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לְאִמְרוֹ, שְׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטָתֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ (א טז). בגמרא (סנהדרין ז:) למדו מכאן: אמר רבי חנינא, אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חברו.

הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה נשאל פעם בנערותו, הכיצד הצליח בילדותו להתגבר על היצר הרע, הרי היצר הטוב אינו נכנס באדם עד היותו בר מצוה, כדאיתא במדרש (קה"ר ד יג), 'טוב ילד מסכן וחכם' זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו 'ילד' כי אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ולמעלה. אך לעומתו היצר הרע נכנס באדם מיד עם לידתו. אם כן כיצד היה בו כוח להתגבר על היצר הרע ללא סיוע היצר הטוב.

השיב הרבי מרוזין, בכל פעם שבא היצר הרע לפתותו היה דוחה אותו בטענה שאסור לו לשמוע דבריו קודם שיבוא היצר הטוב, שכן ההלכה שאין שומעים דברי בעל דין אחד שלא בפני הבעל דין שני. וכך היה דוחה את היצר הרע בכל פעם עד שהגיע לבר מצוה, אז כבר נכנס בו היצר הטוב ושוב יכול היה לעמוד בעזרת ה' במלחמה וסייע בידיו להתגבר ולהתעלות בעבודת הבורא.

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

כיסופין סימן לתלמיד חכם הראוי להתמנות דיין

הָבּוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים וְיָדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם (א יג). פירש רש"י: 'חכמים' כסופים. בגור אריה תמה על דברי רש"י מה ענין כסופים אצל חכמים, הרי המדובר כאן הוא במינוי דיינים ומה תסייע תכונת נפשם בהיותם ביישנים. אולם מצאנו מים חיים בביאורו של הצמח ה' לצבי ע"ה (עמ' קיד: ד"ה חכמים), שכוונת רש"י ליישב כיצד ידעו בני ישראל מי הם החכמים, הרי דרך החכמים להצניע עצמם וככתוב (משלי יא ב) ואת צנועים חכמה. אמנם יש לה סימן לחכמה, שהחכמים משתוקקים לכל דבר חכמה, וזו הדרך אל החכמה להיות מלא השתוקקות להוסיף ולהחכים, וכפי התשוקה לחכמה כך זוכים אליה. וזהו שפירש רש"י 'חכמים - כסופים' שהוא לשון כיסופין והשתוקקות, שאותם בני אדם שהם מלאים כיסופין לחכמה בידוע שהם תלמידי חכמים הראויים להתמנות דיינים על עם ה'.

התורה עומדת מול כל פורענות בגשמיות וברוחניות

יחד בתורה, כי מדות רעות ומגונות משחיתות את חכמת התורה ומונעות את הטוב מן הלומד, ולכן צריך ללמוד תורה בחבורה כדי שאם יבוא להתגאות בלימודו, כדרך הלומד תורה ביחידות, שעלול לבוא בקלות לידי כעס וגאווה, אזי יסייעו חבריו בידו לתקן את מדותיו. ולכן אמרו 'משכהו לבית המדרש' כדי שיתאספו לומדי התורה יחד ויבקשו עצות איך להתגבר על היצר הרע המתגבר כנגד תלמידי חכמים, ויזכירו האחד את חבריו ויגלו באזני כל אחד מהם אלו מידות מכוערות נדרש הוא לתקן.

לימוד תורה באותו ענין שיצרו מתגבר עליו

ובכלל משכהו לבית המדרש יש ללמוד אפשרות נוספת למי שמצאו יצרו ופגע בו המנוול, והיא על ידי שלומדים את אותו החלק בתורה הנוגע לאותו היצר, בין שמסית אותו לעבור על איסורי תורה והעצה היא ללמוד את גופי ההלכות באותו ענין, ובין אם מסית אותו בדברים הנוגעים למידות והנהגות והעצה היא בלימוד מילתא דאגדתא הממשיכה לב האדם ליראת ה' ולאהבתו, וכן בלימוד דברי מוסר המייסרים את הלב להשיבו למוטב. וכל זה בכלל 'משכהו לבית המדרש', ללמוד את חלקי התורה המיוחדים כנגד אותו היצר הפוגע בו ולשבר את כוחו.

גודל השמחה במתיקות התורה

ובאמת צריך להבין לשון חז"ל 'משכהו לבית המדרש', ולכאורה היה צריך לומר 'ברח ממנו לבית המדרש', כי מן היצר הרע צריך לברוח ולא להביא אותו אתנו לביהמ"ד. וביאר כ"ק אדמו"ר הישועות משה מוויז'ניץ ע"ה שהיצר הרע מפתה את האדם כאילו תאוות העולם הזה הם שיכניסו בקרבו שמחה והנאה, אבל האמת היא שאין הנאה כמו מעבודת ה', וכל ההנאות הן כאין וכאפס לנוכח מתיקות התורה המשמחת לבב לומדיה, וזהו שאומרים חז"ל 'משכהו לבית המדרש' כדי שיראה את גודל ההנאה והמתיקות שמוצאים אנו בדברי תורה המתוקה מדבש ונופת צופים.

ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אף שאין היצר הרע מתגבר עליו, מכל מקום לא ישב במנוחה אלא מעצמו ירגיז יצר טוב על יצר הרע, כדי שלא יהיה כוח ביצר הרע להתגבר עליו ולהפתיע אותו, ועל כזה אדם אמרו שאם לא נצח אותו יעסוק בתורה, כי כיון שהוא חזק מאוד בהתגברות על היצר אזי יש בכוחו לעסוק לבדו בתורה ולגבור בכך על היצר. במצב זה אין זה משנה באיזה חלק שבתורה עוסקים, ואין חילוק באיזה דבר שיהיה עסוק תצילנו מחטא, אם יעסוק בשור שנגח את הפרה וכיוצא תצילנו גם מלשון הרע וכיוצא, כי אינם שייכים זה לזה, רק רוחניות התורה תשמרנו. וכשיקיים מצוות תלמוד תורה כראוי ממילא נמשך רפואה הרוחנית ליצרו על איזה אופן שיהיה (אגרת מוסר לרבי ישראל סלנט ע"ה). וכמו שאמרו חז"ל אמרו (ברכות סג): שדברי תורה אינם מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה, וכן אמרו (שם ה.) שלא ניתנה התורה לישראל אלא על ידי יסורים, וטעם הדבר הוא כי התורה היא שכל רוחני הנבדל מן הטבע, והאדם הוא גשמי בעל תכונות טבעיות, וכיצד אם כן תתקיים התורה הרוחנית באדם הגשמי, אלא על ידי שהאדם מכניע ומבטל חומריות שלו מתגבר כוח נשמתו הרוחנית ויש ביכולתו להידבק בשכל התורה.

אם פגע בו יצרו הרע ימשכהו לבית המדרש

אך דרגה נוספת נאמרה בעסק התורה, והיא המדברת באדם שאין בכוחו להרגיז יצר טוב על יצר הרע, אלא היצר הרע השכים כנגדו להתגבר עליו בבחינת 'פגע בך מנוול זה', וזהו יצר חזק מאוד כאבן וכברזל, על זה אמרו חז"ל (סוכה נב): אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, 'משכהו לבית המדרש', כדי שבכוח הרבים וקדושת בית המדרש יזכה להתגבר עליו. ולא אמרו 'עסוק בתורה' אלא שימשוך אותו לבית המדרש, כי הלימוד לבדו אין בו די והתורה אינה נקנית אלא בחבורה (ברכות סג): כי מעלה גדולה יש בהתקבצות תלמידי חכמים לעסוק

פְּנוּ לָכֶם צִפְנָה (ב ג). אמרו במדרש (דב"ר א יט): אמר רבי חייא, אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי 'פנו לכם צפונה'. אמר רבי יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, ריבוננו של עולם, אביו מברכו (בראשית כז מ) 'על חרבך תחיה' ואתה מסכים עמו ואומר לנו 'הצפינו עצמכם מפניו' ולהיכן נברח, אמר להן אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין 'צפונה' אלא תורה שנאמר (משלי ב ז) 'צפון לישרים תושיה'.

בתורה הקדושה יכול כל אחד למצוא סיוע להתגבר על הדברים המפריעים והמצוקות השונות. ובדברי המדרש ניתן ללמוד כי השמירה היא הן בגשמיות, כפשוטו, כאשר מגיע עשיו עם חרבו, והן ברוחניות כאשר מתרגש לאדם היצר הרע שהוא בבחינת עשו ואלופיו, כנגד שניהם עומד כח התורה להציל ולהושיע. וכך גם שנו חז"ל במסכת סוטה (כא). תורה מגנא ומצלא, שהתורה מגינה מהייסורים והפורענות ומצילה מיצר הרע שלא יכשילנו בחטא (רש"י שם), הנה לנו שני הדברים האמורים - הגנה בגשמיות והצלה ברוחניות.

הצלה ברוחניות - סגולת התורה להכניע היצר

כפי שראינו מה גדולה תורה להגן מייסורים, נפנה ונביט מה רב כוחה להציל את האדם מיצרו הרע. שכן התורה הקדושה יש בה כוח מיוחד להכניע את היצר הרע, כי קדושת התורה מזככת את חומר הגוף ומרחיקה אותו מתאוותיו, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל): בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, וכן אמרו (סוטה כה). תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא, ופירש רש"י שהתורה מצילה את האדם מהסתת היצר הרע.

דרגה א' למי שהקדים את יצרו

וכמה אופנים מצאנו שיש בכח לימוד התורה להכניע את היצר הרע. יש בני אדם שבכוחם להתגבר בעצמם כנגד יצרם הרע, ועליהם אמרו חז"ל (ברכות

הקדמת משה רבינו ע"ה למשנה תורה

כפי הטהרה מקודם זוכה להשראת השכינה

על ידי שחוזר בתשובה קודם עסק התורה זוכה להכרית את החיצונים העושיקים את הקדושה כדברי האריז"ל האמורים לעיל. ובזה פירש בספר **ערוגת הבושם** (מצורע ד"ה זאת תהיה) את דברי הגמרא (מגילה לא:): כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ כה) 'גם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'. שקודם עסק התורה והמצוות יש לשוב בתשובה כדי שלא ילך שפע המצוות לחיצונים ח"ו. ועל זה תיקנו לומר קודם קיום המצוות 'ויהי נועם ה' אלינו עלינו' (תהלים צ ז), שנזכה להשראת נועם ה' בעת המצוה, 'מעשי ידינו כוננהו' שירצו לפניו מעשי ידינו, ולא יעשקו החיצונים את חלקנו. ובזה יתבאר דברי הגמרא כמין חומר, 'זמרה' לשון הכרתה כמו 'זמיר עריצים' (ישעיה כה ה), וה'שונה בלא זמרה', מבלי להכרית את החיצונים המעכבים, וכך 'קורא בלא נעימה', שאינו זוכה להשראת נועם ה' על נפשו ועל תורתו, הרי תורתו בכלל 'חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם', כי מצוותיו אינם טובות ותורתו אין בה חיות, אחר שלא הקדים תשובה לפני התורה והמצוות.

מחסד ה' להקדים הכנה לפני כל מצוה

לעולם בכל מצוה ולימוד תורה יש להקדים הכנה לפנייהם, ולקדש עצמו להיות ראוי לעבודתו יתברך. ואין לתמוה מדוע יש צורך בהכנה מחדש לפני כל מצוה, ולא מספיק שיכין עצמו פעם אחת באופן שתהיה ההכנה קבועה בליבו תמיד, להיות מוכן בכל עת ובכל שעה לעבודת ה'. כי זה עצמו חסד ה' על בריותיו להצריכנו לשוב ולהתכונן לפני כל מצוה ואיננו יכולים להסתפק בהכנתנו משכבר, ובכך זוכים אנו בכל זמן להוסיף עוז ותעצומות בעבודתו בהכנה ראויה ונכונה.

ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכימי קום' המשכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב', ו'מאחרי שבת' המאחרים את עבודת 'שב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

הקדמת התוכחה למשנה תורה

והנה, עיקר גדול הוא לכלל עסק התורה והמצוות, שאין העבודה חשובה אלא כפי טהרת הלב והכנתו קודם גשת האדם אל הקודש, כי אם לא ישוב האדם בתשובה תחילה מוטב לו אם לא עסק בתורה. כמו שפירש **בעל מאור ושמש ע"ה** (ד"ה א"י אלה הב') את הכתוב **הואיל משה באר את התורה הזאת**, וקשה הלא עדיין לא פתח לומר לפנייהם דברי תורה, וכל העניין כאן מדבר בתוכחות מוסר על עבירות שנשלו בהם במדבר, ורק להלן בפרשת ואתחנן התחיל לחזור בפניהם על עשרת הדברות ושאר המצוות הנשנות להלן. אכן ביאור הדברים הוא שנמנע משה מלשנות לפנייהם את התורה, שמא לא הרהרו עדיין בתשובה ואין תורתם רצויה, ועל כן פתח תחילה להוכיחם על חטאייהם, וזאת מאחר שהואיל **משה באר את התורה** ונצרך להשיבם בתשובה תחילה.

עיקר ההכנה על ידי חזרה בתשובה

וזהו שפירש האור החיים הקדוש על הכתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון תשובה, כי בבוא ה' לתת את תורתו לעם ישראל ביקש שתהיה התורה שמורה בטהרתה, ולא תימסר לישראל בהיותם מלוכלכים בחטאים שקדמו להם, על כן הקדים כאן לשון תשובה, ועל ידי שיהרהרו ישראל בתשובה יזכו לקבל את התורה בלב טהור, כי אפילו רשע גמור שהרהר בתשובה הרי הוא צדיק גמור.

בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א ה). מדברי התורה נראה כי עתה מתחיל משה רבינו ע"ה בביאור התורה, אך מעיון בפסוקים נראה כי לא כן הוא, ורק בפרשה הבאה פרשת ואתחנן התחיל לחזור ולבאר את התורה.

לביאור הדבר יש להקדים, דהנה מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, ולא יעבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, רק יקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר יפנה להמשך הפסוק 'ועשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד ג) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', וביאורו, חרשו השדה קודם זריעתה כדי לנכש ממנה את הקוצים, וכך לא תתערב הפסולת עם התבואה.

ידועים הם דברי האר"י הקדוש ע"ה (ספר הליקוטים תהלים נ): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים נ טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלקים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקיאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציאו את הקדושה מתוכה ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:): זדונות נעשין לו כזכות.

זהירות שלא להתאחר מלשוב בתשובה

על פי זה פירש הרב מנחם מנדל מלינסק ע"ה את הפסוק (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

ממנו חייב

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

המזון האמיתי הם אותיות התורה

במאמר זה מרחיב רבינו אודות עולם התענוג, עולם ה'בינה' שממנו יוצאים טעמי התורה, המתפשט בכל העולמות על ידי אותיות התורה, ומייסד יסוד גדול אודות כך שהטעמים והתענוגים שבמאכלי עולם הזה, הם אלקות ממש, היינו שאינם נמשכים רק בדרך מסובב וסיבה מאותיות התורה שבתוכם, אלא שבאמת הוא עצמו המשכה בפועל משורשי המאכלים שהוא אור התורה, ואין כאן אלא דבר אחד המטעים את הטועמים - טעמו וראו כי טוב ה', באופן שביכולתו של אדם להתדבק על ידי התענוג שבמאכלים באור התורה עצמו, אם תהיה לו כוונה נכונה.

ואמנם, אף על פי שעצם הטעם הרוחני שמורגש באותיות התורה, והטעם שמורגש במאכלים - טעם אחד הוא, ונמשכים ממקום אחד - ממקור התענוגים העליונים, אך בעוד שהטעם הרוחני שבאותיות התורה הוא טעם מבורר ומזווכ, שכל מי שלומד תורה לשמה זוכה לו, הרי שהטעם שבבשר הגשמי הוא טעם שנראה ככוח חומרי, היינו שהופעתו בעולם העשייה, הוא בדמיון כזה שהטעם נקשר עם החומר כאילו שניהם אינם אלא מציאות אחת, ומסיבה זאת הוא עלול להמשיך את הטעם לגשמיות ולתאוות עולם הזה. והעבודה המוטלת על האדם היא להעלות את הכוח שבבשר לכוחות המחשבה, וזאת - כאשר האדם מעלה את מחשבותיו ומרוממם מהטבע הגשמי, שלא להמשיך בלבו אחר צורתו החיצונית של המאכל, אלא כוונתו ותשוקתו תמשך אחר הכוח האלוקי שבמאכל, ודעתו ולבו אחר מלכו אלקיו ללכת אחריו ובדרכיו, אזי יזכה להדבק באור התורה ממש, אפילו בשעת האכילה, ואדרבה - יותר משהיה קודם האכילה.

ובמאמר זה, מברר רבינו את השכל האמיתי ואת הרע מהטוב, שיהיה ברור לאדם העובד את ה', כי הצורה החיצונית של המאכל אינה אלא פסולת, והרצון להדבק דווקא בחיצוניות המאכל שהוא הפסולת שבו, נובעת ממש מאותו רצון של המאוס בברואים, הדבר אחר, לחטט אחר מאכליו בתוך הצואה, וזהו מחלק הקליפה של אותו דבר אחר כפי ששורה בנפש האדם, וממילא בהתגברותו של האדם שלא להמשיך אחרי החיצוניות, הוא מבטל את כוחה של קליפה זאת.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זי"ע"א לפרשת השבוע

[תִּפְּל וְלָבֶן (דברים א א). וּפְרֵשׁ רַש"י אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן חֲזַנְנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא וְלֹא מְצִינּוּ מְקוֹם שֶׁשְּׁמוֹ תִּפְּל וְלָבֶן, אֲלֵא הוֹכִיחוֹן עַל הַדְּבָרִים שֶׁתִּפְּלוּ עַל הַמֶּן שֶׁהוּא לָבֶן].

דַּע כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מְקוּרֵי הַשְּׁפָעוֹת שְׁנֵי אֹפְנִים שְׁבָהֵם נִמְשַׁכְת הַפְּרָסָה לְעוֹלָם לְכַלְכַּל הַנֶּפֶשׁ הַחִיצוֹנִית וְשְׁנֵיהֶם שׁוֹרִים בְּמֵאכֶל, חֶלֶק מֵאֲכָל פְּשׁוּט שֶׁהוּא הַמְּכֻוֹנָה לְחֵם מִן הָאָרֶץ, וּבְכַלְלוּ כָל שֶׂאֵר הַמֵּאכֵלִים הַטְּפִלִּים אֵלָיו, וְחֶלֶק לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הַמֶּן שִׁירַד לְדוֹר הַמְּדַבֵּר, וְנִקְרָא אֲכָל. אֲמַנְם הַפְּרֵשׁ שְׁבִינֵיהֶם, כִּי לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם הִיָּה טַעְמוֹ לִפִּי מִה שֶׁרָצוּ שִׁיְהִי הַטַּעְמִים שֶׁבְּמֵאכֶל, דְּהֵינּוּ שֶׁמְחַשְׁבֵתֵם עֵשָׂה טַעַם בְּאֲכָל, שֶׁנִּמְסַר לֵהֶם הַכּוֹחַ לְהַמְשִׁיךְ עַל יְדֵי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם אֶת הַחַיּוֹת לְתוֹךְ הַמֵּאכֶל, כִּי בְּשִׁבִיל מְחַשְׁבֵתֵם נִמְשְׁכוּ כִּי נִמְשְׁכוּ עַל יְדֵי 'שִׁבִיל' הַמַּחְשְׁבָה שֶׁלֵהֶם, וְנִמְצָא שֶׁמִּמֶּנּוּ עַל יְדֵי כַח הַמַּחְשְׁבָה שֶׁבְּמַחְשְׁבֵתֵם הִיָּה שׁוֹרֵה הַטַּעַם הָאֱלוּקִי בְּאוֹכֵל, וְהִיָּה הַמְּחַשְׁבָה הַפְּלִי לְאֲכָל הַמַּחְשְׁבָה הִיָּה הִתַּה עֵצֶם ה'אוֹכֵל' שֶׁהוּא הַכַּח הָרוּחָנִי הַנִּמְשָׁךְ אֶל הַמֵּאכֶל.

וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲדָמוֹר - מֵהַמְּגִיד מִמַּעֲזְרִיטֵשׁ, שֶׁזֶּהוּ הַטַּעַם הַנִּמְשָׁךְ לְאוֹכֵל עַל יְדֵי הַמַּחְשְׁבָה, הוּא נִמְשָׁךְ מִכַּח ה'פֶּה' שֶׁל שׁוֹרֵשׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהוּא בַחֲנִינַת טַעְמִים הַתְּחַתּוֹנִים, הֵם הַטַּעְמִים שֶׁמִּתַּחַת לְאוֹתִיּוֹת (כְּגוֹן אֲתַנְחָא וְסוֹף פְּסוּק), וְהֵם הַדְּרָגָה הַתְּחַתּוֹנָה בְּעוֹלָם ה'טַעְמִים' שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ הַטַּעַם שֶׁל כָּל הַמֵּאכֵלִים.

אֲמַנְם הַטַּעַם לֹא הִפֵּר בְּחוּשׁ הָרֵאִיָּה בְּאֲכָל הַזֶּה שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי כַח הַמַּחְשְׁבָה, כִּי גִוּוֹן אֲחָד הוּא. אֵעִי"פ שֶׁבְּכָל מֵאכֶל הִיָּה טַעַם אַחֵר לִפִּי הַשׁוֹרֵשׁ שֶׁל אוֹתָהּ מִידָה שֶׁחֲשַׁב בָּהּ הָאוֹכֵל, אֲבָל הַגִּוּוֹן שֶׁל כָּל הַמֵּאכֵלִים שֶׁטַּעְמוֹ בְּמֶן הִיָּה אַחַד, שֶׁהֵמֶן הִיָּה 'לִבָּן' (שְׁמוֹת טז לא) בְּלִי שׁוּם גִּוּוֹן, וּמֵאֲכָל הַפְּשׁוּט הַטַּעַם נִפְרַ בְּגִוּוֹן הַמֵּאכָל, גִּוּוֹן שֶׁל כָּל מֵאכֶל מִכוּוֹן כִּנְגַד הַטַּעַם שֶׁבּוּ, כִּי לְכָל גִּוּוֹן יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ בְּעוֹלְמוֹת הָעֵלְיוֹנִים וְהוּא מְרַמֵּז עַל עֵינֵינוּ הַפְּנִימִי שֶׁל אוֹתוֹ הַמֵּאכֶל כִּפִּי שְׁמוֹרֵגֵשׁ בְּטַעְמוֹ, אֲמַנְם בְּאֲכָל מִן הַשָּׁמַיִם לֹא הִיָּה שְׁבַע, כִּי לֹא רָאוּ הַטַּעַם כִּיוֵן שֶׁלֹא הִיָּה לוֹ גִּוּוֹן לִכֵּן לֹא שְׁבַע, כִּי הַשְּׁבִיעָה הִיָּה מִגִּוּוֹן הַמֵּאכֶל, וְכִידּוּעַ שְׁסוּמָא אֵינּוּ שְׁבַע.

וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַפְּתוּב (יואל ב כו) 'וְאֲכַלְתֶּם אֲכוֹל וְשְׁבוּעַ', שֶׁלְעֵתִיד לְבוֹא כָּלֵם יְהִי צְדִיקִים, שֶׁהָאֲכָל הָרוּחָנִי שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַמַּחְשְׁבָה שֶׁהוּא בַחֲנִינַת לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, יְהִיָּה מְשִׁבַּע לָהֶם עַל יְדֵי שִׁישְׁבַעוּ מַחִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁבַעוּ מְרוּחְנִיּוֹת הַמֵּאכֶל וְלֹא מְגַשְׁמִיּוֹת, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה רָצוּ דוֹר הַמְּדַבֵּר דוּוֹקָא אוֹכֵל גְּשְׁמִי שִׁישׁ בּוֹ פְּסֻלָּת, כִּי הָאָדָם הוּא עוֹלָם קָטָן הָאָדָם כְּלוּל מִכָּל הַנְּבִרָאִים שֶׁהֵם דוּמָם צוּמַח חַי וּמְדַבֵּר, וְיֵשׁ בּוֹ חֶלֶק מִחַזִּיר, וְחִזִּיר רוֹצֵה בְּצוּאָה, וְהֵינּוּ הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁמִּתְאוּוֹה לְקַבֵּל מִזוֹן מַחְלָק הַפְּסוּלָת שֶׁבְּמֵאכֶל, שֶׁעַל יְדוֹ מִתְגַּבְּרַת כּוּחָהּ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית.

וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲדָמוֹר - מֵהַמְּגִיד מִמַּעֲזְרִיטֵשׁ, שֶׁזֶּהוּ שֶׁהִשִּׁיב הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְאִיּוֹב מַעֲשָׂה לוֹיִתָן וְשׁוֹר הֵבֵר, אֶפְסֵי כִּי גַם לוֹיִתָן יֵשׁ בְּאָדָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת כִּי הָאָדָם הוּא מִכוּוֹן כִּנְגַד כָּל הָעוֹלָמוֹת (שַׁעַר הַגְּלִגּוּלִים הַקְּדָמָה יח) וְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ רָצָה לְהַמְשִׁיךְ לוֹ לְאִיּוֹב אֲבָרִים חֲדָשִׁים שֶׁיִּתְרַפָּא מִחֲלָיו, וְאָדָם הוּא עוֹלָם מְלֵא וְכָל מֵה שִׁישׁ שְׁבַעוֹלָם כְּלוּל בְּכוּחוֹת הָאָדָם, וְהַקְּב"ה גִּילָה אֶת כּוּחוֹת הַגְּבוּרָה שֶׁל הַלוֹיִתָן וְשׁוֹר הֵבֵר אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ עַל מִנַּת הַלַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו, וְסִפֵּר לוֹ כָּל הָעוֹלָם, דְּהֵינּוּ שֶׁבְּדַבְּרוֹ שֶׁהַמְשִׁיךְ לוֹ אוֹתִיּוֹת חֲדָשִׁים שֶׁמֵהֶם נִמְשְׁכִים גַּם כֵּן כָּל הַנְּבִרָאִים, הַמְשִׁיךְ לוֹ אֲבָרִים חֲדָשִׁים שֶׁמְרַמֵּז בְּעוֹלָם כִּי שְׂרַשְׁם שֶׁל כּוּחוֹת הַבְּהִמָה וְהַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאָדָם גְּדוֹל מִשׁוֹרֵשׁ הַכּוּחוֹת הָאֲנוּשִׁיִּים אֲשֶׁר בְּאָדָם, וּמִטַּעַם זֶה אָדָם הָאוֹכֵל מֵאֲכָל בֶּשֶׂר מִתְחַזֵּק כּוּחוֹ.

וּפְעַם אַחֲרַת שִׁמְעֵתִי מִמֶּנּוּ מֵהַמְּגִיד מִמַּעֲזְרִיטֵשׁ, כָּל הָאֲכָלִין אוֹכֵל אָדָם לְרְפוּאָה (שְׁבַת קט:), כִּי פְעַמִּים פְּתִיב (בְּרַאשִׁית ו כא) 'מִכָּל מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל, וְלִמָּה נִקְרָא מֵאֲכָל וְלֹא אוֹכֵל, וּמִתַּרְץ:

אֶפְסֵי הַמֵּאֲכָל הַפְּשׁוּט אֵין לוֹ טַעַם גְּשְׁמִיּוֹת הַמֵּאכֶל כִּפִּי שֶׁנִּרְאָה לְעֵינֵינוּ אֵין לוֹ טַעַם מַחְמַת

עצמו, ומה שנראה בשעת האכילה שיש לו טעם, אינו כפי הנראה שיש לו עצמו כוח תענוג או מזין, אלא אֶפֶס שֵׁיט בְּתוֹכוֹ דָּבָר טוֹב דְּהֵיִינוּ הַטַּעַם הָרוּחָנִי, וּבִזֶּה הַמַּאֲכָל גִּנּוּז הָאֲכָל הָרוּחָנִי שֶׁהַמַּאֲכָל הַגִּשְׁמִי הוּא כְּלִי לְקַבֵּל אֶת הַכּוּחַ הָרוּחָנִי שֶׁבּו שֶׁמִּמֶּנָּה מוֹטַעַם הַטַּעַם בַּמַּאֲכָל הַגִּשְׁמִי, וְזֶה הַמַּאֲכָל הַגִּשְׁמִי אֵינוֹ שׁוֹם מַאֲכָל כָּלָל וְאֵינוֹ בּו שׁוֹם כּוּחַ חַיּוֹת לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ, אֶפֶס שֶׁהוּא כְּלִי לְאֲכָל הָרוּחָנִי, וּבִזֶּה שֶׁהוּא אוֹכֵל הַמַּאֲכָל פְּשׁוּט מִתַּאֲכָל הָרוּחָנִי בְּכַךְ שֶׁאוֹכֵל אֶת הַמַּאֲכָל הַפְּשׁוּט הַנִּרְאֶה לְעֵין וְהַמּוֹרֵגֶשׁ בַּחֵיךְ, מְקַבְּלִים כְּלִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁלוֹ אֶת הַחַיּוֹת מִהַמַּאֲכָל הָרוּחָנִי שֶׁהוּא הַאֲוִתִּיּוֹת, וְזֶהוּ לְשׁוֹן מַפְעִיל מַאֲכָל מְלִשׁוֹן מַאֲכִיל שֶׁהוּא לְשׁוֹן מַפְעִיל, שֶׁהוּא יוֹצֵא לְשׁוֹן מַפְעִיל לְשׁוֹן מַפְעִיל נוֹפֵל עַל מְצִיאוֹת אַחַת הַמַּפְעִילָה מְצִיאוֹת שֶׁנִּיחַ הַנִּמְשַׁכֵּת מִמֶּנָּה, וְזֶהוּ גַם כָּאֵן שֶׁהוּא מַאֲכִיל לְאֲכָל הָרוּחָנִי. אֲמָנָם הַחֶלֶק הָרוּחָנִי שֶׁהוּא עֵצֶם הָאוֹכֵל, הֵיִינוּ הַחַיּוֹת שֶׁבַּמַּאֲכָלִים, הוּא הַתּוֹרָה הַנִּמְשַׁכֵּת לְעוֹלָם עַל יְדֵי הָאוֹתִיּוֹת, כִּי כֵן בְּשֵׁרֶשׁ אוֹתִיּוֹת דְּהֵיִינוּ לְמַשֵּׁל כּוּחַ חַיּוֹת שֶׁל בְּשֵׁר הוּא נוֹבַע מִהַאֲוִתִּיּוֹת אֲשֶׁר בְּשׁוֹרֵשׁ בֵּי"ת שִׁי"ן רִי"שׁ, בְּאֵלוֹ אוֹתִיּוֹת יֵשׁ טַעַם בְּשֵׁר, וְכֵן לְחֵם בְּלִמָּד חֵי"ת מ"ם יֵשׁ טַעַם לְחֵם. וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲדָמוֹר שֶׁזֶה הַפְּרוּשׁ צִדִּיק דְּצֶלֶם לְמָד דְּצֶלֶם מ"ם דְּצֶלֶם, עַל הַפְּסוּק (בְּרַאשִׁית טו) 'כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם', גּוֹף הָאָדָם הַגִּשְׁמִי אֵינוֹ לוֹ כִּלְל כַּח אֲלוֹקוֹת, רַק שֶׁהוּא דְּמִיוֹן וְכִלְי לְאָדָם הָרוּחָנִי הֵיִינוּ לְשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַתוֹ שֶׁלְמַעַלָּה, וְהַצֵּ' הוּא הַכְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַחַיּוֹת הָעֵיִקְרִי שֶׁהוּא הַל' וְהַמ', וְהַחֶכֶם עֵינֵינוּ בְּרַאשׁוֹ (קַהֲלַת ב יד), [[עֵינוֹ הוּא בְּרַאשִׁית שֶׁלוֹ, בְּשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַתוֹ. אֲמָנָם הָאוֹתִיּוֹת עֵצֶמוֹ הֵם נִקְרָאִים אֲכָל וְלֹא מַאֲכָל, כִּיֹּן שֶׁהֵם שֵׁרֶשׁ הָאֲכָל עֵצֶמָם, וְהוּא הַתּוֹרָה הָאוֹכֵל הַנּוֹתֵן חַיּוֹת וְתַעֲנוּג הוּא הַתּוֹרָה שֶׁמֵאִירָה עַל יְדֵי אוֹתִיּוֹתֶיהָ שִׁרְדוּ לְעוֹלָם, וְהַתּוֹרָה הִיא רְפוּאָה, כִּי כֵן כְּתִיב (מִשְׁלֵי ג ח) רְפוּאוֹת תְּהִי לְשֵׁרָה וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיהָ, וְזֶהוּ פֶל הָאֲכָלִי, כְּלוֹמֵר הָאֲכָל עֵצֶמוֹ שֶׁהִי כִינּוּי 'אוֹכֵל' הוּא לְאוֹכֵל עֵצֶמוֹ שֶׁלֹּא כְּכִינּוּי 'מַאֲכָל' שֶׁהוּא לְחוֹמֵר הַגִּשְׁמִי, 'אוֹכֵל אָדָם לְרְפוּאָה' שֶׁכַּח הַמֵּרְפָּא וְהַמְחַזֵּק הוּא בְּרוּחָנִיּוֹת הַמַּאֲכָל שֶׁהוּא ה'אוֹכֵל' הֵיִינוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה.

וְהִנֵּה אֲמָרוֹ (סְנַהֲדְרִין קח). דוֹר הַמְדַבֵּר אֵינוֹ לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי עוֹלָם הַבָּא, הוּא בָּא תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁאֵיִתָּא בְּסִפְרֵי הַבְּהִיר (לְרַבִּי נַחוּנְיָא בֶן הַקְּנָה סִימָן קס) וְהַכּוּוּנָה הִיא שֶׁהָאֵרָה זֹאת נִמְשַׁכָּה כְּאֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה לְמִי שֶׁדְּבֻק בְּשׁוֹרֵשׁוֹ הָעֵלְיוֹן, וְהוּא מִתְחַדֵּשׁ וְבֹא עֲלָיו תְּמִיד בְּעַת שֶׁמִּתְדַבֵּק בְּשׁוֹרֵשׁוֹ - בַּה', וְהוּא שֶׁפַע הַבִּינָה הַנִּמְשָׁךְ לְתוֹךְ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל תְּמִיד וְהַמְכוּנָה גַם 'תְּבוּנָה', וְלְעֵתִיד לְבוֹא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר אֵינוֹ תְּמִיד בָּא, כִּי אֵם לְעֵתִיד לְבוֹא אַחֵר גַּמְרֵי הַתִּקּוּן הַשְּׁלֵם בְּבִיַּת גּוֹאֵל, וְיִתְגַּלֵּה לְעֵתִיד לְבוֹא, כִּי הוּא בַּחֲבִינַת ה'בִּינָה' שֶׁלְמַעַלָּה מִהָעוֹלָם וְשֶׁמֵאִיר בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל רַק כְּאֲשֶׁר הֵם מִתּוֹקְנִים לְגַמְרֵי מְכַל רַע, וְהוּא

הַמַּאֲכָל שֶׁל אוֹכְלֵי הַמֶּן, הַמַּאֲכָל הָרוּחָנִי שֶׁאֵינוֹ בּו שׁוֹם פְּסֻלַּת. כִּי הַמַּאֲכָל הַשְּׂנִי הַגִּשְׁמִי הַנִּמְשָׁךְ מִזֶּה הָרוּחָנִי יֵשׁ בַּהּ פְּסֻלַּת שֶׁהוּא מִסְתִּיר וְמוֹעֵבָה אֶת הַטַּעַם הָרוּחָנִי, וְהַפְּסֻלַּת הַזֶּה שֶׁלְתוֹכוֹ נִמְשָׁךְ הַטַּעַם הָעֵלְיוֹן אֲדִרְבָּה הוּא מְקַלְקֵל הַטַּעַם כִּי הוּא בַּחֲבִינַת צוּאָה כְּמַבּוּאֵר לְעֵיל, וְעַל יְדֵי זֶה קִשָּׁה לְהַבְחִין כְּרַאוּי בְּרוּחָנִיּוֹת הַנִּמְשַׁכֵּת עַל יְדֵי הַטַּעַם, אֲמָנָם הַטַּעַם עֵצֶמוֹ גּוֹבֵר עַל הַפְּסֻלַּת וְלֹכֵן אֵינוֹ הַטַּעַם הַעֵכוּר שֶׁל הַפְּסוּלַת וְיִכְרַ בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, כִּי מִיִּלְתָּא דְּעֵבִידָא לְטַעְמָא אֶפְלוּ בְּאֵלָף לֹא בְּטִיל (בִּיצָה לַח:), כִּלְל הוּא בַּהֲלָכוֹת תַּעֲרׁוּבוֹת, כִּי אִם נִתְעַרְבֵב בְּתוֹךְ הַיִּתֵּר דְּבַר אִיסוּר שַׁעֲשׁוּי לְהַטְעִים הַמַּאֲכָל כְּגוֹן תְּבִלִין, אֵינוֹ בְּטֵל אֶפְלוּ בְּאֵלָף כְּגַדּוֹ, כִּי כֵן בְּטַעַם לֹא הִיָּה הַבְּטוּל וְלֹכֵן הַטַּעַם שֶׁהוּא רוּחָנִיּוֹת מִיִּדֵת 'אֵינוֹ' גּוֹבֵר עַל טַעַם הַצוּאָה וּמְבַטְלוֹ, וְהַטַּעַם הוּא הָרוּחָנִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְכֵן דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם יֵשׁ בּו פְּסֻלַּת, אֶפְלוּ בְּאֲבָנִים שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהֵם גּוֹשׁ אַחַד שֶׁאֵינוֹ בּו פְּסוּלַת יֵשׁ בּו מְרָאֵה הִירָק הַיּוֹצֵא וּמִתְבַרֵּר מֵהֵם, אֲשֶׁר הִיא חֶלֶק הַמּוֹתָרוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ שֶׁאֵינוֹ בּו צוּרָךְ לְקִיּוֹם הָאֲבָן וְהוּא הַפְּסוּלַת וְהַזּוּהָמָא הַיּוֹצֵאת מִתּוֹכוֹ, כִּי יוֹדֵעַ לְמִבְיַי אֲבָנִים. וְכֵן בְּמַחְשְׁבָה יֵשׁ בּו סִיגִים שֶׁמִּתְבַרְרִים בְּכֹל עֵת עַל יְדֵי אֹרֵחַ הַחֲכָמָה, כְּנֹאֲמֵר (יִשְׁעִיָּה אַב) 'כִּסְפָּךְ הִיא הַמַּחְשְׁבָה, לְשׁוֹן כֶּסֶף נִכְסֶף לְשֵׁרֶשׁוֹ, הִיָּה לְסִיגִים'. אֲמָנָם הָרוּחָנִיּוֹת הוּא ה'אֵינוֹ', הַטַּעַם שֶׁבְּתוֹכוֹ אֵינוֹ בּו שׁוֹם סִיגִים הַעֵינִן הָרוּחָנִי שֶׁמוֹשֵׁג עַל יְדוּ בְּאוֹפֵן שֶׁל טַעַם וְתַעֲנוּג אֵינוֹ בּו שׁוֹם עֵירוּב פְּסוּלַת, אֲלֹא כֹל כּוֹלֵו אֹרֵ אֲלֻקוֹת הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַעוּגָה הַזֶּה, וְהֵגֵם שֶׁבַּמַּחְשְׁבָה הוּא נִתְפַּס עִם הַסִּיגִים - הַתַּעֲנוּג עֵצֶמוֹ כְּפִי שֶׁנִּקְלַט ב'אֵינוֹ' שֶׁל הָאָדָם שֶׁלְמַעַלָּה מִהַשְּׁגוֹת טְהוֹר וְזָךְ, כִּי כֵן דְּבַר הָאֵינוֹ שֶׁמֵהוֹת אֵינוֹ הוּא שֶׁאֵינוֹ בּו יִשׁוֹת דְּהֵיִנוּ סִיגִים, שֶׁהִי אֵם הִיָּה בּו סִיגִים הִיָּה יֵשׁ, כִּי כֵן דְּבַר הַיֵּשׁ אֲשֶׁר מְחַבֵּר כְּבַר מְפֻסֵּל וְאֲכָל בְּכֹל יִשׁוֹת יֵשׁ בַּהֲכֵרַח פְּסוּלַת וְאוֹכֵל, כִּי הִישִׁיטוּ הוּא מִכַּח הַפְּסוּלַת שִׁישׁ בּו בְּדֻקּוֹת, וְדְבַר מְחַבֵּר וְדָאֵי בְּתוֹכוֹ יִשׁוֹת כֹּל דְּבַר שֶׁהוּא מוֹרְכֵב וּמְחוּבֵר בַּהֲכֵרַח שִׁישׁ בְּתוֹכוֹ יִשׁוֹת, כִּי ה'אֵינוֹ' הוּא אַחַדוֹת וְאֵינוֹ בּו פִּירוּד, וְהוּא בַּחֲבִינַת אֲלֻקוֹת מִמֶּשׁ. וְכֵן בְּכֹל דְּבַר הַשֵּׁרֶשׁ הוּא אֵינוֹ, כְּנֹאֲמֵר (חֲבֻקוֹק ג ד) 'וְנִגְהָ (לֹאשׁ) [כְּאוֹר] תְּהִיָּה', שֶׁאֵשׁ בְּעֵצֶמוֹ אֵינוֹ אֹר, אֶפֶס שֶׁנִּמְשָׁךְ הָאוֹר בְּתוֹכוֹ, וְהָאוֹר עֵצֶמוֹ עֲדִין אֵינוֹ בְּאֵשׁ כִּי כַח הַפּוֹעֵל בְּנַפְעֵל, אֲבֵל הַפּוֹעֵל עֵצֶמוֹ הוּא לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ, וְרַק כּוּחוֹ וּפְעוּלָתוֹ הוּא עַל יְדֵי הַנַּפְעֵל, וְלֹכֵן הָאוֹר הוּא בַּחֲבִינַת 'אֵינוֹ' כִּשֶׁהוּא בְּתוֹךְ הָאֵשׁ. וְדוֹר הַמְדַבֵּר לֹכֵן שֶׁאֵינוֹ ה'יֵשׁ ה' בְּקֶרְבָּנוֹ אֵם אֵינוֹ' (שְׁמוֹת יז ז), כְּלוֹמֵר אֵם יֵשׁ בְּתוֹכָם הַיֵּשׁ אוֹ הָאֵינוֹ, כִּי שֵׁרֶשׁוֹ שֶׁל הַיֵּשׁ הוּא מֵאֵינוֹ וְרַצּוֹ לְהַתְדַבֵּק ב'אֵינוֹ' שֶׁהוּא שׁוֹרֵשׁ הַיֵּשׁ. אֲמָנָם הַמְרָגְלִים יִדְעוּ שֶׁשֶׁרֶשׁ הוּא בַּחֲבִינַת ה'אֵינוֹ', מֵה שֶׁאֲמָרוֹ (בַּמְדַבֵּר יג כז) 'זֶה פְּרִיָּה' בְּדֶרֶךְ גַּמְרֵי, כִּי הַפְּרִיָּה הִיָּה קֶטָן

בְּדֶרֶךְ לְפִי דוֹרָם שֶׁהִיא מְבַחֲנִיתוֹ שֶׁל מִשָּׁה שֶׁהוּא דַּעַת הָעֵלְיוֹן, כִּי הִיָּה יֵשׁ, וְהֵם מְעוֹלָם יוֹתֵר גְּבוּהָ וְלֹא רַצּוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת עֵצֶמָם לְהַעֲלוֹת חַיּוֹת זֶה שֶׁל פִּירוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא מְבַחֲנִית לַחֵם מִן הָאֶרֶץ, וְרַצּוֹ לַחֵם 'מִן הַשְּׁמַיִם' דוּוֹקָא. אֲמָנָם מִשָּׁה רַצָּה לְתַקּוֹן זֶה וְלֹא עֲלֵתָה בִּידוֹ לְהַעֲלוֹת אֶת בַּחֲבִינַת 'לַחֵם מִן הָאֶרֶץ' אֵל הַדְּרָגָה הַגְּבוּהָה 'לַחֵם מִן הַשְּׁמַיִם' שִׁיאִיר בּו, כִּי הַיֵּשׁ יוֹתֵר גְּבוּהָה אֲמַר שֶׁלַח לָךְ לְדַעְתָּךְ שֶׁהִיא צְרִיךְ זֶה דוּוֹקָא דַּעַת הָעֵלְיוֹן שֶׁהִיא בַּחֲבִינַתוֹ שֶׁל מִשָּׁה (סִפְר הַלִּיקוּטִים שְׁמוֹת פֶּרֶק ב'), אֲמָנָם דַּעַת הָעֵלְיוֹן לֹא הִיָּה בִּזָּה הַדּוֹר, שֶׁלֹּא זָכוּ לְהֵאָרֵתוֹ שֶׁל מִשָּׁה בְּשִׁלְמוֹת שֶׁהִיא הַמְשַׁכֵּת הַדַּעַת מִה'אֵינוֹ', כִּי אֵם דַּעַת הַתְּחַתּוֹן, וְלֹכֵן לֹא יִכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר הָעֵלְיוֹן שִׁירַד לְמַטָּה, שֶׁזֶהוּ דוּוֹקָא עַל יְדֵי דַּעַת הָעֵלְיוֹן שֶׁהוּא הַמְשַׁכָּה מְעוֹלָם הַמַּחְשְׁבָה, שֶׁעַל יְדוּ אֲפִשֵׁר לְהַמְשִׁיךְ אֶפְלוּ אֶת הָאֵרֶת ה'לַחֵם מִן הַשְּׁמַיִם' אֵל פִּירוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִי 'לַחֵם מִן הָאֶרֶץ', וְזֶהוּ סוּד 'כִּי אֵל-דַּעַת ה' (שְׁמוּאֵל-א ב ג). דַּעַת עֲלִיוֹן וְדַעַת תַּחְתּוֹן. וְזֶהוּ דוֹר הַמְדַבֵּר אֵינוֹ לְהֵם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (סְנַהֲדְרִין קד). שֶׁהוּא בַּחֲבִינַת הַמְשַׁכָּה, לְהַמְשִׁיךְ אֹרוֹת חֲדָשִׁים לְעוֹלָם מְשׁוֹרֵשׁ הַגִּשְׁמִיּוֹת שֶׁנִּקְרָא 'עוֹלָם הַנְּקוּדִים', כְּדִי לְתַקּוֹן אֶת הַנְּבִרָאִים הַגִּשְׁמִיִּים וְלְהַעֲלוֹתָם וְשִׁרְשָׁם, וְזֹאת לֹא יִכְלוּ מִכּוּיֹן שֶׁלֹּא נִתְקַנוּ עַדִּין, אֲמָנָם בְּעוֹלָם יוֹתֵר גְּבוּהָה, דְּהֵיִינוּ לְעֵתִיד לְבוֹא, יֵשׁ לְהֵם חֶלֶק שֶׁאֵז יִתְגַּלּוּ הָאוֹרוֹת שֶׁלְמַעַלָּה שֶׁהֵם בַּחֲבִינַת 'עוֹלָם הָעֵקוּדִים' שֶׁשֶׁם כֹּל הַגִּשְׁמִיּוֹת בַּחֲבִינַת תִּקּוּן גְּמוּר וְאֵינוֹ בּו שׁוֹם רַע, וְזֶהוּ בַּחֲבִינַת 'דוֹר הַמְדַבֵּר' שֶׁשֶׁרֶשׁ בַּחֲבִינַת 'אֵינוֹ' גְּמוּר, וְאֲשֶׁר נִכְנָסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֹאֲמֵר (דְּבָרִים ד ד) 'וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֲלֻקִּיכֶם חַיִּים כְּלֶכֶם הַיּוֹם' שְׁמוּרָה עַל הַמְשַׁכֵּת חַיּוֹת לְמַטָּה, לְתוֹךְ הַיּוֹם' שֶׁהוּא חַיּוֹת הַשִּׁי"ת כְּפִי שֶׁמֵאִיר וְנִתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם הַגִּשְׁמִי, הַיִּפְךְ דוֹר הַמְדַבֵּר שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַמְשִׁיךְ חַיּוֹת לְעוֹלָם, אֲמָנָם לְעֵתִיד לְבוֹא שִׁיאִיר בְּעוֹלָם דַּעַת עֲלִיוֹן, שֶׁהוּא גִילּוּי שֶׁעַל יְדוּ יִתְגַּלֵּה אֹר ה' שֶׁלְמַעַלָּה מְגַדְרֵי הָעוֹלָם, הָאוֹר שֶׁלֹּא הִיָּה בּו שׁוֹם פֶּגַם וְלֹא נִתְעַרַב בּו שׁוֹם רַע, וְיִוֹרְגֵשׁ בְּעוֹלָם בְּמוֹחַשׁ כְּמוֹ שֶׁעֲכָשִׁיו מִתְגַּלֵּה בְּעוֹלָם הָאוֹר שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בַּמַּאֲכָל וְהוּא מוֹרְגֵשׁ בְּצוּרָה מוֹחַשִׁית עַל יְדֵי טַעַם הַמַּאֲכָל, יִתְקַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁגָם דוֹר הַמְרָגְלִים דוֹר הַמְדַבֵּר יִכְלוּ לְכַנֵּס בְּתוֹכוֹ, כְּנֹאֲמֵר (יּוֹאֵל ב כו) 'וְאֲכַלְתֶּם אֹכֹל וְשִׁבְעוּ', שִׁיאֲכִלוּ הָאֲכָל בְּעֵצֶמוֹ וְלֹא הַמַּאֲכִיל וְשִׁבְעוּ וְעַם כֹּל זֶה יִשְׁבְּעוּ בְּצוּרָה מוֹחַשִׁית כְּמוֹ שֶׁעֲכָשִׁיו שְׁבַעִים מְגִשְׁמִיּוֹת הַמַּאֲכָל. וְהוּא הַלְחָם שֶׁל הַמַּלְאָכִים שֶׁהוּא אֹר יִדְעֵת ה' שֶׁאֵינוֹ בּו שׁוֹם תַּעֲרׁוּבוֹת רַע, וְזֶהוּ גוֹרָם לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁהוּא כְּמַבּוּאֵר בַּחֲבִינַת ה'אוֹכֵל' שֶׁהוּא אֹר ה', כִּי (תְּנַחוּמָא בְּשִׁלַּח כ) לֹא נִתְנָה תּוֹרָה אֶלָּא לְאוֹכְלֵי הַמֶּן, הֵיִינוּ שֶׁעַל יְדֵי ה'מֶן' גּוֹפָא נִיתְנָה לְהֵם תּוֹרָה בְּאוֹפֵן שֶׁל טַעַם מוֹטַעַם וְלֹא הִיָּה פִירוּד כִּלְל בֵּין הַתּוֹרָה לְלְבוֹשׁ הַחִיצוֹנִי שֶׁלֹּא הוּא הַמַּאֲכָל.

